

**TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA
ÖĞRENCİLERİYLE YÜRÜTTÜKLERİ DERSLERE YÖNELİK
DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Selin Gül TOPBAŞ

TRABZON

Ocak, 2023

**TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA
ÖĞRENCİLERİYLE YÜRÜTTÜKLERİ DERSLERE YÖNELİK
DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ**

**Selin Gül TOPBAŞ
ORCID: 0000-0002-7526-0531**

**Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet AKPINAR
ORCID: 0000-0002-9216-5771**

**TRABZON
Ocak, 2023**

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Trabzon Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığımı ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Selin Gül TOPBAŞ

16 / 01 / 2023

ÖN SÖZ

Her bireyin özellikleri, zekâ düzeyi, istek ve ihtiyaçları farklıdır. Farklılıklarının kaynağına göre sınıflandırılan özel gereksinimli bireylerin topluma kazandırılması açısından kaynaştırma eğitimi son derece önemlidir. Kaynaştırma eğitimi tüm branş öğretmenleriyle yürütüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmenleri ile de yürütülmektedir. Bireyin sosyalleşmesi ve iletişim becerileri kazanması kaynaştırma eğitiminin amaçlarından olduğu gibi sosyal bilgiler dersinin de amaçlarındandır. Bundan dolayı sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri öğretim sürecinin incelenmesinin alana ışık tutacağı düşünülmektedir.

Bu sürece kadar gelmemde emekleri olan tüm öğretmenlerim başta olmak üzere, yüksek lisans tez danışmanlığımı yapan, her daim desteklerini esirgemeyen, bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, yol göstericim kıymetli hocam Doç. Dr. Mehmet AKPINAR'a, tez çalışma sürecimde benden yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Sibel ER NAS'a, tez savunma sınavımda jüri görevi yapan ve değerli görüşleriyle tezime katkıda bulunan saygıdeğer Prof. Dr. Ayşegül ŞEYİHOĞLU VE Prof. Dr. Selahattin KAYMAKÇI hocalarıma, akademik öğrenimim boyunca her daim örnek aldığım kıymetli Prof. Dr. Yavuz AKBAŞ ve Prof. Dr. Ebru GENÇTÜRK GÜVEN hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Yine bu süreçte tüm yardımlarını esirgemeyen Selçuk ÇALIK, Solmaz ÇINAR YURDAKUL ve diğer sınıf arkadaşlarıma da teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak karşılaştığım tüm zorluklara rağmen desteğini esirgemeyen, düşünceleriyle ve değerleriyle benim bu noktaya gelmemi sağlayan babam Kenan AYDIN ve annem Özden AYDIN'a, neşesiyle ve enerjisiyle bana her konuda destek olan biricik kardeşim İrfan Emre AYDIN'a teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak tez sürecimde her daim yanımda olan, mesleğine olan özveriyle bana örnek olan yol arkadaşım Onur TOPBAŞ'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Ocak, 2023

Selin Gül TOPBAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1. 1. Araştırmanın Amacı.....	3
1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	4
1. 3. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1. 4. Tanımlar	5
2. LİTERATÜR TARAMASI	7
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	7
2. 1. 1. Kaynaştırma Eğitimi	7
2. 1. 1. 1. Kaynaştırma Eğitiminin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi.....	8
2. 1. 1. 2. Kaynaştırma Eğitiminin Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi	9
2. 1. 2. Destek Eğitim Sınıfı.....	10
2. 1. 3. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı.....	11
2. 1. 4. Öğrenme Güçlüğü.....	13
2. 1. 5. Sosyal Bilgilerde Kaynaştırma Eğitimi.....	15
2. 2. Araştırma ile İlgili Çalışmalar.....	16
2. 3. Literatür Taramasının Sonucu.....	23
3. YÖNTEM.....	24
3. 1. Araştırmanın Yöntemi.....	24
3. 2. Çalışma Grubu	24
3. 3. Veri Toplama Araçları	28
3. 3. 1. Açık Uçlu Anket Formu.....	28
3. 3. 2. Mülakat	29
3. 4. Verilerin Toplanması	30
3. 5. Veri Analizi.....	31
3. 5. 1. Anketlerle Elde Edilen Verilerin Analizi.....	32
3. 5. 2. Mülakatlarla Elde Edilen Verilerin Analizi	32
4. BULGULAR	33

4. 1. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular	33
4. 2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular	46
4. 3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular	51
4. 4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	53
5. TARTIŞMA	57
5. 1. Birinci Alt Probleme Yönelik Tartışma	57
5. 2. İkinci Alt Probleme Yönelik Tartışma	59
5. 3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Tartışma.....	62
5. 4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Tartışma	63
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	66
6. 1. Sonuçlar	66
6. 2. Öneriler	68
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler	68
6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	69
7. KAYNAKLAR.....	70
8. EKLER.....	80
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ	90

ÖZET

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencileriyle Yürüttükleri Derslere Yönelik Deneyimlerinin İncelenmesi

Her bireyin gelişimsel ve bilişsel özellikleri farklıdır. Gelişimsel açıdan akranlarından anlamlı düzeyde farklılıklara sahip özel gereksinimli bireylerin çevreleriyle etkileşim halinde olabilmeleri adına kaynaştırma eğitimi önemli bir unsurdur. Bireye çevresine uyum sağlayabilmesi, kendi özelliklerinin farkına varması, sosyalleşmesi ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi noktasında sosyal bilgiler dersinin olumlu etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Bu durum hem kaynaştırma eğitiminin hem de sosyal bilgiler dersinin ortak amaca hizmet ettiğini göstermektedir. Bireyin çevresine uyumu noktasında aktif rol oynayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin; kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri dersleri nasıl planladıklarının ve uyguladıklarının incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktır.

Çalışmanın amacı; sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri derslere yönelik deneyimlerini tespit etmektir. Bu araştırma betimsel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın örneklemini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Trabzon ilinde görev yapan ve öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencilerine sahip 55 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Dilber'in (2017) araştırmasında kullanmış olduğu açık uçlu anket ve yarı yapılandırılmış mülakat formlarında birtakım düzenlemelere gidilmiş ve bu veri toplama araçlarıyla veriler toplanmıştır. Açık uçlu anket Trabzon ilinde görev yapan 55 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmış ve anketlerden elde edilen bulgular doğrultusunda daha derinlemesine bilgiler elde etmek amacıyla 15 sosyal bilgiler öğretmeni ile mülakatlar yürütülmüştür. Çalışmadan elde edilen verilerin analizinde betimsel ve içerik analizinden yararlanılmıştır. Yürütülen çalışma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlama sürecinde; yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıkları, özel eğitim alanındaki kaynak ve dokümanlardan yeterince yararlanmadıkları, öğrenci özelliklerine uygun ölçme yöntem ve teknikleri kullanmadıkları, öğrencilerin çoğunlukla sosyal gelişimlerini dikkate aldıkları tespit edilmiştir. BEP uygulama sürecinde ise öğretmenlerin; zaman ve sınıf yönetimi konusunda eksikliklerinin olduğu, birçoğunun özel eğitim öğretmeniyle iş birliği içerisinde olmadığı ve fiziki olanakların yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Kaynaştırma sürecini daha verimli kılmak adına öğretmen ve öğretmen adaylarına özel eğitim alanında daha kapsamlı ve uygulamaya yönelik eğitimler verilebilir ve hizmet içi mesleki eğitim çalışmalarına katılımları teşvik edilebilir. Milli Eğitim Bakanlığı'na gerekli doküman ve materyaller öğretmenlere sağlanabilir. Her okulda özel eğitim öğretmeni ve destek eğitim sınıfının bulunması bu süreçte yaşanılacak sorunları en aza indirebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Kaynaştırma Eğitimi, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

ABSTRACT

Researching the Experiences of Social Studies Teachers for the Courses They Conduct with Inclusion Students

Each individual has different developmental and cognitive characteristics. Inclusion education is an important element for individuals with disabilities who have significant developmental differences from their peers in order to interact with their social environment. The positive impact of the social studies course on the individual to adapt to his/her social environment, to be aware of his/her own characteristics, to socialize and to develop communication skills is an undeniable fact. This fact indicates that both inclusive education and social studies course serve the common purpose. Under these circumstances, it is revealed the necessity of researching of how social studies teacher, who take an active role in the adaptation of the individual to his/her social environment, plan and implement the lessons they carry out with the inclusion students.

The purpose of this study is to define the experiences of social studies teachers for the lessons they conduct with inclusion students. This research was carried out with descriptive research model. The sample of the study consists of 55 social studies teachers, who have inclusion students with learning difficulties, working in Trabzon in the 2020-2021 academic year. Following a number of adjustments were made in the open-ended questionnaire and semi-structured interview forms used by Dilber (2017) in her research, the data of this study were collected with these data collection tools. The open-ended survey was applied to 55 social studies teachers working in Trabzon and interviews were conducted with 15 social studies teachers in order to provide more in-depth information in line with the findings obtained from the surveys. In the analysis of the data obtained from the study, descriptive and content analysis were used. As a result of the work carried out, during the process of preparing the Individualized Education Program (IEP), it has been determined that social studies teachers do not have sufficient knowledge, do not benefit sufficiently from the resources and documents in the field of special education, do not use measurement methods and techniques appropriate to student characteristics, and mostly take into account the social development of students. In implementation period of IEP, it was concluded that teachers had not full competence regarding time management and the classroom leading, many of them were not in cooperation with the special education teacher and the physical facilities were not sufficient. For the purpose of making the inclusion process more efficient, teachers and teacher candidates might be given more comprehensive and practical trainings in the field of special education and their participation in in-service vocational training activities might be encouraged. The necessary documents and materials might be provided to teachers by the Ministry of National Education. The presence of a special

education teacher and a supportive education class in every school might minimize the problems to be experienced in this period.

Keywords: Social Studies Teacher, Inclusive Education, Individualized Education Program

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	İlgili Alanda Yapılan Çalışmalar	17
2.	Pilot ve Asıl Uygulamadaki Öğretmen Sayıları	25
3.	Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özellikleri.....	25
4.	Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Üniversitede Kaynaştırma Dersi Alma Durumları.....	26
5.	Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma İle İlgili Hizmet İçi Eğitimi Alma Durumları.....	26
6.	Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Şu Anda ya da Daha Önceden Kaynaştırma Öğrencilerinin Olma Durumu	27
7.	Mülakatların Yürütüldüğü Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özellikleri	28
8.	Açık Uçlu Anket Formunun Oluşturulmasında Görüşlerinden Yararlanılan Uzmanların Uzmanlık Alanları	29
9.	Mülakatın Oluşturulmasında Görüşlerinden Yararlanılan Uzmanların Uzmanlık Alanları	30
10.	Anket ve Yarı Yapılandırılmış Mülakatta Yer Alan Soruların Yönelik Olduğu Alt Problemler	31
11.	Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlama Durumu.....	33
12.	BEP Hazırlama Sürecinde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dikkate Aldıkları Uygulamalar	34
13.	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlama Sürecine Yönelik Görüşleri	36
14.	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlarken Dikkate Aldıkları Öğrenme Alanları ve Dikkate Alma Nedenleri	38
15.	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlarken Dikkate Aldıkları Konu ve Kazanımlara Yönelik Görüşleri	40
16.	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlarken Dikkate Aldıkları Becerilere Yönelik Görüşleri ve Becerileri Dikkate Alma Nedenleri.....	42
17.	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlarken Yararlandıkları Doküman, Materyal ve Kaynaklara Yönelik Görüşleri	45
18.	Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okulda Destek Eğitim Sınıflarının Bulunma Durumu	46

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
19.	Okullarında Destek Eğitim Sınıfı Bulunan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Destek Eğitim Sınıflarında Yürüttükleri BEP Sürecine İlişkin Uygulamalar.....	47
20.	Okullarında Destek Eğitim Sınıfı Bulunmayan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Normal Sınıflarda Yürüttükleri BEP Sürecine İlişkin Uygulamalar	49
21.	Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özel Eğitim Öğretmeniyle İş birliği Sürecine İlişkin Uygulamalar	50
22.	Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Sürecinin Etkililiğini Ölçmek Amaçlı Gerçekleştirdikleri Uygulamalar.....	52
23.	Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP’i Sınıfta Uygularken Karşılaştıkları Sorunlar	53
24.	Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Sürecine Yönelik Çözüm Önerileri.....	55

KISALTMALAR LİSTESİ

- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
BEP : Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı
ÖEHY : Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
NCSS : National Council For The Social Studies
ÖG : Öğrenme Güçlüğü

1. GİRİŞ

Günümüz dünyası hızla gelişmekte ve değişmektedir. Değişen bu dünyaya bireylerin ayak uydurması için nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Nitelikli insan gücünün karşılanması ise eğitim ile sağlanmaktadır. Eğitimin amacı bireyin sağlıklı, başarılı, üretken olmasını sağlamak ve toplumun devamlılığını sağlayan bireyler yetiştirilmesini sağlamaktır. 20.yüzyıldan itibaren eğitim sistemleri bireyi merkeze almayı ve bilgileri bireyin yapılandırmasını sağlamayı amaç edinmektedir (Denizli, 2015). Ancak her öğrencinin bilgiyi yapılandırma düzeyi farklıdır ve her çocuk kendine özgü fiziki yapıya, gelişim ve öğrenme hızına, farklı duygusal özelliklere, farklı hayal ve zekâ gücüne sahiptir. Sözü edilen bu farklılıklar; görme, işitme, fiziksel, dil ve zihinsel gelişim gibi farklı gelişimsel süreçlerden kaynaklı olabilmektedir. Bu farklılıkların kaynağına göre, özel eğitim hizmetlerinden yararlanacak olan bireyler ve bu bireylerin oluşturduğu yetersizlik grupları özelliklerine göre isimlendirilmektedir (Cavkaytar, 2015).

İlgili literatürde çeşitli özel eğitim tanımlamalarına rastlanmıştır. Özyürek'e (1983) göre özel eğitim; çoğunluktan farklı görünüm ve davranış düzeyine sahip bireylerin ihtiyaç ve özellikleri dikkate alınarak planlanan ve uygulanan eğitimidir. Dilber (2017) ise özel eğitimi; çevre ile sağlıklı ilişkiler kuran, üreten ve mutlu bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bir eğitim olarak ifade etmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından (2018a) yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (ÖEHY)'nde ise özel eğitim; *"Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim"* olarak tanımlamıştır. Tanımlardan da anlaşılabileceği gibi özel eğitim faaliyetleri akranlarına oranla birtakım farklılıkları olan bireyler için tasarlanmış eğitim faaliyetleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Akranlarından anlamlı bir şekilde farklılık gösteren bu bireylere "özel gereksinimli bireyler" denilmektedir. Kargın'a (2004) göre zihinsel, duygusal, bedensel, ve sosyal özellikler bakımında akranlarından anlamlı düzeyde farklılıklara sahip bireylere özel gereksinimli bireyler denilmektedir. Sahip olduğu özelliklere göre özel gereksinimi olan bireylerin bazıları eğitim-öğretim sürecinden kısmen ya da tamamen faydalanabilirken bazıları da engel ve yetersizliklerinden kaynaklı belirli düzeylerde faydalanabilmektedirler (Yaralı, 2015).

Özel gereksinimli bireylerin özel gereksinimi olmayan bireyler ile birlikte eğitim-öğretim faaliyetlerinden yararlanmalarını sağlayan bu eğitime "kaynaştırma eğitimi" denilmektedir. Kaynaştırma uygulamaları, genel eğitim uygulamalarının özel eğitim uygulamaları ile kesişme noktası olmuştur (Yazıcıoğlu, 2018). Kaynaştırma eğitiminin literatürdeki tanımlamalarına bakacak olursak: Sucuoğlu ve Özokçu (2005) kaynaştırmayı özel gereksinimli bireylerin özel gereksinimli olmayan akranlarıyla bir arada, genel eğitim okullarında veya sınıflarında eğitim görmeleri olarak

tanımlamaktadırlar. Gün-Şahin ve Gürbüz'e (2016) göre kaynaştırma eğitimi sayesinde sınıftaki her bir öğrencinin bireysel farklılıkları ortaya çıkmakta ve kaynaştırma öğrencileri de dahil olmak üzere tüm öğrenciler için fırsat eşitliğinin sağlandığı ve hoşgörülü bir eğitim ortamı oluşmaktadır. Böylelikle kaynaştırma eğitimi sayesinde bireye sadece akademik anlamda değil sosyal anlamda da gelişim gösterme olanağı sunulmaktadır.

Kaynaştırma eğitiminin tanımlamalarına göre özel gereksinimli bireylerin mümkün olduğunca yaşadıkları çevreden ayrıştırılmaması gerektiği görülmektedir. Küçük-Doğaroğlu ve Bapoğlu-Dümenci'ye (2015) göre kaynaştırma eğitimine başlamadan önce eğitim ortamının çocukların gereksinimlerine cevap verecek nitelikte olmasına dikkat edilmelidir. Kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına cevap verebilmek adına bireysel farklılıklarına uygun şekilde düzenlenen eğitim ortamına ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Planlarına (BEP) ihtiyaç duyulmaktadır. Fisscuss ve Mandell'e (1997) göre, özel gereksinimli bireylerin eğitsel ihtiyaçlarını gidermek ve planlamak ancak BEP ile olası görünmektedir. (Fisscuss & Mandell, 1997'den aktaran Avcioğlu, 2011). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (ÖEHY)'nde BEP; Özel gereksinimli bireylerin gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performanslarının dikkate alınarak hedeflenen amaçlara ulaşmalarına yönelik hazırlanan ve destekleyici eğitim hizmetlerini de içine alan özel eğitim programıdır (MEB, 2018a).

Ayanoğlu ve Gün'e (2019) göre BEP, özel gereksinimli bireyler için eğitim programlarının bireysel hale getirilerek uygulanması ilkesini esas almaktadır. Bu özel gereksinimli bireyler arasında öğrenme güçlüğüne sahip bireyler de yer almaktadır. Öğrenme güçlüğü (ÖG) kavramı ülkemizde disleksi (okuma güçlüğü), özgül öğrenme bozukluğu, özel öğrenme güçlüğü gibi çeşitli terimlerle de kullanılmaktadır (Özmen, 2017, s. 1). Kaşdemir'e (2020) göre gerekli eğitim olanaklarının sağlanmasına rağmen yeterli düzeyde öğrenmeler gerçekleştiremeyen ve öğrenme sorunları yaşayan bireyler için öğrenme güçlüğü terimi kullanılmaktadır. ÖG olan bireyler MEB (2006) tarafından yayımlanan ÖEHY'nde *"Dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğü nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey"* olarak tanımlanmıştır. ÖG teriminin tanımına göre çeşitli zihinsel becerileri yerine getirme güçlüğüne sahip bireylerin destekleyici eğitim faaliyetlerine ihtiyacı olduğu görülmektedir. ÖEHY'ne göre özel gereksinimli bireyler, eğitimlerini akranlarıyla birlikte kaynaştırma yoluyla tamamlayabilmektedirler. Özel gereksinimli bireyler kategorisine dahil olan ÖG'ne sahip bireyler de kaynaştırma eğitimi sayesinde eğitimlerini sürdürmektedirler.

Kaynaştırma eğitiminin temel felsefesinde iki önemli nokta bulunmaktadır. Bunlardan ilki profesyonellik, ikincisi ise bireyin olabildiğince çevresinden ve akranlarından ayrıştırılmadan eğitim alabilmesidir. Kaynaştırma eğitiminde profesyonellik ÖEHY'ne göre BEP ile planlanmakta ve yürütülmektedir. Bireyin çevresinden ve akranlarından ayrıştırılmadan eğitim alabilmesi noktasında

ise Sosyal Bilgiler dersi özel amaçları gereğince önem arz etmektedir. MEB tarafından yayımlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın (MEB, 2018) özel amaçları incelendiğinde bu amaçlar arasında *“bireyin insan-çevre etkileşimini açıklayabilmesi, temel iletişim becerilerini kullanabilmesi, ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması ve sosyal katılımın önemine inanması”* gibi amaçların yer aldığı görülmektedir. Bu yüzdendir ki sosyal bilgiler dersi bireyin çevresine uyum sağlayabilmesi, kendi özelliklerinin farkına varması, sosyalleşmesi ve iletişim becerilerinin gelişmesi noktasında önem arz etmektedir.

Öztürk ve Akdal'ın (2022) araştırmalarında sosyal bilgiler dersi kazanımlarının özel gereksinimli bireylerin topluma entegrasyonu noktasındaki önemi üzerinde durulmuştur. İlk ve Açıkalın'a (2018) göre ise kaynaştırma sürecinde yürütülecek öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesinin kaynaştırma üzerine büyük etkileri olacağı vurgulanmıştır. Bireyin sosyalleşmesinde, iletişim becerilerinin gelişmesinde ve çevreye uyumunun sağlanmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin rolü oldukça büyüktür. Aynı zamanda ülkemizde sosyal bilgiler dersi alan birçok kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır. Sosyal bilgiler dersine yönelik kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin öğretim faaliyetlerinin planlanması ve yürütülmesi sosyal bilgiler öğretmenleri ile sağlanmaktadır. Ancak ilgili literatür incelendiğinde sosyal bilgiler alanında kaynaştırma eğitime ve bu eğitim sürecine ilişkin az sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Büyük-Alan & Yaylacı, 2018; Görmez, 2016; İlk & Açıkalın, 2018; Yaylacı & Aksoy, 2016; Yıldırım, 2019). Bu araştırmayla beraber sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri derslere yönelik planlama, uygulama, değerlendirme faaliyetleri ile bu süreçte karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerinin incelemesi yapılmıştır.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri derslere yönelik deneyimlerini tespit etmektir. Mevcut problem durumu doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara odaklanılmıştır.

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ÖĞ olan kaynaştırma öğrencilerine yönelik BEP hazırlarken dikkate aldıkları durumları belirlemek.
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ÖĞ olan kaynaştırma öğrencileri ile BEP uygulama sürecini nasıl yürüttüklerini ortaya koymak.
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ÖĞ olan kaynaştırma öğrencileri ile yürüttükleri BEP sürecinin etkililiğini belirlemek.
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ÖĞ olan kaynaştırma öğrencileri ile yürüttükleri BEP sürecinde yaşadıkları sorunları ve çözüm önerilerini belirlemek.

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Bireyler doğdukları andan itibaren toplumun bir parçası haline gelir ve bu topluma ayak uydurmaya gayret ederler. Bireylerin toplum kurallarını öğrenebilmesi ve uygulayabilmesi eğitim faaliyetleriyle gerçekleşmektedir. Özel gereksinimli bireyler de normal gelişim gösteren bireyler gibi var oldukları toplumun kurallarını eğitim aracılığıyla öğrenmektedirler. Özel gereksinimli bireylerin eğitim öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesi ise özel eğitimle gerçekleştirilmektedir. Özel eğitim özel gereksinimi olan bireylere sadece yetersizliklerine uygun ortamlarda eğitim vermek değil, aynı zamanda bu çocukların özel eğitim gereksinimlerini karşılayacak en uygun ve en az kısıtlayıcı ortamlarda eğitim almalarını da sağlamaktır (Altun & Filiz, 2020). Bireylerin kendi özelliklerinin farkına varmaları, iletişim becerilerini kullanabilmeleri, sosyal çevreye uyum sağlayabilmeleri gerekmektedir. Bu yüzden özel gereksinimli bireylerin mümkün olduğunca kısıtlanmayan ortamlarda eğitim almalarına olanak tanınmalıdır. Bu ortamlar ise bireylere ÖEHY'ne göre kaynaştırma eğitimi sayesinde sunulmaktadır.

Kaynaştırma eğitimi, yetersizliklere sahip bireylerin genel eğitim sınıf ve okullarında eğitim görmesi ve bu eğitimlerinin yetersizliklerine göre değil yeteneklerine dayalı olarak ilerletilmesi çalışmasıdır (Anılan & Kayacan, 2015). Kaynaştırma programları, engelli bireylerin normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim aldıkları ve eğitim olanakları bakımından bu bireylere sunulan önemli bir gelişmedir (Gün-Şahin & Gürbüz, 2016). Kaynaştırma eğitimi çoğu eğitim sisteminin eğitim önceliklerinde önemli bir özelliğe sahip olmakla birlikte bu süreçte öğretmenin rolü ve eğitim öğretim süresince yürüttüğü uygulamaları son derece önemlidir (Sökmen, Yıldırım, & Kök, 2019). Bu yüzden ki çalışmanın çerçevesini kaynaştırma eğitimi sürecinde öğretim faaliyetlerini planlama ve yürütmede aktif rol üstlenen sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Öğretmenlere kaynaştırma sürecinin yürütülmesinde yol gösterici niteliğe sahip olan program ise Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı'dır (BEP).

Bireyselleştirilmiş eğitim programı, özel gereksinimli bireylere sunulacak özel eğitim hizmetlerinin hangi şekilde ve hangi amaçlarla gerçekleştirileceğini planlayan programlardır (Ateş, 2017). Bu plan dahilinde BEP hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi sürecinde aktif olarak görev alan, bireylerin eğitimini ve değerlendirilmesini gerçekleştiren öğretmenlerin önemi büyüktür (Şahin & Gürler, 2018). Bu çalışma ile BEP'in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi sürecinde aktif rol alan öğretmenlerin, planlama sürecinde dikkate aldıkları; uygulamaların, öğrenme alanlarının, konu ve kazanımların, becerilerin ve bunları dikkate alma nedenlerinin neler olduğu ortaya çıkarılacaktır. Araştırmanın BEP hazırlama noktasında da öğretmenlere fikir vereceğine inanılmaktadır.

BEP'in uygulama boyutunda öğretmenlerin özel eğitim öğretmenleri ile ne tür alanlarda işbirliği yaptıkları, destek eğitim sınıflarından yararlanma durumları ve destek eğitim sınıflarında

yürüttükleri öğretim faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olunacaktır. Ayrıca öğretmenlerin kaynaştırma sürecinin etkililiğini ne şekilde ölçtükleri de belirlenecektir.

Kaynaştırma sürecinde yaşanan sorunların ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin ilgili alana ve diğer öğretmenlere ışık tutacak olması bu sürecin daha verimli yürütülmesi adına katkılar sunacağı düşünülmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde Sosyal Bilgiler alanında kaynaştırma eğitime ve bu eğitim sürecine ilişkin çalışmalarla ilgili az sayıda çalışmaya rastlanılmasından ötürü alandaki boşluğu tamamlayacağı da düşünülmektedir (Büyük-Alan & Yaylacı, 2018; İlk & Açıkalin, 2018; Görmez, 2016; Yaylacı & Aksoy, 2016; Yıldırım, 2019).

Araştırmanın sınırlılıkları:

1. Araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde veya önceki dönemlerde kaynaştırma öğrencisi bulunan Trabzon ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri
2. 2020-2021 eğitim öğretim yılı güz döneminde uzman görüşlerinden yararlanılarak hazırlanan ve sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen anket ve mülakat soruları ile sınırlıdır.

1. 3. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın temel varsayımı aşağıdaki gibidir:

Anketin uygulandığı ve mülakatın yürütüldüğü sosyal bilgiler öğretmenlerinin bütün sorulara açık, yansız, içtenlikle cevap verdikleridir.

1. 4. Tanımlar

Özel Eğitim: Bireysel, gelişimsel ve eğitimsel yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitsel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amaçlı geliştirilmiş eğitim programları ve uzman personel aracılığıyla uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (MEB, 2018a).

Özel Gereksinimli Birey: Bireysel, gelişimsel ve eğitsel yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerdir (MEB, 2018a).

Öğrenme Güçlüğü Olan Birey: Okuma, yazma, bilgileri işleme, konuşma ve yazı dili ile düşünme becerileri gibi akademik becerilerde güçlüklerle sahip olan bireylerdir (Özmen, 2019, s. 393).

Kaynaştırma Eğitimi: Yetersizliği olan bireylerin genel eğitim sınıflarında yeteneklerine yönelik düzenlenen eğitim öğretim faaliyetlerinin ilerletilmesidir (Anılan & Kayacan, 2015).

Destek Eğitim Sınıfı: Tam zamanlı kaynaştırma öğrencileri ile özel yetenekli öğrencilerin gereksinimlerine yönelik destek eğitim hizmetlerinin sunulması amaçlı düzenlenmiş ortamdır (MEB, 2018a).

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı: Özel gereksinimli bireylerin gelişimsel özelliklerinin, eğitimsel ihtiyaçlarının ve performanslarının dikkate alınarak hedeflenen amaçlara ulaşmalarını sağlamaya yönelik hazırlanan ve destek eğitim hizmetlerinin de sunulmasını içeren özel eğitim programıdır (MEB, 2018a).

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda ilgili literatürde yer alan kuramsal çerçeveye, literatür taraması sonucunda ulaşılabilen çalışmalara ve bu çalışmalardan elde edilen önemli sonuçlara yer verilmiştir.

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Bu başlık altında kaynaştırma eğitimi, destek eğitim sınıfı, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) ve öğrenme güçlüğü (ÖG) tanımlamalarına ve bu konular doğrultusunda yürütülen çalışmalara yer verilmiştir.

2. 1. 1. Kaynaştırma Eğitimi

Ülkeler 1990’lardan itibaren “kaynaştırma eğitimi” ilkesini yasalarına dâhil etmeye başlamışlardır. Ülkemizde ise bu ilke 1995 yılından itibaren uygulanmaya başlanmış olup kaynaştırma eğitimine dâhil olan ve devam eden öğrenci sayısı git gide artmaktadır (Çetin, 2020). Böylece eğitimde meydana gelen gelişmeler sonucunda özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin akranlarıyla beraber eğitim almalarına olanak tanıyan kaynaştırma eğitimi günden güne gelişme göstermektedir (Arslan, 2020).

İlgili alanyazın incelendiğinde kaynaştırma eğitimine ilişkin çeşitli tanımlamalara rastlanmaktadır. Sucuoğlu ve Özokçu’ya (2005) göre kaynaştırma; birtakım yetersizliklere sahip bireylerin gelişim özellikleri bakımından normal olan akranlarıyla birlikte genel eğitim, okul ve sınıflarında eğitim-öğretim faaliyetlerinden yararlanmalarınıdır. Özel gereksinime ihtiyacı olan bireylerin en az kısıtlayıcı ortamda tam ya da yarı zamanlı olarak genel eğitim sınıflarında, özel eğitime ihtiyacı olmayan akranlarıyla beraber, ihtiyaçları doğrultusunda destekleyici eğitim almaları kaynaştırma eğitimiyle sağlanır (Gürgür, 2005). Ayrıca kaynaştırma eğitimi; yetersizliği olan bireylerin genel eğitim sınıflarına dâhil edilmesiyle beraber alacakları eğitimin yetersizliklerine göre olmayıp yeteneklerine göre planlanmasıdır (Anılan & Kayacan, 2015). ÖEHY’nde (2018) yer alan tanıma göre ise kaynaştırma eğitimi:

Madde 4: “Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimidir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Kaynaştırma eğitimi, yetersizliği olan bireylerin akademik ve sosyal gelişimlerini tamamlamaları açısından akranlarıyla beraber genel eğitim sınıf ve okullarında yürütülen eğitim ve öğretim faaliyetlerinden yararlanmaları olarak tanımlanabilir. Yurtdışındaki kaynaştırma eğitimi

tanımları incelendiğinde farklı tanımlamalar olduğu görülmüştür. Bazı kaynaklarda kaynaştırma; birtakım yetersizliklere sahip bireylerin genel eğitim sınıflarına dahil edilmesi olarak tanımlanırken bazı kaynaklarda ise kaynaştırma; gerekli durumlarda bu öğrencilere kaynak odalarda yardımcı uzman ve özel eğitim öğretmenleri tarafından sağlanan ek destek hizmeti olarak tanımlanmaktadır (Merih-Özçelik, 2019). Kaynaştırma eğitimi tanımlamalarında da belirtildiği üzere özel gereksinimli birey için temel amaç sadece bireyin akademik gelişiminin sağlanması değil aynı zamanda sosyal gelişiminin de desteklenmesidir. Bireylerin sosyal gelişimlerinin desteklenmesi açısından akranlarıyla beraber genel eğitim sınıflarında eğitim almaları önem arz etmektedir. Bununla beraber başarılı bir kaynaştırma eğitimi için iş birliği gereklidir ve bu iş birliğini sağlayacak olan ekibin içerisinde; öğrenciler, anne-babalar, öğretmenler, yöneticiler, destek hizmet sağlayıcılar yer almaktadır (Batu, 2019). Tüm bu ekip bireylerinin iş birliği içerisinde hareket etmesi kaynaştırma eğitimi başarıya ulaştıracağını düşündürmektedir. Söğüt ve Deniz’e (2018) göre *“kaynaştırma eğitiminin yarar sağlaması için gerekli olan şartlar; öğretmenin öğrenciyi çok iyi tanıyarak olması, öğrencinin eğitim ihtiyaçlarını iyi analiz etmesi, öğrencinin bireysel özelliklerine ve ihtiyaçlarına yönelik BEP hazırlayabilmesi ve değerlendirme yapabilmesi, aile ile iş birliği içinde bulunabilmesi, öğrenciye uygun olabilecek öğretim yöntem ve teknikler konusunda bilgi sahibi olması”* şeklindedir.

Gün-Şahin ve Gürbüz’e (2016) göre kaynaştırma eğitimi sayesinde birey sadece akademik anlamda değil sosyal anlamda da gelişim gösterme olanağıyla karşılaşır ve bireylerin bireysel farklılıklarının göze alındığı bu eğitim ortamlarında sınıf içi etkinlik ve aktivitelere de katılım oranları artar. Aynı zamanda kaynaştırma eğitimi sayesinde sınıfta yer alan her bir öğrencinin bireysel farklılığı göz önüne alınarak eğitim ortamı düzenlenir. Böylece farklılıkların yer aldığı böyle bir sınıf ortamında öğrencilerin özel gereksinimli bireylere karşı da saygılı olması sağlanmış olur.

Kaynaştırma eğitimine başlanılmadan önce ilk olarak kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan bireylerin özellikleri dikkate alınarak eğitim ortamları düzenlenmelidir (Kargın, 2004; Küçük-Doğaroğlu & Bapoğlu-Dümenci, 2015). Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin yetersizlikleri ve yetenekleri dikkate alınarak düzenlenen bu eğitim ortamlarında öğrencilerin topluma kazandırılmaları ve akranlarıyla eşit performansa sahip olmaları hedeflenmektedir (Kesiktaş, 2006). Böylece kaynaştırma eğitiminin amaçlarından biri olan özel gereksinimli bireylerin de sosyal çevreye kazandırılması sağlanmış olur.

2. 1. 1. 1. Kaynaştırma Eğitiminin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

Dünya genelinde 1900’lü yıllardan itibaren kaynaştırmaya yönelik ilk adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu yılların başlarında özel eğitim okulları yaygınlaşmış, özel gereksinimli bireyler artık genel eğitim sınıflarında değil de özel eğitim okullarında eğitim almaya başlamıştır. Dünyada ilk defa kaynaştırma eğitimi 1913 yılında görme engelli bireyler için başlatılmış ve yürütülmüştür (Sucuoğlu & Kargın, 2006). Özel gereksinimli bireylerin akranlarıyla birlikte eğitim almaları

gerekliliği 1960'lı yıllardan sonra daha da önem arz etmiştir (Çetin, 2020). 1975 yılında ABD'de yürürlüğe giren P. L. 94-142 Tüm Engelliler İçin Eğitim Yasası içerisinde ilk kez “en az kısıtlayıcı eğitim ortamı” kavramı kullanılmış ve eğitim yerel yönetimlere bağlanmıştır. Bu yerel yönetimler 3 ila 21 yaş arasındaki tüm özel gereksinimli çocuklara ücretsiz eğitim sağlamıştır. P. L. 94-142'de bazı değişiklikler yapılarak yeni yasa P. L. 101-446 Özürlülerin Eğitimi Yasası (IDEA) adını almıştır. Bu yeni yasaya göre yapılan düzenlemeler;

- Özel gereksinimli bireylerin yetersizlik derecesi ne olursa olsun bu öğrencileri okullar kabul etmek zorundadır.
- Özel gereksinimli bireyler hiçbir şekilde ücretsiz eğitimden mahrum bırakılamaz.
- Özel gereksinimli bireyler mümkün olduğunca en üst düzeyde akranlarıyla beraber genel eğitim sınıflarında yer almalıdır şeklindedir (Diken, 2010, s. 9).

Son yıllarda birçok ülke özel gereksinimli öğrencilerini normal okullara ve sınıflara entegre etmek için birtakım çalışmalar yapmaktadır. 1971 yılında İtalya'da, 1976'da Norveç'te, 1975'te Fransa'da, 1981'de İngiltere'deki Eğitim Yasası ve 1997'de ABD'deki Engelliler İçin Eğitim Yasası olan IDEA ile özel gereksinimli bireylerin genel eğitim sınıflarında eğitim almaları gerektiği üzerinde durulmuştur (Diken, 2010; Kargın, 2004). Aynı zamanda 10 Haziran 1994 yılında 92 ülke ve 25 uluslararası kuruluşun katılımıyla özel eğitimin; ilkeleri, politikaları, uygulamaları ve faaliyet çerçevesi hakkındaki Salamanca Bildirisi kabul edilmiştir. Bu bildiri ile her çocuğun eğitim görme hakkına sahip olduğu gündeme gelmiş, her çocuğun kendine özgü ilgi, yetenek ve özelliklere sahip olduğu ve öğrencilerin bu özelliklerine göre eğitim sistemlerinin düzenlenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Dede, 1996).

2. 1. 1. 2. Kaynaştırma Eğitiminin Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Ülkemizde kaynaştırma uygulamaları 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu ile yaygınlaşmaya başlanmıştır (Batu & Kırcaali-İftar, 2006). Ancak daha öncesinde 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu”nun 4.maddesine göre; “özel eğitim gereksinimi olan çocukların genel sınıf ve okullarda akranları ile eğitilmeleri için gerekli tedbirlerin alınmasının gerektiği” belirtilmiştir. Ayrıca Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği'nde (1992) “İlkokullarda Özel Eğitim Uygulamaları” başlığı altında “kaynaştırma” farklı bir bölüm altında yer almıştır (Diken, 2010). Kaynaştırmaya ilişkin bu gibi hükümlerin kanunlarda yer alması özel gereksinimli bireylerin eğitimleri açısından önemli gelişmelerdir. 2916 sayılı kanundan sonra 30.05.1997 tarihli KHK/573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de “kaynaştırma” kavramı tekrar gündeme gelmiş ve 12.maddesinde uygulamaya dönük ayrıntılara yer verilmiştir. Bu madde ile her seviyedeki okul ve kurumlarda öğrencilere akranlarıyla birlikte gerekli yöntem ve teknikler doğrultusunda eğitim olanakları sunulması üzerinde durulmuştur (Batu, 2019). Tüm bunların yanı sıra kayda değer önemli

gelişmelerden biri de 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'den yararlanılarak hazırlanan ve 18 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'dir (Yazıcıoğlu, 2018). Bu yönetmeliğin 68.maddesine göre kaynaştırma ilkeleri şu şekilde belirtilmiştir:

- Özel eğitim gerektiren her bireyin akranları ile birlikte aynı kurumda eğitim görme hakkı vardır.
- Hizmetler bireylerin yetersizliklerine göre değil, bireylerin eğitim gereksinimlerine göre plânlanır.
- Hizmetler okul merkezli olur.
- Karar verme süreci aile-okul-eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi dayanışmasına dayalı olarak gerçekleşir.
- Bütün bireyler öğrenebilir ve öğretilebilir.
- Kaynaştırma, bir program dâhilinde verilen bir özel eğitim uygulamasıdır (MEB,2020).

2008 yılında tam ve yarı zamanlı kaynaştırma uygulamalarına geçilmiştir (MEB, 2008). Ancak 2017 yılında yayınlanan genelge ile tam ve yarı zamanlı uygulamaları kaldırıp yerine “Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları”na geçilmiştir (MEB, 2017). 2021 yılında ise MEB tarafından Destek Eğitim Sınıflarında görev alan öğretmen ve yöneticilere ek puan hakkı tanınmıştır (Gümüş, vd., 2021). Böylelikle ülkemizdeki öğretmen ve yöneticiler kaynaştırma eğitimine teşvik edilmektedir.

Görüldüğü üzere dünyada olduğu gibi ülkemizde de kaynaştırmaya ilişkin yasal düzenlemeler günden güne gelişme göstermektedir. Özel gereksinimli bireylerin gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamaları için akranlarıyla birlikte genel eğitim sınıflarında eğitim görmeleri önem arz etmiş ve uygulanma ilkelerine değinilmiştir.

2. 1. 2. Destek Eğitim Sınıfı

Özel gereksinimli bireylerin öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü destek eğitim sınıfları; “destek eğitim odası” ve “kaynak oda” gibi farklı terimlerle de anılmaktadır. Akay’a (2011) göre 2009 yılından itibaren bu sınıf için “destek eğitim odası” terimi kullanılmıştır. MEB tarafından yayınlanan ÖEHY’ne göre destek eğitim sınıfı: “*Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortam*” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018). Güven’e (2021) göre ise belirli bir zaman diliminde, BEP doğrultusunda, bireysel ya da grup halinde öğretim faaliyetlerinin sürüldüğü sınıf olarak tanımlanmaktadır.

Destek eğitim sınıfı; kaynaştırma öğrencilerine yönelik özel eğitim hizmetlerinin sunulduğu, gerekli materyallerin mevcut olduğu, öğrencilerin eksikliklerini gidermeye yönelik ek çalışmaların

yürütüldüğü sınıflardır (Yılmaz, Yılmaz, & Savaş, 2021). Destek eğitim sınıflarında verilecek eğitim için öğretmenlerin donanımlı olması gerekmektedir. Çünkü sınıfları öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde düzenleyecek olan öğretmenlerdir (Yılmaz & Yılmaz, 2022). Bu sınıflarda yürütülecek öğretim faaliyetlerinin nasıl ve ne şekilde olacağı MEB tarafından yayımlanan Destek Eğitim Odası Kılavuzu'nda açıkça belirtilmiştir.

MEB'e (2016) göre;

- Kaynaştırma uygulamaları kapsamında yetersizliği olan bireyler ile özel yetenekli bireylerin eğitim gördükleri okullarda destek eğitim odası açmak zorunludur.
- Bireyin destek eğitim odasında alacağı ders saati toplam ders saatinin %40'ını geçmeyecek şekilde planlanmalıdır.
- Bireylere birebir eğitim verilebileceği gibi üç kişiyi geçmeyecek şekilde grup eğitimi de verilebilir.
- Destek eğitim odasında; özel eğitim, sınıf ve alan öğretmenleri görev alabilirler.
- Destek eğitim odasında görev alacak öğretmen ve eğitim alacak bireyin hangi tarih ve saatte destek eğitim odasında olacaklarına okul yönetimi karar verir.
- Destek eğitim odası için gerekli malzemeler il/ilçe milli eğitim müdürlüklerince karşılanır.

2. 1. 3. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

Ülkemizde 1997 yılından itibaren 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile BEP hazırlama ve yürütme çalışmaları zorunluluk haline getirilmiş olup 2000 yılında kabul edilen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (ÖEHY) ile 2006 yılından itibaren özel gereksinimli olarak belirlenen her birey için BEP hazırlanması zorunluluk haline getirilmiştir (Diken, 2019; Kargın, 2007; Vuran, Bozkuş-Genç, & Sani-Bozkurt, 2017). Aynı zamanda Özel Eğitim Yasası da engelli çocukların eğitimine rehberlik etme noktasında Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı'nın (BEP) önemini vurgulamaktadır (Kamens, 2004).

Özel gereksinime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitsel performanslarını en üst düzeyde gerçekleştirebilmeleri için bireysel farklılıklarının göz önüne alınarak eğitim ortamlarının düzenlenmesi gerekmektedir. Bu düzenlemelerin uygulamaya dönük olması için öğrencilerin bireysel farklılıklarının temele alındığı bir program hazırlanmalıdır (Çıkılı, Gönen, Aslan-Bağcı, & Kaynar, 2020). Smith ve Brownell'e (1995) göre hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları, özel gereksinimli bireylerin eğitim öğretim süreçlerine rehberlik etmesi açısından önem taşımaktadır.

Literatürdeki BEP tanımlamalarına göre BEP; özel gereksinimli bireyin gelişimsel özelliklerini, eğitsel performansını ve bu performansların gerçekleştirilme süreçlerini içeren; aile, öğretmenler ve ilgili diğer uzmanlar tarafından iş birliği içerisinde gerçekleştirilen ve özel gereksinimli bireyin gelişimine yönelik gerekli görev ve uygulamaları içeren yazılı bir doküman olup

uygulanması ve geliştirilmesi yasal bir şekilde garanti altına alınan uygulamalar bütünüdür (Özan & Sarıca, 2020). Kargın'a (2007) göre BEP; özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik düzenlenen özel eğitim hizmetlerinin nerede, ne zaman, ne kadar süreyle, kimler tarafından ve hangi amaçlarla gerçekleştirileceğini planlayan bir programdır. Çıkılı vd.'ne (2020) göre ise BEP; hem genel hem de özel eğitim öğretmenlerine özel gereksinimli bireylere yönelik öğretim planlaması yaparken bir yol haritası sunan ve bu yolda ilerleyebilmek için bir plan çerçevesi sunan modeldir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (ÖEHY) yer alan tanımda ise "Özel eğitim gerektiren birey için geliştirilen ve ailesi tarafından onaylanan bireyselleştirilmiş eğitim programı, bireyin ailenin, öğretmenin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan ve hedeflenen amaçlarda verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı" şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 2018a). Aynı zamanda bu programın içerisinde yer alması gereken etkenleri Diken (2019) şu şekilde sıralamaktadır:

Öğrencinin mevcut eğitsel performans seviyesi,
 Öğrenciye bir eğitim-öğretim yılı sonucunda kazandırılması hedeflenen uzun dönemli amaçlar,
 Öğrencinin belirlenen performans düzeyi ile ulaşılmak istenen uzun dönemli amaçlar arasında yer alan ölçülebilir ara basamaklardan oluşan kısa dönemli hedefler,
 Hedeflere ulaşmak amaçlı kullanılan öğretim yöntem, teknik ve materyalleri,
 Kısa dönemli amaçlara ulaşmada gerekli olan zamanın başlangıç ve bitiş tarihleri,
 Amaçlanan hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını belirlemede kullanılan ölçüt ve değerlendirme yöntemleri,
 Öğrenciye sağlanacak ek özel eğitim hizmetlerinin nerede, ne zaman, kimler tarafından ve ne kadar süreyle verileceğinin belirtilmesi şeklindedir (s. 75).

BEP; bireyselleştirme, eğitim programı ve planlama olmak üzere üç ana bileşenden oluşmaktadır ve bu planlama aşamasında öğrencilerin bireysel farklılıkları temele alınarak bir ekip tarafından bu program hazırlanmalıdır (Tekin-Ersan & Ata, 2018). Planlama aşaması gibi BEP uygulama aşaması da profesyonellik ve iş birliği arz etmektedir. Aynı zamanda Kamens'e (2004) göre 1997 tarihli Engelli Bireyler Eğitim Yasası'nda yapılan değişiklikler ile genel eğitim öğretmenlerinin BEP uygulanmasındaki rolleri de büyük önem arz etmektedir (Kamens, 2004). Ancak ilgili literatür incelendiğinde BEP uygulama sürecinin uygulanmasında bu öğretmenlerin birtakım sorunlarla karşılaştığı kanısına ulaşılmıştır. Bu sorunlar;

- Öğretmenlerin kaynaştırma ile ilgili lisans süresince eğitim almalarına rağmen kaynaştırma eğitimi hakkında yeterince bilgiye sahip olmadıkları,
- Sınıfların kalabalık olmasından dolayı öğretmenlerin farklı yöntem ve teknik kullanamadıkları,
- Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında bir takım ciddi eksikliklerin var olduğu,
- BEP uygulama sürecindeki gerekli rollerin sınıf öğretmenleri tarafından yeterli düzeyde bilinmediği
- BEP'e yönelik yeterli materyal desteğinin sağlanmadığı,

- Her öğrenci için ayrı ayrı BEP hazırlamanın zaman ve emek istemesi,
- Ailelerin, çocuklarının eğitimleri için öğretmenlerden fazlaca beklenti içerisinde olmaları şeklindedir (Arslan, 2020; Şahin, 2017; Şahin & Gürler, 2018).

Bu sorunlara çözüm olarak BEP uygulamalarının yarar sağlayabilmesi için uygulamaların amacına yönelik gerçekleştirilmesi, süreç içerisindeki sorunların belirlenip analiz edilmesi ve BEP'in bir ekip tarafından hazırlanması gerektiğine vurgu yapılmıştır. (Ayanoglu & Gür-Erdoğan, 2019; Gezer, 2017). BEP hazırlamak amacıyla okullarda BEP geliştirme birimi oluşturulması ÖEHY'nin 47. maddesinde açık bir şekilde belirtilmiş olup BEP geliştirme biriminin; okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında; rehberlik öğretmeni, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, öğrencinin velisi ve öğrencinin katılımıyla oluşturulması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Ayrıca gerek duyulduğunda görüşlerinden yararlanabilmek adına özel eğitim değerlendirme kurulunda var olan bir üyenin BEP geliştirme birimine katılımının sağlanabileceğini ve öğretim hizmetlerinin planlanması, gözetilmesi ve değerlendirilmesi amacıyla BEP geliştirme birimine mesleki derslerden sorumlu bir alan öğretmenin de katılabileceği belirtilmiştir (MEB, 2018a). Smith vd.,'e (1993) göre BEP süreç boyunca geliştirilebilen dinamik bir belge olmalı ve her öğrencinin ihtiyacına göre tasarlanıp kaydedilmelidir. Bu belgeyi dinamikleştiren BEP Geliştirme Birimi'nin görevleri ÖEHY'nin 48. maddesinde: BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerindeki iş birliğini sağlamak, öğrencinin gelişim seyrine göre eğitim ihtiyaçlarındaki değişiklikleri BEP'e dahil etmek, eğitim ortamı ve materyal noktasında idarecilere ve öğretmenlere tavsiyelerde bulunmak, okuldaki diğer birimlerle iş birliği içerisinde olmak şeklindedir. Yönetmeliğe baktığımızda BEP Geliştirme Birimi'nin iş birliği içerisinde ve planlı bir şekilde çalışması gerektiğine vurgu yapılmış olup bu birimin içerisindeki ekibin görevleri açık bir şekilde ifade edilmiştir.

2. 1. 4. Öğrenme Güçlüğü

1997'de ABD'deki Engelliler İçin Eğitim Yasası olan Individuals with Disabilities Education Act (IDEA), farklı öğrenci türlerini içinde barındıran 14 engelli kategorisinden oluşmaktadır. Smith'e (2004) göre bu kategorilerden biri olan "öğrenme güçlüğü" kategorisi son derece heterojen bir öğrenci grubunu oluşturmaktadır. Pierangelo ve Giuliani'e (2008) göre de öğrenme güçlüğü kişiden kişiye farklılık gösteren bir problem olmakla beraber heterojen bir grup bozukluk içermektedir. Öncelikle öğrenme güçlüğü teriminin literatürdeki tanımlarına değinecek olursak; öğrenme güçlüğü kavramını ilk kez bugünkü anlamında 1962 yılında Samuel Kirk kullanmıştır (Uçgun, 2003). Kirk (1962) öğrenme güçlüğüne "Serebral, duygusal ya da davranışsal bozukluktan kaynaklanan konuşma, dil, okuma, yazma, aritmetik ve diğer okul becerilerinden birinin ya da birden çoğunun gelişiminde gecikme, bozukluk ya da gerilik durumu" şeklinde tanımlamıştır (Kirk, 1962'ten aktaran Fırat & Koçak, 2018). Pierangelo ve Giuliani (2008) öğrenme güçlüğü çeken

bireyleri; sözel ifadeleri kullanma ve problem çözme noktasında zorluk çeken ve bilgiyi farklı işledikleri için öğrenme noktasında sorun olan bireyler olarak tanımlamıştır. Diken (2019) ise öğrenme güçlüğü; okuma, yazma, bilgileri işleme, konuşma ve yazı dili ile düşünme becerileri gibi akademik becerilerde güçlük olan, buna karşın ortalama veya ortalamanın üzerinde zekaya sahip olan bireyler grubunu gösteren bir terim olarak kullanmıştır.

Öğrenme güçlüğüne yönelik araştırmaların kökeni 1800'li yıllara kadar uzanmaktadır. İlk olarak 1802 yılında Fransız Joseph Gall'ın beyin sarsıntısı geçiren askerlerin konuşma bozuklukları yaşadıklarını gözlemlemesi sonucu yaptığı çalışma göze çarpmaktadır. Gall, çalışmasında ruh sağlığı ve beyin üzerine yoğunlaşmış ve bu etkenlerin öğrenme güçlüğüne etkisini ortaya koymuştur (Görgün & Melekoğlu, 2019). Yıllar boyunca öğrenme güçlüğü tanılanması; zeka testi puanları ile başarı testi puanları arasındaki tutarsızlığa dayanarak yapılmıştır (Bryant & Bryant, 2008). IDEA (2004) düzenlemeleri uyarınca ise öğrenme güçlüğü tanılması için yetenek ve başarı arasındaki tutarsızlığa bakılmanın gerekli olmadığı dile getirilmiştir (Mather & Gregg, 2016). Ayrıca tüm bunlarla beraber Scanlon'a (2012) göre merkezi sinir sisteminden kaynaklanan öğrenme güçlüğü akademik bir bozukluk olduğu yönünde görüşler yer almış, öğrenme güçlüğü düşük IQ ve başarıyla ilgisinin olup olmadığı önemli ölçüde araştırma konusu olmuştur. Bu araştırmalar sonucunda öğrenme güçlüğü üç kıstasa dayandırılmıştır. Bu kıstaslar; okuma, yazma ve matematiktir. Okuryazarlık ve başarı bozukluğu öğrenme güçlüğü tanımlamak için önemli nedenler arasında yer almış ancak hala öğrenme güçlüğü tanınmasına ilişkin bir uzlaşma söz konusu olamamıştır.

Pierangelo ve Giuliani'e (2008) göre öğrenme güçlüğü; genetik, gebelikte tütün, alkol ve uyuşturucu kullanımı, hamilelikte yaşanan komplikasyonlar, çevresel etkiler ve yetersiz beslenmeden kaynaklı olabilmektedir. Sucuoğlu ve Kargın (2006) ise öğrenme güçlüğü çeken bireylerin özelliklerini:

Gelişim alanlarındaki performans farklılığı,
Kendini ifade edememe,
Hafıza ve dikkat ile ilgili problemler,
Karmaşık yönergelerle uyum sağlarken sorunlar yaşama,
Aşırı hareketlilik, içe kapanıklık ve utangaçlık gibi sosyal yetersizlikler,
Okuma yazma da güçlük çekme şeklinde sıralamıştır (s. 84).

Dilber'e (2017) göre yukarıda özellikleri verilen bu bireylerin; akademik performanslarının beklenen performansın oldukça altında olduğu ve zekâ düzeyleri ile akademik başarıları arasında anlamlı bir farkın var olduğu ifade edilmiştir. Pierangelo ve Giuliani (2008) öğrenme güçlüğü çeken bireylerin bilgiyi farklı işledikleri için öğrenme noktasında sorunlar yaşadıklarını dile getirmiştir. Ayrıca bireylerden herhangi biri sözel ifadeleri anlamakta zorluk yaşarken bir diğeri problem çözme noktasında sorun yaşayabilmektedir (Kavale, 2005; Pierangelo & Giuliani, 2008). Araştırmalar neticesinde öğrenme güçlüğü bireyden bireye farklılık gösterdiği ve tam olarak bu güçlüğü

neden kaynaklı olduğu noktasında uzlaşım sağlanamamıştır. Ancak tüm bu araştırmalar dikkate alındığında öğrenme güçlüğü'nün belirgin özelliklerini; okuma yazma ve problem çözme noktasındaki sorunların oluşturduğu göze çarpmaktadır.

2. 1. 5. Sosyal Bilgilerde Kaynaştırma Eğitimi

Günümüzde birçok ülke yurttaşlarının çeşitli sözel, sayısal ve sosyal beceriler noktasında gelişmelerini amaçlamaktadır. Bununla beraber ülkeler yurttaşlarını ailelerine ve ülkelerine katkıları olacak şekilde yetiştirmeyi de kendilerine amaç edinmektedirler. Bu beceriler bazı ülkelere çocukların topluma uyum sağlamaları amacıyla küçük yaşlardan başlanarak sosyal bilgiler dersi ile yürütülmektedir (Kaya & Öner, 2017). Sosyal bilgiler terimi bir ders adı olarak ilk kez 1916 yılında ABD’de kullanılmıştır. Aynı tarihte toplanması kararlaştırılan Sosyal Bilgiler Komitesi bu dersin perspektifini tarih ağırlıklı programdan yurttaşlık ağırlıklı bir programa yöneltmiştir (Polat, 2020). 1921 yılında ise sosyal bilgiler öğretmenleri ile ilgilenen mesleki bir kuruluş olan National Council For The Social Studies (NCSS), sosyal bilgiler tanımını net bir şekilde ifade eden ve amaçlarını belirleyen bir program oluşturmuştur (Kızık, 2018). NCSS (1994) sosyal bilgileri “Yurttaşlık bilincini geliştirmek amaçlı sosyal ve beşeri bilimlerin bütünleştirilerek okul programı dâhilinde sistematik bir şekilde yürütülmesi ve sosyal bilimlerden olan antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyoloji gibi disiplinlerden ve beşeri bilimlerden yararlanılarak sistematik çalışmayı amaçlayan bir disiplindir” şeklinde tanımlanmaktadır. Ülkemizde yayınlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’na (2018) göre Sosyal Bilgiler dersinin amaçları arasında bireylerin;

- “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
- Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
- Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır.” maddeleri yer almaktadır.

Bu maddelerden de görüleceği üzere sosyal bilgiler dersinin amacı bireylerin öncelikle kendi fiziksel ve duygusal özelliklerinin farkına varması ve içerisinde yer aldığı topluma uyum sağlamalarıdır. Tüm bireyler fiziksel ve duygusal olarak farklı özelliklere sahip olabilmektedirler. Sözü edilen farklı özellikler; görme, işitme, fiziksel, dil ve zihinsel gelişim gibi farklı gelişimsel süreçlerden kaynaklı olabilmektedir (Cavkaytar, 2015). Gelişimsel farklılıklara sahip bu bireyler özel gereksinimli bireyler olarak ifade edilmektedir. Özel gereksinimli bireyler ÖEHY’nde (2018) akranlarından bireysel ve gelişimsel olarak farklılıklara sahip olan bireyler olarak tanımlanmaktadır.

Bireylerin bireysel özellikleri temele alınarak kendi akranları ile mümkün olduğunca en fazla düzeyde bir arada olabileceği; eğitsel gereksinimlerinin bireysel özellikleri temele alınarak en üst

düzeyde karşılanabileceği eğitim ortamlarına ihtiyaçları vardır (Diken, 2019). Bireylerin özelliklerine göre düzenlenen ortamlarda eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi literatürde “kaynaştırma eğitimi” olarak tanımlanmaktadır. Kaynaştırma eğitiminin temel düşüncesi; bireylerin bireysel ve toplumsal yaşam becerilerini edinerek içerisinde yaşadıkları topluma uyum sağlamalarını ve sosyal-duygusal ihtiyaçlarını karşılamalarıdır (Yıldırım, 2019). Kaynaştırma eğitimi süresince öğretmenlere de etkin roller düşmektedir. Bu rolleri Kusuma ve Ramedevi (2013) şu şekilde sıralamaktadır:

- Çocuklar arasındaki olumlu bağı geliştirmek,
- Ebeveynlerle iş birliği içerisinde olmak,
- Diğer öğretmenlerle iş birliği içerisinde olmak,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanmak,
- Eğitim programlarını etkin kullanmak.

Maddelerde yer alan ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi süresince ki rollerinden biri olan “eğitim programlarını etkin kullanmak” maddesinden de yola çıkacak olursak bahsedilen eğitim programları içerisinde özel gereksinimli bireylerin eğitim öğretim faaliyetleri için hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP) kaynaştırma eğitimi için önem arz etmektedir. BEP; özel gereksinimli birey için belirlenen davranışların yer ve zaman belirtilerek nasıl ve kimler tarafından ne şekilde kazandırılacağını açıkça ortaya koyan bir belge olmakla beraber bireyin zihinsel, duygusal ve sosyal boyutta yapabildiklerini temele alarak hazırlanan plan ve programdır (Diken, 2019, s. 72). Çıkkılı vd.,’e (2020) göre öğrencilerin bireysel farklılıkları ve özellikleri temele alınarak hazırlanan BEP, özel eğitimin temel yapı taşı olmakla beraber öğretmenler için de kılavuz niteliği taşımakta ve eğitim öğretim faaliyetleri süresince yol gösterici olmaktadır. Bundan dolayı kaynaştırma öğrencisine sahip olan öğretmenlerin öğretim faaliyetlerinin profesyonelliği ve planlılığı için BEP önem arz etmektedir. Bireyler, kişisel ve sosyal gelişimleri açısından sosyal bilgiler dersinden faydalanmaktadırlar. Bu bireylerden biri olan özel gereksinimli bireyler de kaynaştırma eğitimi doğrultusunda sosyal bilgiler dersinden yararlanmaktadırlar. Ülkemizde sosyal bilgiler dersi alan birçok kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenleri de bu kaynaştırma öğrencilerine yönelik BEP hazırlamakta ve yürütmektedirler.

2. 2. Araştırma ile İlgili Çalışmalar

Bu bölümde alana ilişkin ulusal ve uluslararası çalışmalar Tablo 1’de kısaca özetlenmiştir.

Tablo 1. İlgili Alanda Yapılan Çalışmalar

Araştırmanın Künyesi:	Yöntem:	Veri Toplama Aracı:	Örneklem:	Sonuç:
Brown ve Foster (1991)	Nitel Yöntem	Görüşme formu	İşitme engelleri bulunan öğrencilerle birlikte eğitim alan normal öğrenciler	İşitme engelli bireyler kaynaştırma eğitimleri süresince normal gelişim gösteren bireylerin eğitimlerini engellemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.
Minke vd. (1996)	Nicel yöntem	Anket	71 normal eğitim ve 64 özel eğitim öğretmenini	Özel eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma konusunda en olumlu görüşlere ve öz-yeterliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Pektaş (2008)	Betimsel tarama modeli	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Değerlendirme Formu	Özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenler	Özel eğitimi alan mezunu öğretmenlerinin diğer bölümlerden mezun olan öğretmenlere nazaran BEP'i daha fazla kullandıkları ortaya çıkmıştır.
İlik (2009)	Deneysel Yöntem	12 Sorudan Oluşmuş Açık Uçlu Soru Listesi	3 öğrenci	Fen bilgisi öğretiminde doğrudan öğretim yönteminin öğrenme güçlüğüne sahip öğrenciler üzerinde etkili olduğu ve bu öğretimin uygulama sırası ile öğrencilerin başarıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.
Uzun (2009)	Betimsel tarama modeli	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	17 ilköğretim okulu müdürü	İlköğretim okulu müdürlerinin tamamının kaynaştırma uygulamalarını yararlı buldukları ancak okullarındaki uygulamaların büyük bir kısmının sorumluluğunun rehber öğretmenlere ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Kuyumcu (2011)	Tarama modeli	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	10 sınıf öğretmeni ile 5 rehber öğretmen	Öğretmenlerin yaşadıkları bilgi eksikliklerinin nedeninin hizmet içi eğitimin yetersizliğinden kaynaklı, BEP uygulama sürecinde yaşanan sorunların nedeninin ise destek eğitim odalarının yetersizliğinden kaynaklı olduğu tespit edilmiştir.
Koç (2012)	Betimsel Tarama Modeli	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	100 sınıf öğretmeni	Öğretmenlerin çoğunlukla öğrenme güçlüğüne sahip öğrencileriyle birebir çalışmalar yaptıkları, oturma düzeni oluştururken bu bireyleri dikkate alarak yaptıkları, bu öğrencilere sınıf içi etkinliklerde sorumluluk verdikleri ve aileler ile iş birliği içinde oldukları tespit edilmiştir.
Saraç ve Çolak (2012)	Betimsel tarama modeli	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	19 sınıf öğretmeni	İlkokullarda kaynaştırma uygulamaları yürütülürken sınıf öğretmenlerinin isteklerinin ve fiziki koşulların göz ardı edildiği, sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları problemlerin çözümünde okuldaki diğer personeller tarafından yapılan yardımların yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Hopcan (2013)	Deneysel Model	Ön Test-Son Test Formu, Eğitsel Yazılımı Değerlendirme Formu, Arayüz Değerlendirme Formu, Gözlem Formu, Uygulama Notları Formu	1.-3. Sınıfta okuyan henüz ilerleme kaydedilmeyen yeni vakalar	Öğrencilerin öğrenme güçlüğü nedeniyle yaşadıkları performans sorunlarında web destekli uyarlanabilir sistemin kullanılmasıyla birlikte genel olarak azalmalar yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1'in devamı

Araştırmanın Künyesi:	Yöntem:	Veri Toplama Aracı:	Örneklem:	Sonuç:
Yılmaz (2013)	Durum çalışması	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	12 ilköğretim okulu müdürü	Okul yöneticilerinin BEP uygulanma sürecinde karşılaştıkları sorunların; eğitim eksikliği, materyal eksikliği, yetersiz fiziki yapı, destek personeli eksikliği, yetersiz danışmanlık, mevzuat, öğretmen direnci ve veli duyarsızlığı başlıkları altında yer aldığı tespit edilmiştir.
Çerezci (2015)	Durum çalışması	Değerlendirme Formları, Gözlem Formu, Görüşme Formları	Rehberlik Araştırma Merkezinden (RAM) raporu bulunan 55 çocuk	Öğretmenlerin kaynaştırma hakkında yeterli düzeyde eğitim almadıkları, BEP hazırlama ve uygulama noktasında yetersiz oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca sınıflarının fiziki olanaklarının elverişli olduğu ve diğer öğretmenlerle iş birliği içinde oldukları sonuçlarına da ulaşılmıştır.
Denizli (2015)	Özel durum çalışması	Açık Uçlu Öğretmen ve Öğrenci Anket Formu	28 Fen Bilimleri öğretmeni ve 7 özel gereksinimli öğrenci	Fen bilimleri dersi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunların; fiziksel altyapı eksikliği, materyal yetersizliği, uzman desteğinin yetersiz olması gerekli iş birliğinin sağlanamaması, zaman problemi olduğu görülmüştür.
Görmez (2016)	Örnek olay çalışması	Yapılandırılmamış Gözlem	39 kaynaştırma öğrencisi	Kaynaştırma öğrencilerinin kendini tanıma, çevreyi tanıma gibi basit konuları anladıkları; demokrasi, tarih, vatandaşlık, iklim gibi soyut konuları anlayamadıkları gözlemlenmiştir.
Gün Şahin ve Gürbüz (2016)	Özel durum çalışması	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Kaynaştırma eğitimi veren 15 öğretmen	Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı kendini kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli görmemektedir.
İdin (2016)	Doküman analizi		363 yüksek lisans ve 68 doktora tez çalışması	Alanda görev yapan öğretmenlerin BEP konusunda bilgi eksikliklerinin olduğu ortaya çıkmıştır.
Yaylacı ve Aksoy (2016)	Tarama modeli	Kaynaştırma Eğitimi Yeterlilikleri Anketi	102 sosyal bilgiler öğretmeni	Öğretmenlerin öğretim sürecini planlama ve düzenlemede yeterli bilgi ve beceriye sahip oldukları; izleme ve değerlendirme sürecinde ise mesleki gelişim sağlamada yetersiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
Dilber (2017)	Betimsel Tarama Modeli	Açık Uçlu Anket, Yarı yapılandırılmış görüşme formu	121 fen bilimleri öğretmeni	Fen bilimleri öğretmenlerinin yeterli düzeyde ve uygulamaya dönük bir BEP hazırlayamadıkları ve bu süreci yürütme noktasında birtakım eksikliklerinin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Gezer (2017)	Betimsel tarama modeli	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	19 okul öncesi öğretmeni	Araştırmaya katılan öğretmenler öğrencileri için BEP hazırlanması gerektiğini, BEP'in bir ekip tarafından hazırlanması gerektiğini düşünmektedir.
Şahin (2017)	Betimsel tarama modeli	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	10 veli ve 10 sınıf öğretmeni	Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında eksikliklerin var olduğu, programın uygulama sürecinde sınıf içi rollerin sınıf öğretmenleri tarafından yeterli seviyede bilinmediği tespit edilmiştir.
Akcan (2018)	Durum çalışması	Yarı yapılandırılmış görüşme formu, Sınıf Gözlem Formu	Genel eğitim ve kaynaştırma sınıflarında çalışan toplam 40 öğretmen	Normal sınıflarda görev yapan öğretmenlerin kaynaştırma sınıflarında görev yapan öğretmenlere oranla daha başarılı sınıf hakimiyeti sağlayabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1'in devamı

Araştırmanın Künyesi:	Yöntem:	Veri Toplama Aracı:	Örneklem:	Sonuç:
Büyükalın ve Yaylacı (2018)	Olgubilim çalışması	Anket Formu	30'u kaynaştırma öğrencisi olmak üzere 72 öğrenci	Her iki öğrenci grubunun sosyal bilgiler dersi içerisinde tarihi ayrı ve önemli bir yeri olan bir branş olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.
İlk ve Açıkalın (2018)	Olgubilim çalışması	Anket, Yarı yapılandırılmış görüşme formu	100 sosyal bilgiler öğretmeni	Öğretmenlerin çoğu kaynaştırma eğitimi sürecini olumsuz değerlendirmiş ve tamamı bu süreçte sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.
Söğüt ve Deniz (2018)	Betimsel tarama modeli	BEP Hazırlama Sürecinde Karşılaşılan Güçlükleri Belirleme Ölçeği, Kaynaştırmaya İlişkin Düzenlemeler Ölçeği	201 sınıf öğretmeni	Sınıf öğretmenlerinin BEP hazırlama noktasında “sürece ilişkin güçlükler” yaşadıkları, mesleki olarak yüksek deneyime sahip sınıf öğretmenlerinin daha az mesleki deneyime sahip olanlara göre daha deneyimli oldukları görülmüştür.
Şahin ve Gürler (2018)	Betimsel tarama modeli	BEP Hazırlama Sürecinde Karşılaşılabilecek Güçlükleri Belirleme Ölçeği	Destek eğitim odasında görevli öğretmenler	Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin, BEP hazırlama sürecinde karşılaştıkları sorunlar; BEP’i öğrenmeye yönelik materyal desteklerinin olmaması, sınıf koşullarının yetersizliği BEP ’in uygulanmasını güçleştirir şeklinde olmuştur.
Tekin Ersan ve Ata (2018)	Betimsel tarama modeli	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	8 okul öncesi öğretmeni	Öğretmenler, BEP’i öğrencilerinin ihtiyaçlarına cevap vermesi yönünden yararlı bulduklarını ve sınıf içerisinde uygularken özellikle öğretmenlere sınıf yönetimi konusunda faydalar sağlayacağıyla ilgili görüş belirtmişlerdir.
Timothy ve Agbenyega (2018)	Nitel Yöntem	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	5 ilkokul, 7 ortaokul idarecisi	Okul idarecileri ve okul personeli arasında gerekli iş birliğinin sağlanması durumunda BEP hazırlama sürecinin daha verimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Alan (2019)	Kesitsel tarama modeli	Bireyselleştirilmiş eğitim programı kalite değerlendirme ölçeği	391 BEP	Deneyimli olan özel eğitim öğretmenlerinin hazırladıkları BEP’lerin, kalite puanlarının daha az deneyime sahip özel eğitim öğretmenlerine oranla daha fazla oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
Ayanoğlu ve Gür-Doğan (2019)	Betimsel tarama modeli	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	36 yönetici	Yöneticilerin BEP hazırlanmasına yönelik olumsuz görüşlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Aydın Dalga (2019)	Olgubilim Deseni	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	15 destek eğitim odası öğretmeni	Öğretmenlerin BEP hazırlarken öğrenme güçlüğü olan öğrencilerinin ihtiyaçlarını ve öğrenme özelliklerini belirlerken uygun yöntem, teknik ve materyal seçimi yapmadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin zaman planlaması yaparken de sistematik bir süreç izlemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.
Balçın vd. (2019)	Deneysel desen	Öğretmen Yeterliliği Ölçeği ve Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Duygular, Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği	125 öğretmen adayı	BÖP hazırlama becerisinin formasyon eğitimi alan farklı branşlardaki öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamalarındaki tutumlarına olumlu yönde etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.
Chung vd. (2019)	Nitel Yöntem	Görüşme ve gözlem	52 okul öncesi öğretmeni	Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerini sınıf içi etkinliklere kısmen teşvik ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1'in devamı

Araştırmanın Künyesi:	Yöntem:	Veri Toplama Aracı:	Örneklem:	Sonuç:
Deniz (2019)	Karma Yöntem	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu, Özel Öğrenme Güçlüğü Alanı Öğretmen Yeterlikleri Eğitim Programı, Özel Öğrenme Güçlüğü Alanı Öğretmen Yeterlik Ölçeği	Sınıf öğretmenleri ve özel eğitim sınıf öğretmenleri	Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin; öğrencilerin gelişim özellikleri, yasal haklar, aile eğitimi ve rehberliği, özel öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim teknoloji ve materyal geliştirme konularında yeterli bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür.
Düz (2019)	İlişkisel tarama modeli	Yapılandırmacı Öğrenme Ortamı Ölçeği, Kaynaştırma Uygulamalarında Öğretmen Yeterliği Ölçeği	221 fen bilimleri öğretmeni	Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına yönelik genel yeterlik algı düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur.
Eser, (2019)	Betimsel tarama modeli	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	15 öğretmen ve işitme yetersizliği olan 6 öğrenci	Ortaöğretim okullarında kaynaştırma uygulamalarında öğretmenlerin kaynaştırma uygulamaları ve öğrencileri hakkında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır.
Çetinkol Sarı (2019)	İçerik analizi	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Dokuz farklı branşta öğretmen	Branş öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik olumsuz görüşlere sahip olduğu görülmüştür. Buna sebep olarak sınıf mevcutlarının fazlalığı ve kaynaştırma öğrencileri hakkında bilgi sahibi olmamaları olduğu tespit edilmiştir.
Özçelik (2019)	Karma yöntem	Kaynaştırma Eğitiminde Algılanan Okul Destek Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu	117 sınıf ve 201 branş öğretmeni	Öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik herhangi bir kurs/seminer/ders alma durumuna göre okul desteği algısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.
Özdemir (2019)	Betimsel Tarama Modeli	Ders Çalışma Becerileri Değerlendirme Ölçeği	235 öğretmen	Destek eğitim alan öğrencilerin ders çalışma becerileri destek eğitim almayan öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır.
Öztürk (2019)	Betimsel Tarama Modeli	“Kişisel Bilgi Formu” ve “Öğrenme Güçlüğü Tanılı Öğrencilere Yönelik Öğretmen Yeterliliği Ölçeği”	140 sınıf öğretmeni	Öğrencilere materyal ve araç gereç desteği sağlanamadığı ve bundan dolayı eğitim ortamlarının öğrenme güçlüğü olan öğrencilere göre düzenlenebilir olmadığı tespit edilmiştir.
Yener (2019)	Betimsel tarama modeli	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Uzmanlar ve aileler	Devlet kurumunda görev yapan çalışanlar ile destek eğitim kurumlarındaki uzmanlar arasında kaynaştırmaya yönelik yeterli iş birliğinin sağlanamadığı tespit edilmiştir.
Yıldırım (2019)	Karma yöntem	Anket ve Görüş Formu	Sosyal bilgiler öğretmenleri	Öğretmenlerin; eğitim-öğretimi planlama, düzenleme, değerlendirme, iş birliği ve mesleki gelişim alanlarında yeterlilik düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1'in devamı

Araştırmanın Künyesi:	Yöntem:	Veri Toplama Aracı:	Örneklem:	Sonuç:
Akbulut (2020)	İlişkisel tarama modeli	Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği ve Öğretmen Öz Yeterlik Algısı Ölçeği	415 sınıf öğretmeni	Kaynaştırma öğrencisine faydalı olabilmek için kendini bilimsel açıdan yeterli bulan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının daha yüksek olduğuna rastlanılmıştır.
Arslan (2020)	Özel durum çalışması	Yarı yapılandırılmış görüşme ve gözlem formları	6 Öğretmen, 9 Kaynaştırma Öğrencisi ve 9 Normal Öğrenci	Öğretmenlerin kaynaştırma ile ilgili yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıkları, BEP hazırlama konusunda yetersiz oldukları ve bundan dolayı yardıma ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dolayı da farklı yöntem ve teknik kullanamadıkları tespit edilmiştir.
Avcı (2020)	Karma Yöntem	Öğretmen Yeterlilikleri Ölçeği, gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme formu	Sınıf öğretmenleri	Öğretmenlerin öğrenme güçlüğüne yönelik öğretmen yeterlikleri ile öğrencilere uyguladıkları öğretim uygulamalarına yönelik görüşlerindeki örtüşme oranlarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Çetin (2020)	Betimsel tarama modeli	Kaynaştırma Uygulamalarında Öğretmen Yeterliği Ölçeği ve Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği	4.sınıf öğretmen adayları	Öğretmen adaylarının yeterlik düzeylerine bakıp görüşleri hakkında bir öngörü oluşturabileceği sonucuna ulaşılmıştır.
Çıkkılı vd. (2020)	Tarama modeli	BEP Hazırlama Sürecinde Karşılaşılan Güçlükleri Belirleme Ölçeği	308 öğretmen	Özel eğitim öğretmenlerinin alan dışı öğretmenlere göre daha az problemler yaşadığı, hizmet içi eğitimler alan ve almayan öğretmenlerin BEP hazırlama noktasında yaşadıkları problemler bakımından anlamlı bir farklılık görülmediği sonucuna ulaşılmıştır.
Çoğaltay ve Çetin (2020)	Durum Çalışması	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	12 sınıf öğretmeni	Öğretmenler tarafından öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin dikkatsiz ve derse karşı ilgisiz oldukları, özgüvenlerinin düşük olduğu ve akademik gelişimlerinin akranlara oranla düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Pehlevan (2020)	Özel Durum Yöntemi	Kavram testi, Çizim testi, Yarı yapılandırılmış görüşme	5 öğrenme güçlüğü tanımlı kaynaştırma öğrencisi	Geliştirilen fen kılavuzunun öğrenme güçlüğüne sahip kaynaştırma öğrencilerinin kavramsal anlamaları üzerinde olumlu etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır
Özan ve Sarıca (2020)	Betimsel tarama modeli	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Sınıf ve rehberlik öğretmenleri	Öğrencilerin gelişimlerinin düzenli bir şekilde izlenemediği ve değerlendirilemediği; BGB'nin toplanmasıyla ve ilgili tüm üyelerin ekibe katkı sağlamasıyla öğrencilerin sağlıklı biçimde izlenip değerlendirilmesinin mümkün olacağı sonucuna ulaşılmıştır.
Dunn ve Rice (2022)	Karma Yöntem	Anket ve görüşme	Özel eğitim öğretmenleri	Öğretmenlerin öğretim stratejileri ve değerlendirme araçları hakkında sağlıklı bilgi edinmeleri için daha fazla iş birliğinin gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Öztürk ve Akdal (2022)	Nitel Yöntem	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	180 sosyal bilgiler öğretmeni	Sosyal bilgiler dersinde kaynaştırma öğrencilerinin soyut kavramları anlayamadıkları, öğretmenlerin BEP hazırlama sürecinde zorluk yaşadıkları ve yeterli zaman ayıramadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

İlgili alan yazın incelendiğinde kaynaştırma uygulamalarını yürüten öğretmenlerin problemlerinin ortaya koyulması amaçlanmıştır (Çetinkol-Sarı, 2019; Denizli, 2015; İlk & Açıkalın, 2018; Saraç & Çolak, 2012; Yaylacı & Aksoy, 2016). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı doğrultusunda yapılan çalışmalar sonucunda ise öğretmenlerin BEP hazırlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların çözümüne ilişkin çözüm önerileri ortaya konulmuştur (Kuyumcu, 2011; Ozan & Sarıca, 2020; Söğüt & Deniz, 2018; Tekin-Ersan & Ata, 2018). Bunların dışında öğrenme güçlüğü olan öğrencilere yönelik eğitim-öğretim faaliyeti yürüten öğretmenlerin yeterlilik algılarını ve yürütmüş oldukları öğretimin yeterliliğini tespit etmek amaçlı araştırmalar da yapıldığı görülmüştür (Avcı, 2020; Aydın-Dalga, 2019; Çoğaltay & Çetin, 2020; Deniz, 2019; Öztürk, 2019).

Kaynaştırma eğitime yönelik araştırmalar çoğunlukla sınıf öğretmenleri, fen bilimleri öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenleriyle yürütülmüştür (Akbulut, 2020; Arslan, 2020; Denizli, 2015; Düz, 2019; Gezer, 2017; Özçelik, 2019; Saraç & Çolak, 2012; Şahin, 2017). İlk ve Açıkalın (2018), Öztürk ve Akdal (2022), Yaylacı ve Aksoy (2016) ve Yıldırım (2019) ise bu araştırmalardan farklı olarak sosyal bilgiler öğretmenleriyle çalışmalarını yürütmüşlerdir. BEP ile ilgili araştırmalar ise genellikle özel eğitim öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenleriyle yürütülmüştür (Kuyumcu, 2011; Ozan & Sarıca, 2020; Pektaş, 2008; Söğüt & Deniz, 2018; Tekin-Ersan & Ata, 2018). Oysa ki BEP branş öğretmenlerinden biri olan sosyal bilgiler öğretmenleri ile de yürütülmektedir. Ancak incelenen araştırmalar neticesinde sosyal bilgiler öğretmenleri ile BEP kapsamında bir araştırmaya rastlanılmaması araştırmanın örnekleminin oluşmasında etkili olmuştur.

Araştırmalarda araştırma yöntemi olarak araştırmacıların büyük bir çoğunluğu nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modelini tercih etmişlerdir (Ayanoğlu ve Gür-Erdoğan, 2019; Çetin, 2020; Dilber, 2017; Eser, 2019; Gezer, 2017; Koç, 2012; Ozan & Sarıca, 2020; Özdemir, 2019; Öztürk, 2019; Pektaş, 2008; Saraç & Çolak, 2012; Söğüt & Deniz, 2018; Şahin, 2017; Şahin & Gürler, 2018; Tekin, Ersan, & Ata 2018; Uzun, 2009; Yener, 2019). Bunların dışında olgubilim deseniyle de çalışan araştırmacılar olmuştur (Aydın-Dalga, 2019; Büyükalan & Yaylacı, 2018; İlk & Açıkalın, 2018). Araştırmanın yönteminin belirlenmesinde alan yazında yer alan araştırmalar etkili olmuştur.

Ülkemizde sosyal bilgiler dersine yönelik kaynaştırma dersi alan birçok öğrenci bulunmasına rağmen ilgili alan yazında yapılan çalışmaların sınırlı sayıda sosyal bilgiler öğretmenleriyle yürütüldüğü görülmüştür (Büyük-Alan & Yaylacı, 2018; Görmez, 2016; İlk & Açıkalın, 2018; Yaylacı & Aksoy, 2016; Yıldırım, 2019). Bu yüzden ki sosyal bilgiler alanında kaynaştırma eğitime ilişkin yapılacak çalışmaların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. 3. Literatür Taramasının Sonucu

Yukarıdaki bölümde ulusal ve uluslararası kapsamda kaynaştırma eğitimi, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) ve öğrenme güçlüğü (ÖG) alanlarında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Kaynaştırma eğitimi kapsamında yapılan çalışmalar incelendiğinde genellikle sınıf öğretmenleri, okul öncesi öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinin süreç ile ilgili deneyimlerine odaklanıldığı görülmüştür. İncelenen araştırmalar doğrultusunda kaynaştırma sürecine dahil olan sosyal bilgiler öğretmenleri ile sınırlı sayıda araştırmaya rastlanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri ile yürütülen çalışmaların da genellikle öğretmenlerin yeterlilik düzeyleri üzerine yapıldığı görülmüştür. Öğretmenlerin sosyal bilgiler derslerine yönelik deneyimleriyle ilgili araştırmaya rastlanılmamıştır.

BEP kapsamında yapılan çalışmalar incelendiğinde genellikle BEP hazırlama ve yürütme noktasında yaşanan güçlükler odaklanıldığı görülmüştür. Kaynaştırma eğitimine yönelik eğitim alan öğretmenlerin eğitim almayan öğretmenlere oranla BEP hakkında daha fazla bilgi sahibi oldukları ve bu süreçte çok fazla güçlük yaşamadıkları görülmüştür. İncelenen araştırmalar neticesinde sosyal bilgiler öğretmenlerin BEP hazırlama deneyimlerine ilişkin araştırmaya rastlanılmamıştır.

ÖG kapsamında yapılan çalışmalar incelendiğinde ise genellikle fen ve sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma sürecinde ÖG olan öğrencilerine yönelik deneyimlerinin incelendiği görülmüştür. Araştırmaların çalışma gruplarını fen ve sınıf öğretmenleri oluşturmuş, sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik çalışmalara rastlanılmamıştır.

Kaynaştırma sürecinin başarılı bir şekilde yürütülmesi ÖG olan kaynaştırma öğrencilerinin ders başarılarının olumlu yönde ilerlemesi ve topluma kazandırılması açısından önemli olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi de bireylerin toplumsallaşması açısından önemli bir role sahiptir. Bireylerin haklarının, toplum içindeki rollerinin ve sorumluluklarının farkına varması açısından sosyal bilgiler dersi önem arz etmektedir. Ayrıca sosyal bilgiler dersine yönelik de ülkemizde kaynaştırma eğitimi alan birçok öğrenci bulunmaktadır. Fakat tüm bunlara rağmen ilgili literatür incelendiğinde sosyal bilgiler alanında bu sürecin incelenmesine yönelik bir araştırmaya rastlanılmadığı görülmüştür. Bu yüzden ki bu araştırmanın literatür için gerekli olduğu ve önem arz ettiği düşünülmektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemine, örneklemine, veri toplama araçlarına, veri toplama süreçlerine ve elde edilen verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3. 1. Araştırmanın Yöntemi

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri derslere yönelik deneyimlerini incelemek amaçlı nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Betimsel nitelikli araştırmalar; var olan bir durumu açıkça ortaya koymak, belirli ölçütler doğrultusunda değerlendirmelerde bulunmak ve olaylar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amaçlı yürütülen çalışmalardır (Çepni, 2018, s. 73). Erkuş'a (2019) göre betimsel araştırmalar, belli bir durumu betimlemeyi ve olanı olduğu gibi tarif etmeyi amaçlayan araştırmalardır. Aynı zamanda bu araştırmalar; var olan durumu ortaya koyan ve "Nedir?" sorusuna yanıt arayan, verilen bir durumu tam ve dikkatli bir şekilde tanımlayan araştırmalardır (Arık, 2019, s. 14). Betimsel araştırmalarda araştırmacı var olan bir olguyu olduğu gibi alıp müdahale etmeden inceler (Sönmez & Alacapınar, 2019, s. 48). Ekiz'e (2020) göre betimsel çalışmalarda konu apaçık bir şekilde açıklanır ve resmedilir. Betimsel yaklaşımda veriler; daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanacağı gibi görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular veya konular dikkate alınarak da düzenlenebilir. Betimsel verilerin neden-sonuç içerisinde irdelenmesi de önem arz etmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Büyüköztürk vd.,'e (2020) göre betimsel araştırmalar mevcut durumu tam ve dikkatli bir şekilde tanımlayan araştırmalar olmakla birlikte eğitim alanındaki çalışmalarda en çok tercih edilen çalışmalardır. Araştırmanın amacı doğrultusunda mevcut durumu etraflıca incelemek ve ortaya koymak amacıyla betimsel yöntem tercih edilmiştir.

3. 2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Trabzon'da görev yapan 55 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcı öğretmenler; Trabzon ili sınırları içerisindeki okullarda sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yapma ve kaynaştırma öğrencilerinin bulunma durumuna göre belirlenmelerinden ötürü amaçlı örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır. Canbazoglu-Bilici'ye (2019) göre nitel araştırmalarda çoğunlukla amaçlı örnekleme yöntemi seçilmektedir. Patton'a (2018) göre ise amaçlı örnekleme; derinlemesine çalışmak amacıyla bilgi bakımından zengin durumların seçilmesinde kullanılmaktadır.

Araştırmanın gerçekleştirildiği pilot ve asıl uygulamaya dahil olan iki grup örnekleme ilişkin sayılar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Pilot ve Asıl Uygulamadaki Öğretmen Sayıları

Veri Toplama Araçları	Uygulamalar	
	Pilot uygulama örneklem	Asıl uygulama örneklem
Anket	7	55
Mülakat	4	15

Araştırmacı tarafından öncelikle pilot uygulama için 7 katılımcı öğretmen belirlenmiş ve veri toplama araçlarından biri olan anket katılımcı öğretmenlere uygulanmıştır. Ardından bu 7 öğretmenden 4'ü ile mülakat görüşmesi gerçekleştirilmiş, veri toplama araçları uzman ve araştırmacı eşliğinde gözden geçirilmiştir. Bundan kaynaklı olarak asıl uygulama için amaçlı örnekleme yöntemiyle 55 katılımcı öğretmen belirlenmiş ve bu katılımcı öğretmenlerle anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anket uygulamasının yürütüldüğü 55 katılımcı öğretmenin içinden kolay ulaşılabilirlik açısından avantaj sağlayan 15 öğretmen ile de mülakat gerçekleştirilmiştir. Mülakatın gerçekleştirildiği öğretmenlerin belirlenmesinde bunlara alternatif olarak gönüllülük esası da göz önünde bulundurulmuştur.

Anket uygulamasının gerçekleştirildiği sosyal bilgiler öğretmenlerinin özellikleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özellikleri

Katılımcıların Cinsiyet Durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
Erkek	28	50.9
Kadın	26	47.3
Belirtilmemiş	1	1.8
Toplam:	55	100
Katılımcıların Mesleki Deneyim Durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
0-5 yıl	1	1.8
6-10 yıl	9	16.4
11-15 yıl	13	23.6
16-20 yıl	19	34.5
21 ve üzeri yıl	12	21.8
Belirtilmemiş	1	1.8
Toplam:	55	100
Katılımcıların Mezun Olduğu Bölüm	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sosyal bilgiler öğretmenliği	26	47.3
Tarih öğretmenliği	12	21.8
Coğrafya öğretmenliği	2	3.6
Sınıf öğretmenliği	2	3.6
Belirtilmemiş	13	23.6
Toplam:	55	100
Katılımcıların Görev Yaptıkları İl	Frekans (f)	Yüzde (%)
Trabzon	55	100
Toplam:	55	100

Ankete katılan katılımcıların %50.9 (f=28)'unu erkek katılımcılar, %47.3 (f=26)'ünü kadın katılımcılar oluşturmakla birlikte 1 katılımcı (K15) görüş belirtmemiştir. Katılımcıların mesleki deneyim durumları incelendiğinde %34.5 (f=19) oranla çoğunluğunun 16-20 yıl arasında bir mesleki deneyime sahip olduğuna ulaşılmıştır. Ardından katılımcıların %23.6 (f=13)'sının 11-15 yıllık, %21.8 (f=12)'inin 21 yıl ve üzeri yıllık, %16.4 (f=9)'ünün 6-10 yıllık ve birinin (K20) 0-5 yıllık bir mesleki deneyime sahip olduğu görülmüştür.

Ankete katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğunu %47.3 (f=26) oranla sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünden mezun olan öğretmenlerin oluşturduğu görülmüştür. Ardından %21.8 (f=12)'inin tarih öğretmenliği bölümünden, %3.6 (f=2)'sının coğrafya öğretmenliği bölümünden ve yine %3,6 (f=2)'sının sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olduğu tespit edilmiştir. %23.6 (f=13)'sının ise herhangi bir görüş beyan etmediği görülmüştür. Ayrıca ankete katılan tüm öğretmenlerin Trabzon ili sınırları içerisinde yer alan okullarda görev yaptıkları belirtilmiştir.

Anket uygulamasının gerçekleştirildiği sosyal bilgiler öğretmenlerinin üniversitede kaynaştırma ile ilgili ders alma durumları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Üniversitede Kaynaştırma Dersi Alma Durumları

Katılımcıların Üniversitede Kaynaştırma Dersi Alma Durumları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	15	27.3
Hayır	39	70.9
Hatırlamayan	1	1.8
Toplam:	55	100

Ankete katılan öğretmenlerden %70.9 (f=39)'u üniversitede kaynaştırma ile ilgili bir ders almadıklarını belirtirken %27.3 (f=15)'ü üniversitede kaynaştırma ile ilgili dersler aldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu katılımcı öğretmenlerden biri (K31) üniversitede kaynaştırma ile ilgili ders alıp almadığını hatırlayamadığını belirtmiştir.

Anket uygulamasının gerçekleştirildiği sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitimi alma durumları Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma İle İlgili Hizmet İçi Eğitimi Alma Durumları

Katılımcıların Kaynaştırma ile İlgili Hizmet İçi Eğitimi Alma Durumları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	31	56.4
Hayır	24	43.6
Toplam:	55	100

Ankete katılan öğretmenlerden %56.4 (f=31)'ü kaynaştırmaya yönelik hizmet içi eğitim aldıklarını belirtirken %43.6 (f=24)'sı kaynaştırma ile ilgili herhangi bir hizmet içi eğitimi almadıklarını belirtmişlerdir.

Anket uygulamasının gerçekleştirildiği sosyal bilgiler öğretmenlerinin şu anda ya da daha önceden kaynaştırma öğrencilerinin bulunma durumu Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Şu Anda ya da Daha Önceden Kaynaştırma Öğrencilerinin Olma Durumu

Kaynaştırma Öğrencisi Bulunma Durumları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Şu anda kaynaştırma öğrencisi olan	3	5.5
Daha önceden kaynaştırma öğrencisi olan	21	38.2
Şu an ve önceden kaynaştırma öğrencisi olan	31	56.3
Toplam:	55	100

Bu araştırma daha önceden veya şu anda kaynaştırma öğrencisi ile öğretim süreci yürüten sosyal bilgiler öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir. Ankete katılmadan önce sosyal bilgiler öğretmenlerine kaynaştırma öğrencisinin daha önceden veya şu anda olup olmadığı sorulmuştur. Kaynaştırma deneyimine sahip olan sosyal bilgiler öğretmenleriyle anket çalışması yürütülmüştür.

Ankete katılan öğretmenlerden %56.3'ünün (f=31) şu anda ve önceden kaynaştırma öğrencisine sahip olduğu görülmüştür. Ankete katılan bu öğretmenlerden %38.2'sinin (f=21) daha önceden kaynaştırma öğrencisi olduğunu ve %5.5'inin (f=3) daha önceden hiç kaynaştırma öğrencinin olmadığına fakat şu anda kaynaştırma öğrencisi olduğuna rastlanmıştır.

Mülakatların yürütüldüğü sosyal bilgiler öğretmenlerinin özellikleri Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Mülakatların Yürütüldüğü Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özellikleri

Katılımcıların Cinsiyeti	Frekans (f)
Kadın	9
Erkek	6
Toplam	15
Katılımcıların Mesleki Deneyimi	Frekans (f)
0-5 yıl	-
6-10 yıl	3
11-15 yıl	1
16-20 yıl	6
21 ve üzeri yıl	5
Toplam	15
Katılımcıların Mezun Olduğu Bölüm	Frekans (f)
Sosyal bilgiler öğretmenliği	9
Tarih öğretmenliği	6
Toplam	15
Katılımcıların Görev Yaptıkları İl	Frekans (f)
Trabzon	15
Toplam	15

Mülakatların yürütüldüğü katılımcıların 9'u kadın, 6'sı erkektir. Mülakatlara katılan bu öğretmenlerin çoğunluğunun mesleki deneyimi 16-20 yıldır. Katılımcı öğretmenlerin 9'u sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünden mezun olup 6'sı tarih öğretmenliği bölümünden mezun olmuştur. Ayrıca mülakatlara katılan katılımcı öğretmenlerin tümü Trabzon ili sınırları içerisindeki okullarda görev yapmaktadırlar.

3. 3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplama aracı olarak Dilber'in (2017) çalışmasında kullandığı açık uçlu anket ve yarı yapılandırılmış mülakat formları yeniden gözden geçirilerek uyarlanmış ve kullanılmıştır. Bu bölümde veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

3. 3. 1. Açık Uçlu Anket Formu

Araştırmanın amacına yönelik Dilber'in (2017) çalışmasında kullandığı açık uçlu anket soruları ışığında düzenlemeler yapılarak uzman eşliğinde 6 soruluk açık uçlu anket formu oluşturulmuştur. Oluşturulan açık uçlu anket formunun geçerliliğinin sağlanması için üç farklı uzman

görüşünden yararlanılmıştır. Görüşlerinden yararlanan bu uzmanların uzmanlık alanları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Açık Uçlu Anket Formunun Oluşturulmasında Görüşlerinden Yararlanan Uzmanların Uzmanlık Alanları

Görüşlerinden Yararlanan Uzmanların Uzmanlık Alanları	Unvanları
Sosyal bilgiler eğitimi	Doç.Dr.
Fen eğitimi	Doç.Dr.
Özel eğitim	Dr.Öğr.Üyesi

Anketin geçerliliğinin sağlanması açısından 3 uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Bu 3 uzman sırasıyla sosyal bilgiler eğitimi, fen eğitimi ve özel eğitim alanında uzmandırlar. Fen eğitimi alanındaki uzmanın görüşlerine başvurulmasının sebebi; veri toplama araçlarının örnek alındığı Dilber’in (2017) yüksek lisans tez araştırmasında tez danışmanlığını yürütmüş olması ve bu konuda derinlemesine bilgi sahibi olmasıdır.

Dilber’in (2017) oluşturmuş olduğu açık uçlu anket soruları uzman eşliğinde incelenip araştırmanın amacına uygun hale getirilip Ek 3’te sunulmuştur. Anketin güvenilirlik çalışmaları kapsamında 7 sosyal bilgiler öğretmeni ile bu ölçeğin pilot uygulaması yürütülmüştür. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda son şeklini alan anket Ek 4’te sunulmuştur.

3. 3. 2. Mülakat

Mülakatlar, insanların; düşüncelerini ve bu düşüncelerinin nedenlerini, duygu, tutum, his ve davranışlarını yönlendiren etkenlerin neler olduğunu ortaya çıkaran tekniklerdir (Ekiz, 2020). Yıldırım ve Şimşek’e (2018) göre mülakatlar; insanların deneyim, tutum ve düşünceleri hakkında bilgi vermeyi amaçlayan veri toplama teknikleridir. Bu süreçte insanların deneyim, tutum ve düşüncelerini ifade ederken içten ve rahat olmaları verilerin güvenilirliği açısından önem arz etmektedir. Mülakat tekniği; araştırma sürecinin her aşamasında kullanılabilmesi, katılımcıların sorularının anında cevaplandırılabilmesi ve karmaşık yönergelerin görüşmeci tarafından açıklanabilmesi, görüşmeci ve katılımcılar arasındaki iş birliği için en etkin yol olması ve görüşmeci ve katılımcılar arasındaki güvenin sağlanarak karmaşık ve hassas konuların ifade edilmesi açısından araştırmaya avantaj sağlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2020).

Yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinde sorular önceden hazırlanır. Ancak görüşülen kişi kısmi esneklik sağlayarak soruları yeniden düzenleyebilir. Böylece araştırılan kişilerin araştırma üzerinde kontrolleri söz konusu olur (Ekiz, 2020). Aynı zamanda derinlemesine soru sorma, cevap eksik veya açıklayıcı şekilde ifade edilmemişse tekrar soru sorarak durumu daha açıklayıcı hale getirerek etraflıca cevaplara erişebilme imkânı da bu teknik ile sağlanır (Çepni, 2018).

Araştırmada kullanılan bu yarı yapılandırılmış mülakat formunun geçerliliğinin sağlanması için üç farklı uzman görüşünden yararlanılmıştır. Görüşlerinden yararlanan bu uzmanların uzmanlık alanları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Mülakatın Oluşturulmasında Görüşlerinden Yararlanan Uzmanların Uzmanlık Alanları

Görüşlerinden Yararlanan Uzmanların Uzmanlık Alanları	Unvanları
Sosyal bilgiler eğitimi	Doç.Dr.
Fen eğitimi	Doç.Dr.
Özel eğitim	Dr.Öğr.Üyesi

Mülakatın geçerliliğinin sağlanması açısından 3 uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Bu 3 uzman sırasıyla sosyal bilgiler eğitimi, fen eğitimi ve özel eğitim alanında uzmandırlar. Fen eğitimi alanındaki uzmanın görüşlerine başvurulmasının sebebi; veri toplama araçlarının örnek alındığı Dilber’in (2017) yüksek lisans tez araştırmasında tez danışmanlığını yürütmüş olması ve bu konuda derinlemesine bilgi sahibi olmasıdır.

Dilber’in (2017) oluşturmuş yarı yapılandırılmış mülakat soruları uzman eşliğinde incelenip araştırmanın amacına uygun hale getirilip Ek 3’te sunulmuştur. Mülakat sorularının güvenilirlik çalışmaları kapsamında 4 sosyal bilgiler öğretmeni ile bu ölçeğin pilot uygulaması yürütülmüştür. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda son şeklini alan mülakat soruları Ek 5’de sunulmuştur.

3. 4. Verilerin Toplanması

Yürütülen bu araştırmada veriler anket ve yarı yapılandırılmış mülakat formları kullanılarak toplanmıştır.

Veri toplama araçlarında yer alan soruların hangi alt probleme yönelik olduğu Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Anket ve Yarı Yapılandırılmış Mülakatta Yer Alan Soruların Yönelik Olduğu Alt Problemler

Alt Problemler	Anket ve Yarı Yapılandırılmış Mülakatta Yer Alan Sorular
1. Sosyal bilgiler öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerine yönelik BEP hazırlarken nelere dikkat etmektedir?	Anketin 6.sorusu Mülakatın 1, 2, 3, 4, 5. sorusu
2. Sosyal bilgiler öğretmenleri kaynaştırma öğrencileri ile BEP uygulama sürecini nasıl yürütmektedirler?	Anketin 7 ve 8.sorusu
3. Sosyal bilgiler öğretmenleri kaynaştırma öğrencileri ile yürüttükleri BEP sürecinin etkililiğini nasıl ölçmektedirler?	Anketin 9.sorusu
4. Sosyal bilgiler öğretmenleri kaynaştırma öğrencileri ile yürüttükleri BEP sürecinde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?	Anketin 10 ve 11. sorusu

Tablo 10 incelendiğinde veri toplama araçlarında yer alan soruların araştırmanın hangi alt problemine yönelik olduğu görülmektedir.

Araştırmanın pilot uygulaması kapsamında; 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde Trabzon ilinde görev yapmakta olan önceden veya şu anda kaynaştırma öğrencisi olan 7 sosyal bilgiler öğretmeniyle anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Ardından bu 7 öğretmenden 4'ü ile mülakatlar yürütülmüştür. Yürütülen bu pilot uygulama neticesinde veri toplama araçları gözden geçirilip uzmanlar eşliğinde yeniden düzenlenmiştir. Araştırmanın asıl uygulaması kapsamında ise; 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde Trabzon ilinde görev yapmakta olan önceden veya şu anda öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencisi olan 55 sosyal bilgiler öğretmeniyle anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Ardından bu 55 öğretmenden 15'i ile mülakat görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Anket formları katılımcıların maillerine gönderilmiş ve katılımcılar tarafından cevaplandırılarak veri toplanılması sağlanmıştır. Mülakatlar ise telefon ile gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler kayıt altına alınmıştır. Böylece veri kaybı olmasının önüne geçilmiştir. Araştırmacılar araştırmaya gönüllülük esası göz önünde bulundurularak dahil edilmiş, sorulan sorulara içtenlikle cevap vermeleri sağlanmıştır.

3. 5. Veri Analizi

Bu bölümde yürütülen araştırma doğrultusunda verilerin toplanması noktasında kullanılan anket ve yarı yapılandırılmış mülakattan elde edilen verilerin analizine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

3. 5. 1. Anketlerle Elde Edilen Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan anket 11 sorudan oluşmaktadır. Oluşturulan bu anketler Trabzon ilinde görev yapan 55 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmıştır. Analiz sürecinde anketler K1, K2, K3,.....K55 şeklinde kodlanmış, verilerin analizinde betimsel ve içerik analizinden yararlanılmıştır. Ekiz'e (2020) göre betimsel analiz doğrudan alıntılar ile beslenerek bir konunun doğrudan resmedilmesi, tanımlanması ve açıklanmasını sağlar. İçerik analizi ise betimsel analize göre daha detaylı ve derinlemesine işlemlere tabi tutulmayı gerekli kılar. Böylelikle betimsel analizle keşfedilemeyen veriler içerik analizi ile keşfedilmiş olur. Bu bilgiler ışığında uygulanan açık uçlu anket verilerindeki katılımcı cevapları öncelikle kodlar haline getirilmiştir. Oluşturulan bu kodlar kategorize edilip ortak temalar oluşturulmuştur. Kod ve temalar oluşturulduktan sonra bulgular tespit edilmiş ve yorumlanmıştır. Anket verileri kod ve temalara ayrıldıktan sonra yüzde ve frekans değerleri de bulgulara tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Araştırmanın verilerinin analizindeki betimsel analiz boyutunda ise katılımcı öğretmenlerin görüşleri doğrudan aktarılmıştır. Her bir soru için ayrı bir tablo hazırlanmış ve tabloların altında örnekler sunulmuştur.

3. 5. 2. Mülakatlarla Elde Edilen Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan mülakatlar 5 sorudan oluşmaktadır. Ankete katılan Trabzon ili sınırları içerisindeki okullarda görev yapan 55 katılımcı öğretmenden 15'i ile bu mülakatlar yürütülmüştür. Mülakatların analizinde ankette yer alan kodlardan yararlanılmış, tekrardan yeni kodlar oluşturulmamıştır. Mülakata katılan katılımcılar K4, K6, K7, K13, K18, K28, K34, K38, K39, K40, K41, K44, K47, K53 kodlu öğretmenlerden oluşmaktadır. Mülakatlarda katılımcıların verdikleri cevaplar öncelikle araştırmacı tarafından detaylıca okunmuştur. Ardından araştırmanın amacı doğrultusunda önem arz eden boyutlardan yola çıkarak belirli çerçeveler oluşturulmuştur. Mülakatlardan elde edilen verilerin analizinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analiz; araştırma verilerini toplamak için kullanılan veri toplama araçlarında yer alan soru veya konular temele alınarak yapılır. Sorulan sorular veya veri toplama araçlarında yer alan konular başlıklar haline getirilerek sunulur ve bu verilerden doğrudan alıntılar yapılır. Böylelikle betimsel çalışmalarda konu apaçık bir şekilde açıklanır ve resmedilir (Ekiz, 2020). Yıldırım ve Şimşek (2018)'e göre betimsel analiz; çerçeve oluşturma, oluşturulan tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır. Bu bilgiler ışığında araştırmada elde edilen verilerden hareketle oluşturulan kodlar temalar altında toplanmıştır. Kod ve temaların oluşturulması aşamasında uzman görüşünden yararlanılmıştır. Ardından oluşturulan kod ve temalar tematik çerçevelere göre bulgulara tanımlanmış ve katılımcıların cevapları doğrudan alıntılanarak okuyucuya sunulmuştur.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen veriler tablolar şeklinde sunulmuştur.

4. 1. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri derslere yönelik yönelik BEP hazırlarken dikkate aldıkları uygulamalara ilişkin bulgular sunulmuştur:

Ankette yer alan “ÖG olan kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersine yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) hazırlıyor musunuz?” sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlama Durumu

BEP Hazırlama Durumları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	53	96,4
Hayır	2	3,6
Toplam	55	100

Ankete katılan 55 sosyal bilgiler öğretmeninden %96,4’ü kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırladıklarını belirtirken %3,6’sı bu öğrencilerine BEP hazırlamadıklarını belirtmişlerdir.

Ankette yer alan sorulardan BEP hazırlayan öğretmenlere yönelik olan “BEP hazırlarken yaptığınız uygulamalar nelerdir?” sorusuna ve BEP hazırlamayan öğretmenlere yönelik olan “Bu süreçte yaptığınız uygulamalar nelerdir?” sorularına verilen cevaplar Tablo 12’de kodlar haline getirilerek sunulmuştur:

Tablo 12. BEP Hazırlama Sürecinde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dikkate Aldıkları Uygulamalar

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlama Durumu ve BEP Hazırlarken Dikkate Aldıkları Uygulamalar		
Temalar	Kodlar	Frekans (f)
Evet	Öğrencinin seviye ve yeteneğine dayalı uygulamalara yer vermek	22
	Öğrencinin dikkatini çekecek yöntem ve tekniklere yer vermek	18
	Görsel ve işitsel alana hitap eden materyaller kullanmak	10
	Rehber, özel eğitim ve diğer öğretmenlerle iş birliği içerisinde olmak	9
	Basit kazanımlar seçmek	8
	Günlük hayatta işe yarayacak kazanımlar seçmek	7
	Öğrencinin ölçme-değerlendirme sonuçlarını göz önünde bulundurmak	7
	Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına dayalı uygulamalara yer vermek	6
	Uzun ve kısa dönemli amaçlar doğrultusunda uygulamalara yer vermek	4
	Uygulamaların okuma yazma becerisini geliştirmeye yönelik olmasına dikkat etmek	3
	Öğrencinin RAM raporunu dikkate almak	2
	Velilerle iş birliği içerisinde olmak	1
	Temel kavramları temele almak	1
	İnternetteki sitelerden derleme yapmak	1
Hayır	Geçmişteki çalışmalardan derleme yaparak	2
	Okul rehber öğretmeni ile iş birliği yaparak ve somut kazanımları dikkate alarak	1

Tablo 12. incelendiğinde ankete katılan 55 sosyal bilgiler öğretmeninden 53'ü kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırladıklarını belirtirken 2'si bu öğrencilerine BEP hazırlamadığını belirtmiştir. BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlarken dikkate aldıkları uygulamaların başında öğrencinin seviye ve yeteneğine dayalı uygulamalara yer vermek olduğu görülmüştür. Ardından dikkate aldıkları diğer uygulamaların sırasıyla; öğrencinin dikkatini çekecek yöntem ve tekniklere yer vermek, görsel ve işitsel alana hitap eden materyaller kullanmak, rehber, özel eğitim ve diğer öğretmenlerle işbirliği içerisinde olmak, basit kazanımlar seçmek, günlük hayatta işe yarayacak kazanımlar seçmek, öğrencinin ölçme-değerlendirme sonuçlarını göz önünde bulundurmak, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına dayalı uygulamalara yer vermek, uzun ve kısa dönemli amaçlar doğrultusunda uygulamalara yer vermek, uygulamaların okuma yazma becerisini geliştirmeye yönelik olmasına dikkat etmek, öğrencinin RAM raporunu dikkate almak, velilerle işbirliği içerisinde olmak, temel kavramları temele almak ve internetteki sitelerden derleme yapmak şeklinde olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencinin seviye ve yeteneğini dikkate alarak BEP hazırlayan öğretmen görüşlerine yönelik örnekler şu şekildedir:

K4: Okul rehberlik servisinin hazırlamış olduğu kaba değerlendirme formuna uygun şekilde, öğrencilerin durumuna ve seviyesine uygun bir planlama yaparım. Bu amaçlar doğrultusunda öğrencinin seviyesine göre dersi işlerim.

K8: Öğrencinin ihtiyaçlarını belirledikten sonra ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda belirlenen kazanımları, öğrencinin diğer dersleriyle organize olacak bir şekilde BEP hazırlıyoruz.

K14: Kazanımları öğrencinin seviyesine göre hazırlayıp buna göre uygulamalar yaparım.

Öğrencinin dikkatini çekecek yöntem ve teknikleri dikkate alarak BEP hazırlayan öğretmen görüşlerine yönelik örnekler şu şekildedir:

K19: Bireyselleştirilmiş eğitim planını çocuğa uygun öğretim materyalleri ve yöntemleri belirleyerek uyguluyorum.

K46: Öncelikle öğrencinin ilgi ve yeteneğini belirlemeye çalışıyorum. Sonrasında öğrencinin ilgi ve yeteneği doğrultusunda onun dikkatini çekebilecek yöntem, teknik vb. derste uygulamaya çalışıyorum.

BEP hazırlamayıp geçmişteki çalışmalardan derleme yapan öğretmen görüşlerine yönelik örnekler şu şekildedir:

K20: Hazırlanan BEP'leri inceleyip bir plan derliyorum.

Mülakatta sorulan; “ÖG olan kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersine yönelik BEP hazırlıyor musunuz?” sorusuna 15 sosyal bilgiler öğretmeninden 14’ü kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırladığını belirtirken 1’i (K38) kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlamadığını belirtmiştir.

Mülakatta yer alan sorulardan BEP hazırlayan öğretmenlere yönelik olan “BEP hazırlarken nelere dikkat ediyorsunuz?” sorusuna ve BEP hazırlamayan öğretmenlere yönelik olan “BEP sürecini nasıl yürütüyorsunuz? Nasıl bir süreç izliyorsunuz?” sorularına verilen cevaplar Tablo 13’te kodlar ve temalar haline getirilerek sunulmuştur:

Tablo 13. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlama Sürecine Yönelik Görüşleri

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlama Durumu ve BEP Hazırlama Sürecine Yönelik Görüşleri			
	Temalar	Kodlar	Frekans (f)
Evet	Öğrenci Özellikleri	Öğrenci seviyesi	10
		Öğrencinin hazırbulunuşluğu	5
		Öğrencinin ihtiyaçları	4
		Öğrencinin ilgisi	1
		Okuma yazma becerisi	1
		İletişim ve psikomotor becerisi	1
	Eğitsel Amaçlar	Kazanımların özellikleri	5
		Gündelik hayata kolayca transfer edilebilir kazanımlar olması	2
		Öğretim ilkeleri	1
		Dersin amaçları	1
	Öğrencinin Yakın Çevresi	Ailenin onayının bulunması	1
		RAM Raporu	1
Hayır	Öğrencinin Özelliklerinden Yola Çıkarak	Öğrencinin seviyesine uygun kazanımlardan yola çıkarak	1

Tablo 13 incelendiğinde kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde dikkate aldıkları unsurlara ilişkin görüşleri “öğrenci özellikleri”, “eğitsel amaçlar” ve “öğrencinin yakın çevresi” olarak üç tema altında toplanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlarken dikkate aldıkları unsurların başında “öğrenci özellikleri” geldiği görülmüştür. “Öğrenci özellikleri” teması altında ise en fazla dikkate alınan unsurun “öğrenci seviyesi” olduğu görülmüştür. Katılımcı öğretmenlere mülakatta yöneltilen *Öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencileriniz için sosyal bilgiler dersine yönelik BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) hazırlıyor musunuz? Cevabınız “evet” ise BEP hazırlarken nelere dikkat ediyorsunuz? Açıklayınız.* sorusuna K7 kodlu katılımcı tarafından “Evet. BEP hazırlarken öncelikle öğrencinin seviyesini tespit ediyoruz. Ardından müfredat konularını genel anlamda plana yerleştiriyoruz.” cevabı verilirken K13 kodlu katılımcı tarafından Evet. Öğrencinin genel durumuna göre bir plan hazırlıyorum. Açıkçası bu plana tam bağlı kalmıyorum. Öğrencinin eksik olduğu konulara, ileride onun işine yarayacak konulara daha çok ağırlık veriyorum. cevabı verilmiştir. K44 kodlu katılımcı tarafından ise Evet. Öncelikle öğrencinin beceri düzeyini tespit ediyorum. Daha sonra bu düzeye göre kazanımlar belirliyorum. Kazanımların gerçekçi ve gerçekleştirilebilir olmasına dikkat ediyorum görüşleri belirtilmiştir. Ayrıca “öğrenci özellikleri” teması altında katılımcıların BEP hazırlama sürecinde dikkate aldıkları unsurların sırasıyla “öğrencinin hazırbulunuşluğu”, “öğrencinin ihtiyaçları”, “öğrencinin ilgisi”, “okuma-yazma becerisi”, “iletişim ve psikomotor becerisi” olduğu görülmüştür.

Kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde dikkate aldıkları unsurlara ilişkin görüşlerinin toplandığı bir diğer tema “eğitsel amaçlar” olmuştur. Bu tema altında; “kazanımların özellikleri”, “gündelik hayata kolayca transfer edilebilir kazanımlar olması”, “öğretim ilkeleri” ve “dersin amaçları” kodları toplanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin bu tema altında en fazla dikkate aldıkları unsurun “kazanımların özellikleri” olduğu görülmüştür. Bu görüşü beyan eden K6 kodlu katılımcı görüşlerini *Çocuğu tanımaya dikkat ediyorum: Becerileri, güçlü, zayıf yönleri, yapabildiği kazanımlar, yapamadığı kazanımlar gibi...* şeklinde belirtmiştir. K39 kodlu katılımcı ise *“Öğrencinin hazırbulunuşluk seviyesini ve kazanabileceği kazanımları belirledikten sonra bu kazanımlar üzerine gidiyoruz. Tabi ki bu kazanımlara asgari düzeyde bağlı kalmak önemli... görüşlerini belirtmiştir.*

Kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde dikkate aldıkları unsurlara ilişkin görüşlerinin toplandığı diğer tema “öğrencinin yakın çevresi” adlı tema olmuştur. Bu tema altında “ailenin onayının bulunması” ve “RAM raporu” kodları toplanmıştır. Bu görüşleri beyan eden K4 kodlu katılımcı *Okul rehberlik servisinin hazırlamış olduğu kaba değerlendirme formuna uygun şekilde, öğrencinin seviyesine uygun bir planlama yaparım. Bu planlamada uzun dönemli amaçlar ve kısa dönemli amaçlar bulunur. Bu plan aile, öğretmen, uygulayıcı veya ilgili uzmanların iş birliği ile planlanır ve bireyin ailesinin onayı ile uygulanır* şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. K53 kodlu katılımcı ise *Rehber öğretmen ile beraber genellikle kaynaştırma öğrencilerinin RAM raporunu dikkate alarak kısa ve uzun dönemli amaçlar belirleyerek dersin amaçlarına uygun olacak şekilde hazırlıyoruz* şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

Kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersine yönelik BEP hazırlamayan katılımcılara yöneltilen *Öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencileriniz için sosyal bilgiler dersine yönelik BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) hazırlıyor musunuz? Cevabınız “hayır” ise BEP sürecini nasıl yürütüyorsunuz? Nasıl bir süreç izliyorsunuz?* sorusuna yönelik K38 kodlu katılımcı görüşlerini *Hayır. BEP planını okul rehber öğretmenimin hazırlamakta ve bize sunulmaktadır. Ben de planı inceleyip öğrenci seviyesine uygun olacak şekilde düzenlemekteyim. Düzenleme yaparken öğrencinin anlayabileceği daha somut kazanımları hedeflemekte ve bu kazanımlara öncelik vermekteyim* şeklinde belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı” (BEP) hazırlama sürecinde dikkate aldıkları öğrenme alanları ve bu öğrenme alanlarını dikkate alma nedenlerine ilişkin görüşleri kodlar ve temalar şeklinde aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 14. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlarken Dikkate Aldıkları Öğrenme Alanları ve Dikkate Alma Nedenleri

Temalar	Öğrenme Alanları	Katılımcı Kodları	Seçilme Nedenleri	Katılımcı Kodları
SBÖ Programında Yer Alan Öğrenme Alanları	Birey ve Toplum	K4, K7, K8, K13, K40, K44, K47, K53	Toplumsallaşmaya yönelik kazanımları kapsamı	K7, K8, K44, K47, K53
			Öğrencinin düzeyine uygun kazanımları kapsamı	K4, K40
			Basit düzeydeki kazanımları kapsamı	K4, K8
			Günlük hayatta kullanılabilecek becerileri kapsamı	K8, K13
	Tüm Öğrenme Alanları	K6, K18, K28, K34, K39, K41	Öğrencinin ihtiyacına yönelik olması	K6, K18, K28
			Günlük hayatta kullanılabilecek becerileri kapsamı	K39, K41
			Kazanımların somut olması	K34
	Etkin Vatandaşlık	K4, K7, K8, K13, K53	Toplumsallaşmaya yönelik kazanımları kapsamı	K7, K8, K53
			Günlük hayatta kullanılabilecek becerileri kapsamı	K8, K13
			Basit düzeydeki kazanımları kapsamı	K4, K8
			Öğrencinin düzeyine uygun kazanımları kapsamı	K4
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	K4, K7, K40, 53	Öğrencinin düzeyine uygun kazanımları kapsamı	K4, K40
			Basit düzeydeki kazanımları kapsamı	K4
			Toplumsallaşmaya yönelik kazanımları kapsamı	K7
	Kültür ve Miras	K13, K44	Kültürümüze yönelik kazanımları kapsamı	K13, K44
			Günlük hayatta kullanılabilecek becerileri kapsamı	K13
			Toplumsallaşmaya yönelik kazanımları kapsamı	K44
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	K8	Günlük hayatta kullanılabilecek becerileri kapsamı	K8
			Toplumsallaşmaya yönelik kazanımları kapsamı	K8
	Bilim, Teknoloji ve Toplum	K8	Günlük hayatta kullanılabilecek becerileri kapsamı	K8
			Toplumsallaşmaya yönelik kazanımları kapsamı	K8

Tablo 14 incelendiğinde kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde dikkate aldıkları öğrenme alanları “SBÖ programında yer alan öğrenme alanları” adlı tema altında toplanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlarken en çok dikkate aldıkları öğrenme alanının “Birey ve Toplum” olduğu

görülmüştür. Bu öğrenme alanını seçme nedenlerinin başında “toplumsallaşmaya yönelik kazanımları kapsamaması” geldiği görülmüştür.

K47 kodlu katılımcı *Öğrenme alanlarının hepsi öğrencinin eğilimine göre değişiyor. Ancak genel olarak “birey ve toplum” öğrenme alanı önemli. Çünkü iletişim becerileri, olumlu iletişim kurabilme, kendini ifade etme becerileri çok önemli. Öğrencinin yakın ve uzak çevresini tanıyabilme ve söyleyebilme becerisi önemli. Hak ve sorumluluklarını anlayabilmesi, kavrayabilmesi önemli...* şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

Tüm öğrenme alanlarını dikkate alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin tümünü dikkate alma nedenlerinin çoğunlukla “öğrencinin ihtiyacına yönelik olması” olduğu görülmüştür.

K28 kodlu katılımcı görüş ve gerekçesini *Her konu ile ilgili bilgi sahibi olmalarını istediğim için seviyelerine indirgeyerek bütün öğrenme alanlarını dikkate alıyorum.* şeklinde sunmuştur.

Ardından ÖG olan kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin dikkate aldıkları diğer öğrenme alanlarının sırasıyla “etkin vatandaşlık”, “insanlar, yerler ve çevreler”, “kültür ve miras” “üretim, dağıtım ve tüketim” ve “bilim, teknoloji ve toplum” olduğu görülmüştür. K7 kodlu katılımcı *Yaşadığı toplumla uyum sürecine katkı olması, kültürümüzün temel özelliklerini kavraması bakımından birey ve toplum, insanlar, yerler ve çevreler ve etkin vatandaşlık adlı öğrenme alanlarını dikkate alıyoruz* şeklinde görüşlerini belirtirken bir başka katılımcı olan K13 tarafından *Birey ve toplum, etkin vatandaşlık, kültür ve miras. Bu konuların öğrencinin hayatı için daha faydalı olacağına inandığım için* şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı” (BEP) hazırlama sürecinde dikkate aldıkları konu ve kazanımlara ilişkin görüşleri kodlar ve temalar şeklinde aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 15. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlarken Dikkate Aldıkları Konu ve Kazanımlara Yönelik Görüşleri

Temalar	Konu ve Kazanımlar	Frekans (f)
Dersin İçeriğine Dönük Konu ve Kazanımlar	Hak ve sorumluluklara yönelik	5
	Tarihimize yönelik	5
	Coğrafi bilgilere yönelik	5
	Tarihi mekanlara yönelik	3
	Vatandaşlık bilgisine yönelik	3
	İletişim becerilerine yönelik k	3
	Ekonomik bilgilere yönelik	3
	Teknolojik bilgilere yönelik	2
Öğrencinin Özelliklerine Yönelik Konu ve Kazanımlar	Öğrencinin seviyesine yönelik	4
	Basit düzeydeki somut kazanımlara yönelik	3
	Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik	2
	Toplumsallaşmaya yönelik	3
Gündelik Hayata Dönük Konu ve Kazanımlar	Mesleki eğitime yönelik	1
	Günlük hayata yönelik	1

Tablo 15 incelendiğinde kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde dikkate aldıkları konu ve kazanımlar; “dersin içeriğine dönük konu ve kazanımlar”, “öğrencinin özelliklerine yönelik konu ve kazanımlar” ve “gündelik hayata dönük konu ve kazanımlar” adlı temalar altında toplanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlarken dikkate aldıkları konu ve kazanımların başında; “dersin içeriğine dönük konu ve kazanımlar” teması yer almış ve bu tema altında en fazla dikkate alınan konu ve kazanımların “hak ve sorumluluklara yönelik” olduğu görülmüştür. “Dersin içeriğine dönük konu ve kazanımlar” teması altında en çok dikkate alınan konu ve kazanımların sırasıyla “tarihimize yönelik”, “coğrafi bilgilere yönelik”, “tarihi mekanlara yönelik”, “vatandaşlık bilgisine yönelik”, “iletişim becerilerine yönelik”, “ekonomik bilgilere yönelik” ve “teknolojik bilgilere yönelik” olduğu görülmüştür. Kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlarken dikkate aldığı kazanımların başında; “tarihimize yönelik”, “coğrafi bilgilere yönelik” ve “iletişim becerilerine yönelik” konu ve kazanımların yer aldığını belirten K7 kodlu katılımcı görüşlerini “İnsanlar arası iletişim, yaşadığımız coğrafya ve özellikleri, tarihten önemli kesitler, üzerinde daha fazla durduğumuz konulardır. Kazanımlarda bu konulara yöneliktir.” şeklinde ifade etmiştir. Yine başka bir katılımcı olan K13 kodlu katılımcı kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlarken dikkate aldığı kazanımların başında; “hak ve sorumluluklara yönelik”, “vatandaşlık bilgisine yönelik”, “ekonomik bilgilere yönelik” ve “teknolojik bilgilere yönelik” konu ve kazanımların geldiğini belirtmiş, görüşlerini;

Derslerde genellikle hak ve sorumluluklara yönelik, vatandaşlık bilgisine yönelik ve ekonomik bilgilere yönelik konu ve kazanımlara öncelik vermeye çalışıyorum. Öğrencinin ileriki hayatında onun işine yarayabilecek bilgileri ona vermeye çalışıyorum.

şeklinde ifade etmiştir.

Kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde dikkate aldıkları konu ve kazanımlara dair görüşlerinin toplandığı “öğrencinin özelliklerine yönelik konu ve kazanımlar” teması altında; “öğrencinin seviyesine yönelik”, “basit düzeydeki somut kazanımlara yönelik” ve “öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik” kodları toplanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin bu tema altında dikkate aldıkları konu ve kazanımların başında “öğrencinin seviyesine yönelik” konu ve kazanımların geldiği görülmüştür. Bu görüş doğrultusunda K18 kodlu katılımcı *“Daha çok hangi konu ve kazanımı dikkate alacağım o yıl dersine girdiğim öğrencinin seviyesiyle alakalı”* şeklinde öğrencinin seviyesine yönelik konu ve kazanımları dikkate aldığını ifade etmiştir. K34 kodlu katılımcı

Daha çok somut konuları ele alıyorum. Çünkü bu tür öğrenciler soyut anlatımı anlamada problem yaşıyorlar. Bir örnek vermek gerekirse Osmanlı tarihini soyut anlatmak yerine Osmanlı Tarihi ile ilgili müzeler gezdirilebilir. Trabzon’da Kanuni Evi buna güzel bir örnektir. Öğrencilerimle birçok kez buraları gezdik

şeklinde basit düzeyde somut kazanımlara yönelik konu ve kazanımları dikkate aldığını ifade etmiştir.

Kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde dikkate aldıkları konu ve kazanımlara dair görüşlerinin toplandığı bir diğer tema ise “gündelik hayata dönük konu ve kazanımlar”dır. Bu tema altında sırasıyla “toplumsallaşmaya yönelik”, “mesleki eğitime yönelik” ve “gündelik hayata yönelik” kodlu konu ve kazanımlar toplanmıştır. K39 kodlu katılımcı *“...Temel toplumsal kuralların öğretilmesi önemsendiğim kazanımlar arasında daha ön plana çıkmakta”* şeklinde toplumsallaşmaya yönelik konu ve kazanımları dikkate aldığını belirtmiştir. K6 kodlu katılımcı ise *“Günlük hayatta kendisine en çok gerekli konu ve kazanımlara dikkat ediyorum”* şeklinde gündelik hayata yönelik konu ve kazanımları dikkate aldığını belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı” (BEP) hazırlama sürecinde dikkate aldıkları beceriler ve bu becerileri dikkate alma nedenlerine ilişkin görüşleri kodlar şeklinde aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 16. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlarken Dikkate Aldıkları Becerilere Yönelik Görüşleri ve Becerileri Dikkate Alma Nedenleri

Temalar	Beceriler	Katılımcı Kodları	Seçilme Nedenleri	Katılımcı Kodları
Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Beceriler	İletişim ve kendini ifade etme	K6, K7, K13, K18, K28, K38, K39, K44, K47	Öğrencinin toplumsallaşması için	K6, K7, K18, K39, K44
			Öğrencini aidiyet duygusunun kazanması için	K7, K39, K44
			Öğrencinin gündelik yaşama uyumu için	K13, K28, K39
			Temel beceriler olduğu için	K38, K47
			Basit beceriler olduğu için	K13
			Öğrencinin özgüven kazanması için	K39
	Sosyal katılım	K4, K7, K8, K13, K38, K41, K47	Öğrencinin toplumsallaşması için	K7, K8, K41
			Öğrencinin gündelik yaşama uyumu için	K4, K13
			Basit beceriler olduğu için	K4, K13
			Temel beceriler olduğu için	K38
			Öğrencini aidiyet duygusunun kazanması için	K7
	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma	K6, K13, K34, K40, K44, K47	Öğrencinin gündelik yaşama uyumu için	K6, K13, K40
			Basit beceriler olduğu için	K13, K34, K40
			Öğrencinin özgüven kazanması için	K39
			Öğrencinin toplumsallaşması için	K44
			Öğrencini aidiyet duygusunun kazanması için	K44
	Zaman ve kronolojiyi algılama	K4, K18, K38, K41	Öğrencinin toplumsallaşması için	K18, K41
			Öğrencinin gündelik yaşama uyumu için	K4
			Basit beceriler olduğu için	K4
			Temel beceriler olduğu için	K38
	Eleştirel düşünme	K18, K28, K40, K53	Öğrencinin toplumsallaşması için	K18, K53
			Öğrencinin gündelik yaşama uyumu için	K40
			Basit beceriler olduğu için	K40
			Temel beceriler olduğu için	K53
	Problem çözme	K4, K6, K39	Öğrencinin gündelik yaşama uyumu için	K4, K6, K39
			Basit beceriler olduğu için	K4
			Öğrencinin toplumsallaşması için	K39
			Öğrencinin özgüven kazanması için	K39
	Harita okuryazarlığı	K4, K7, K47	Öğrencinin toplumsallaşması için	K7
			Öğrencinin gündelik yaşama uyumu için	K4
			Basit beceriler olduğu için	K4
			Temel beceriler olduğu için	K47
	Mekanı algılama	K4, K38, K53	Temel beceriler olduğu için	K38, K53
			Basit beceriler olduğu için	K4
			Öğrencinin gündelik yaşama uyumu için	K4
			Öğrencinin toplumsallaşması için	K53
	Özdenetim	K4, K34, K39	Öğrencinin gündelik yaşama uyumu için	K4, K39
			Öğrencinin özgüven kazanması için	K34, K39
			Basit beceriler olduğu için	K4
			Öğrencinin toplumsallaşması için	K39

Tablo 16'nın devamı

	Karar verme	K28, K38,	Öğrencinin gündelik yaşama uyumu için	K28
			Temel beceriler olduğu için	K38
	Empati	K6, K41	Öğrencinin toplumsallaşması için	K6, K41
	Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama	K4	Basit düzeydeki kazanımları kapsamı	K4
			Öğrencinin gündelik yaşama uyumu için	K4
	Girişimcilik ve işbirliği	K6	Öğrencinin toplumsallaşması için	K4
	Kalıp yargı ve önyargıları ayırt etme	K38	Temel beceriler olduğu için	K38
	Gözlem	K41	Öğrencinin toplumsallaşması için	K41
	Çevre okuryazarlığı	K53	Öğrencinin toplumsallaşması için	K13
			Temel beceriler olduğu için	K53
Öğrenme İlkesi	Transfer edebilme	K41, K47	Gündelik hayatta kullanabilmek için	K41, K47
Değerler	Farklılıklara saygı	K39	Topluma uyum sağlayabilmek için	K39
	Sorumluluk	K40	Topluma uyum sağlayabilmek için	K40

Tablo 16 incelendiğinde kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde dikkate aldıkları becerilerin; “iletişim ve kendini ifade etme”, “sosyal katılım”, “Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma”, “zaman ve kronolojiyi algılama”, “problem çözme”, “eleştirel düşünme”, “harita okuryazarlığı”, “mekan algılama”, “özdenetim”, “karar verme”, “empati”, “tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama”, “girişimcilik ve işbirliği”, “kalıp yargı ve önyargıları ayırt etme”, “gözlem” ve “çevre okuryazarlığı”, becerisi olduğu görülmüştür. Dikkate alınan bu becerilerden öncelikli olarak en çok dikkate alınan becerinin “iletişim ve kendini ifade etme” becerisi olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin bu beceriyi seçme nedenlerinin başında ise “öğrencinin toplumsallaşması için” geldiği görülmüştür.

K28 kodlu katılımcı *Sebep-sonuç ilişkisi kurma, karar verme, karşılaştırma yapma, iletişim kurma. Bu becerilerin günlük hayatını da devam ettirirken öğrencilerime daha fazla yardımcı olacağını düşünüyorum* şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. K44 kodlu katılımcı ise görüşlerini *Özellikle dinleme, konuşma ve okuma becerilerinin belli bir düzeye gelmiş olmasına dikkat ediyorum. Çünkü çocuk bu beceriler sayesinde bilgi ve beceri düzeyini ortaya koyacaktır. Ayrıca iletişim becerilerini geliştirecek konulara ağırlık veriyorum. İletişim kurmanın, aidiyet duygusunu hissetmenin bu çocuklarımız için beklide en önemli şey olduğunu düşünüyorum* şeklinde belirtmiştir.

Kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, BEP hazırlama sürecinde dikkate aldıkları becerilerin yanında öğretim ilkesi olan “transfer edebilme” ilkesini ve SBÖ programında değerlerimiz olarak nitelendirilen “farklılıklara saygı” ve “sorumluluk” değerini de dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. BEP hazırlama sürecinde “transfer edebilme” adlı öğretim ilkesini dikkate aldığını belirten K41 kodlu katılımcı *Dikkate aldığım beceriler; gözlem, katılım, empati, zaman ve değişimi anlama becerileridir. Bunun yanında öğrencinin öğrendiği bilgileri günlük hayatta kullanmasına da dikkat etmekteyim* şeklinde görüşlerini belirtirken bir başka katılımcı olan K47 kodlu katılımcı görüşlerini *İletişim becerileri, okuma-yazma becerileri, kendini ifade edebilme becerisi ve yaparak yaşayarak öğrenme becerisi bizim için çok önemli. Derslerimizde bu becerileri geliştirmeye çalışıyoruz* şeklinde ifade etmiştir. Değerlerimiz başlığı altında yer alan “farklılıklara saygı” değerini dikkate aldığını belirten K39 kodlu katılımcı görüşlerini *Beceri anlamında problem çözme becerisi ve karşılaştığı sorunlarla ilgili doğru çözüm önerileri sunma becerisi ve kendini ifade edebilme becerisi. Farklılıklara saygılı olmasını ve kendine karşı özgüvenli olmasına da sosyal ve bireysel beceriler açısından dikkat ediyoruz* şeklinde belirtmiştir. Yine aynı başlık olan değerlerimiz başlığı altında yer alan “sorumluluk” değerini dikkate alarak ÖG olan kaynaştırma öğrencilerine BEP planını hazırladığını belirten K40 kodlu katılımcı da *Sosyal hayata uyum becerileri, okuduğunu anlama, okuduğu bir metinden veya görselden bir çıkarım yapma becerileri, üzerine düşen sorumlulukları yerine getirme becerileri. Kısacası günlük*

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ÖG olan kaynaştırma öğrencilerine yönelik “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı” (BEP) hazırlama sürecinde yararlandıkları doküman, materyal ve kaynaklara ilişkin görüşleri kodlar şeklinde aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 17. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Hazırlarken Yararlandıkları Doküman, Materyal ve Kaynaklara Yönelik Görüşleri

Yararlanılan Doküman, Materyal ve Kaynaklar	Frekans (f)
Ders kitapları	6
Haritalar	5
Resim, fotoğraf ve grafikler	5
İnternet siteleri ve interaktif uygulamalar	4
RAM dokümanları ve rehber öğretmenin önerdiği dokümanlar	4
Eğitsel düzeyde ölçekler	4
Konu anlatımı videolar	3
Öğretmenlerin tecrübeleri	3
EBA (Eğitsel Bilişim Ağı)	2
Okulda ve günlük hayatta kullanılan materyaller	2
MEB dokümanları	2
BEP Çerçeve Planı ve ÖEHY	2
Çalışma yaprakları	1
Sosyal bilgiler öğretim programı	1
Hazır bilgi notları ve testler	1
Akıllı tahta	1
Sosyal bilgiler yıllık planı	1

Tablo 17 incelendiğinde ÖG olan kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde yararlandıkları doküman, materyal ve kaynaklara ilişkin görüşleri; “ders kitapları”, “haritalar”, “resim, fotoğraf ve grafikler”, “internet siteleri ve interaktif uygulamalar”, “RAM dokümanları ve rehber öğretmenin önerdiği dokümanlar”, “eğitsel düzeyde ölçekler”, “konu anlatımı videolar”, “öğretmenlerin tecrübeleri”, “EBA (Eğitsel Bilişim Ağı)”, “okulda ve günlük hayatta kullanılan materyaller”, “MEB dokümanları”, “BEP Çerçeve Planı ve ÖEHY”, “çalışma yaprakları”, “sosyal bilgiler öğretim programı”, “hazır bilgi notları ve testler”, “akıllı tahta” ve “sosyal bilgiler yıllık planı” başlıkları altında toplanmıştır. Katılımcı öğretmenler tarafından BEP hazırlarken yararlanılan doküman, materyal ve kaynakların başında “ders kitapları”nın geldiği görülmüştür. Bu görüş doğrultusunda görüşlerini beyan eden K13 kodlu katılımcı *Kazanımlar doğrultusunda eğitsel düzeydeki ölçekleri kullanarak öğrenci seviyesini tespit ediyorum ve ders kitaplarından, yardımcı kaynaklardan ve diğer öğretmenlerin görüşlerinden faydalaniyorum* şeklinde görüşlerini ifade ederken K39 kodlu katılımcı *İnternet sitelerinden ve ders kitaplarından. Bunun yanında okulun fiziki imkanları dahilinde kütüphane ve mevcut materyallerden yararlanıyorum* şeklinde görüşlerini belirtmiştir. Katılımcı öğretmenler tarafından BEP hazırlarken yararlanılan doküman, materyal ve kaynaklardan biri olan “haritalar”ı kullandığını beyan eden K34 kodlu katılımcı *“Daha çok görsel ve somut materyaller kullanıyorum. Harita, küre, uydu görüntüleri, tarihi yer görüntüleri, sanal müzeler vb.”* şeklinde görüşlerini ifade ederken K4 kodlu katılımcı *Öğrenci seviyesine uygun olacak şekilde kendi materyallerimi hazırlamayı tercih ediyorum.*

Bunun yanında konunun özelliğine göre video, ders kitabı, çalışma yaprağı, harita, küre vs. kullanırım şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

4. 2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri BEP sürecine ilişkin bulgular sunulmuştur.

Ankette yer alan “Görev yaptığınız okulda destek eğitim sınıfınız var mı?” sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 18’de sunulmuştur:

Tablo 18. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okulda Destek Eğitim Sınıflarının Bulunma Durumu

Destek Eğitim Sınıfının Bulunma Durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
Destek eğitim sınıfı var	39	71
Destek eğitim sınıfı yok	16	29
Toplam:	55	100

Ankete katılan 55 sosyal bilgiler öğretmeninden %71’i kaynaştırma öğrencileriyle destek eğitim sınıfında BEP sürecini yürüttüklerini belirtirken %29’u okullarında destek eğitim sınıfının olmamasından kaynaklı olarak normal sınıflarda BEP sürecini yürüttüklerini ifade etmişlerdir.

Ankette yer alan sorulardan okullarında destek eğitim sınıfı bulunan öğretmenlere yönelik olan “Öğ olan kaynaştırma öğrenciniz ile destek eğitim sınıfınızda nasıl bir öğretim süreci izliyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 19’da kodlar haline getirilerek sunulmuştur.

Tablo 19. Okullarında Destek Eğitim Sınıfı Bulunan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Destek Eğitim Sınıflarında Yürüttükleri BEP Sürecine İlişkin Uygulamalar

Temalar	Kodlar	Frekans (f)
Destek Eğitim Sınıfında Yürütülen BEP Sürecine İlişkin Uygulamalar	Görsel ve işitsel materyallerle destekleyerek	17
	BEP'teki mevcut kazanımlar doğrultusunda ilerleyerek	12
	Yöntem-teknik ve etkinliklerle destekleyerek	9
	Birebir okuma-yazma ve dinleme çalışmaları yaptırarak	7
	Sürekli tekrar çalışmaları yaparak	6
	Öğrenciyi motive edici ve özgüvenini artırıcı çalışmalar yaparak	5
	Öğrencinin seviyesini temele alan bir öğretim süreci izleyerek	4
	Sosyal bilgiler dersi yıllık planındaki kazanımları temele alarak	3
	Öğrencinin dikkatini çekici çalışmalar yaparak ve pekiştireçler kullanarak	2
	Ders sonunda değerlendirmeler yaparak	2
	Süreçte öğrenciyi etkin kılarak	1
	Ödevlendirmeler yaparak	1
Destek Eğitim Sınıfının Fiziki Yetersizliğinden Kaynaklı Kullanmayanlar	Boş sınıfları kullanarak	4

Tablo 19 incelendiğinde ankete katılan 55 sosyal bilgiler öğretmeninden 39'u kaynaştırma öğrencileriyle destek eğitim sınıfında BEP sürecini yürüttüklerini ifade etmiştir. Kaynaştırma öğrencileriyle BEP sürecini destek eğitim sınıflarında yürüttüklerini ifade eden sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu sürece ilişkin uygulamalarının başında “görsel ve işitsel materyallerle destekleyerek” süreci yürüttüklerini belirtmişlerdir. Ardından katılımcı öğretmenlerin destek eğitim sınıfında yürüttükleri öğretim sürecine ilişkin uygulamaların sırasıyla; BEP'teki mevcut kazanımlar doğrultusunda ilerleyerek, yöntem-teknik ve etkinliklerle destekleyerek, birebir okuma-yazma ve dinleme çalışmaları yaptırarak, sürekli tekrar çalışmaları yaparak, öğrenciyi motive edici ve özgüvenini artırıcı çalışmalar yaparak, öğrencinin seviyesini temele alan bir öğretim süreci izleyerek, sosyal bilgiler dersi yıllık planındaki kazanımları temele alarak, öğrencinin dikkatini çekici çalışmalar yaparak ve pekiştireçler kullanarak, ders sonunda değerlendirmeler yaparak, süreçte öğrenciyi etkin kılarak ve ödevlendirmeler yaparak olduğu görülmüştür.

Kaynaştırma öğrencileriyle destek eğitim sınıflarında derslerini işleyen öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

K3: Okul idaresi tarafından hazırlanan destek eğitim odası programına göre öğrenciye önceden günü ve saati bildiriyorum. BEP'te mevcut olan kısa dönem amaçlara ve beklenen davranışlara göre süreci sürdürüyorum. Öğretim sürecinde akıllı tahta, harita ve kaynak kitaplar kullanıyorum.

K10: Okul idaresinin hazırladığı ders planı –saat bazında- doğrultusunda planımı öğrenciye uygulamaya çalışıyorum. Destek eğitim sınıfında genellikle iki saat sosyal bilgiler dersi işliyorum.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin destek eğitim sınıfında yürütülen BEP sürecine ilişkin uygulamaları şu şekildedir:

K24: Öğrencim okuma yazma bilmiyorsa okuma yazma çalışmalarına ağırlık veriyorum. Konuları kısa ve basite indirgeyerek anlatıyorum. Dikkatleri çabuk dağıldığı için ödül yöntemini kullanmayı tercih ediyorum. Öğrencimi motive ediyor, kendilerine güven duymalarını sağlıyorum.

K41: Görsel materyaller kullanarak, videolar izleterek işlenecek konuların daha da anlaşılmasını sağlamaya çalışıyorum. Öğrenciyi daha etkin hale getirmeye çalışıyorum.

Ankete katılan 55 sosyal bilgiler öğretmeninden 4'ü (K15, K31, K39, K47) destek eğitim sınıflarının bulunmasına rağmen sınıflarını yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Bundan kaynaklı olarak da BEP'i tam anlamıyla uygulayamadıklarını belirtmişlerdir. Bu konudaki katılımcı öğretmen görüşlerine yönelik örnekler şu şekildedir:

K39: Görev yaptığım okulda destek eğitim sınıfı var lakin bu destek eğitim sınıfları nitelik yönünden çok gelişmiş olduğunu söyleyemeyiz. Sadece bir tahta, bir sıra, bomboş bir sınıf...Tabii burada öğretmenlerinde kabiliyetine göre sınıfı dizayn etme şansı var. Lakin bu pek uygulanmıyor. Zaten benim bir saat kaynaştırma dersim oluyor. Bu dersi de genelde destek eğitim sınıfında değil de farklı ortamlarda yapıyorum.

K47: Aslında destek eğitim sınıflarının yeterli ve konforlu olduğunu düşünmüyorum. Öğrenciler veli, öğretmen, rehber öğretmen ve BEP ekibi tarafından oluşturulan ders programına göre destek eğitim odasına alınıyor. Konu, kazanım ve davranışlara uygun olarak plan dahilinde öğretim sürecimiz devam ediyor. Materyalleri önceden hazırlıyorum. Kazanıma göre ihtiyaçları belirliyor ve her ders sonunda mutlaka değerlendirme yapıyorum.

Ankette yer alan sorulardan okullarında destek eğitim sınıfı bulunmayan öğretmenlere yönelik olan “BEP’i sınıfta (diğer öğrencilerle birlikte) nasıl uyguluyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 20’de kodlar haline getirilerek sunulmuştur.

Tablo 20. Okullarında Destek Eğitim Sınıfı Bulunmayan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Normal Sınıflarda Yürüttükleri BEP Sürecine İlişkin Uygulamalar

Normal Sınıflarda Yürütülen BEP Sürecine İlişkin Uygulamalar	Frekans (f)
Zaman buldukça birebir ilgilenerek	8
Okuldaki boş sınıfları kullanarak	4
Akranlarıyla aynı etkinliklere katılımını sağlayarak	2
Ders içi söz hakkı ve sorumluluklar vererek	2
Akranlarından yardım almasını sağlayarak	2
Sınıfta ön sıraya oturarak ve birebir yazılı sınav yaparak	1

Tablo 20 incelendiğinde ankete katılan 55 sosyal bilgiler öğretmeninden kaynaştırma öğrencileriyle destek eğitim sınıfının olmamasından kaynaklı normal sınıflarda BEP sürecini yürüttüklerini ifade etmiştir. ÖG olan kaynaştırma öğrencileriyle BEP sürecini normal sınıflarda yürüttüklerini ifade eden sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu sürece ilişkin uygulamalarının başında “zaman buldukça birebir ilgilenerek” süreci yürüttüklerini belirtmişlerdir. Ardından katılımcı öğretmenlerin normal sınıflarda yürüttükleri öğretim sürecine ilişkin uygulamaların sırasıyla; okuldaki boş sınıfları kullanarak, akranlarıyla aynı etkinliklere katılımını sağlayarak, ders içi söz hakkı ve sorumluluklar vererek, akranlarından yardım almasını sağlayarak, sınıfta ön sıraya oturarak ve birebir yazılı sınav yaparak, dersi görsel materyaller yardımıyla somutlaştırarak olduğu görülmüştür.

Normal sınıflarda BEP sürecini yöneten öğretmenlerin görüşlerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

K20: Farklı bir uygulama yapmıyorum. Akranlarıyla birlikte aynı etkinliklere katılımına destek oluyorum. Olabildiğince fazla söz hakkı veriyorum. Kendi öğrenmesine yönelik çalışmalar yapıyorum. Sorumluluk veriyorum.

K34: Bu tarz öğrencileri sınıfta ön tarafa alırım. Bana yakın oturturum. Arkadaşlarının derste onlara yardımcı olmasını sağlarım. Ona özel birebir yazılı yaparım.

K44: Sınıfta yapılan tüm uygulamalara kaynaştırma öğrencisinin de katılmasını sağlamaya çalışıyorum. Ancak kaynaştırma öğrencimin sahip olduğu birtakım özellikler derse katılımını sınırlandırabiliyor. Öğrencime normal akranlarından birinin yardım etmesini sağlayarak derse katılımını sağlamaya çalışıyorum.

Ankette yer alan sorulardan kaynaştırma öğrencilerine sahip sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik olan “Özel eğitim öğretmeniyle nasıl iş birliği yapıyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 21’de kodlar haline getirilerek sunulmuştur.

Tablo 21. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özel Eğitim Öğretmeniyle İş birliği Sürecine İlişkin Uygulamalar

Özel Eğitim Öğretmeniyle İş birliği Sürecine İlişkin Uygulamalar	Frekans (f)
BEP hazırlama ve yürütme noktasında danışma	11
Öğrencilere bilgi aktarımı noktasında iş birliği	5
Uygulanacak yöntem ve tekniklere dayalı iş birliği	4
Çocuğu tanımaya yönelik iş birliği	3
Öğrencilerle iletişim sağlama noktasında iş birliği	3
Öğrencinin öğrenme düzeyinin belirlenmesi noktasında iş birliği	2
Etkinliklerin etkililiği noktasında iş birliği	2
Dersin işleyişi noktasında iş birliği	2
Öğrenci hakkında bilgi alışverişi (sağlık durumu, aile bilgileri ve öğrenme düzeyi vb.)	1
Özel eğitim öğretmenin çalışmaları, karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik iş birliği	1
Sosyal bilgiler dersine yönelik bilgi alışverişi	1
Özel eğitim öğretmenin verdiği seminerlere katılma	1
Öğrenciyi RAM'a yönlendirme, materyal ve sınav soruları hazırlama noktasında iş birliği	1

Tablo 21 incelendiğinde ankete katılan 55 sosyal bilgiler öğretmeninden 18'i kaynaştırma öğrencileriyle BEP sürecini yürütürken özel eğitim öğretmeni ile işbirliği içerisinde olduklarını ifade etmiştir. Ancak 21 katılımcı (K3, K4, K5, K10, K13, K15, K20, K21, K25, K29, K30, K32, K34, K35, K36, K40, K44, K48, K50, K54, K55) okulda özel eğitim öğretmenin bulunmamasından kaynaklı özel eğitim öğretmeniyle iş birliği içerisinde olmadıklarını belirtmiştir. Ankete katılan 7 katılımcı (K2, K8, K14, K18, K28, K41, K46) ise okullarında özel eğitim öğretmeni olmasına rağmen iş birliği içerisinde olmadıklarını ifade etmiştir. Yine benzer şekilde ankete katılan 6 katılımcı (K9, K10, K14, K25, K32, K43) okullarında özel eğitim öğretmenin olmamasından kaynaklı okul rehber öğretmeni ile iş birliği içerisinde olduklarını belirtmiş ve 3 katılımcı (K1, K19, K42) bu konuda herhangi bir görüş belirtmemiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileriyle BEP sürecini yürütürken özel eğitim öğretmenleriyle iş birliğine ilişkin uygulamalarının başında "BEP hazırlama ve yürütme noktasında danışma" geldiği görülmüştür. Ardından katılıcı öğretmenlerin özel eğitim öğretmenleriyle yürüttükleri işbirliğine ilişkin uygulamaların sırasıyla; öğrencilere bilgi aktarımı noktasında işbirliği, uygulanacak yöntem ve tekniklere dayalı işbirliği, çocuğu tanımaya yönelik işbirliği, öğrencilerle iletişim sağlama noktasında işbirliği, öğrencinin öğrenme düzeyinin belirlenmesi noktasında işbirliği, etkinliklerin etkililiği noktasında işbirliği, dersin işleyişi noktasında işbirliği, öğrenci hakkında bilgi alışverişi (sağlık durumu, aile bilgileri ve öğrenme düzeyi vb.), özel eğitim öğretmenin çalışmaları, karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik işbirliği, sosyal bilgiler dersine yönelik bilgi alışverişi, özel eğitim öğretmenin verdiği seminerlere katılma,

öğrenciyi RAM'a yönlendirme, materyal ve sınav soruları hazırlama noktasında işbirliği olduğu görülmüştür.

Özel eğitim öğretmeniyle iş birliği içerisinde olan öğretmen görüşlerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

K11: Plan aşamasında, öğrencinin öğrenme durumunun belirlenmesinde, öğrencinin sağlık durumu ve aile hayatıyla ilgili konularda.

K12: Öğrencinin seviyesinin belirlenmesinde ve kazanımlara göre yöntem, teknik ve materyal belirleme noktasında iş birliği yapıyoruz.

K17: Öğrencimize yaklaşımımız konusunda neler yapmalıyız, nasıl kazanmalıyız diye fikir alışverişinde bulunuyorum.

Bazı öğretmenler ise ihtiyaç duydukları konularda iş birliği sağladıklarını belirterek

K31: İhtiyaç duydukça kendilerinden bilgi alıyoruz. Özellikle öğrenciyi tanıma ve bilgi alma sürecinde bilgilerine başvuruyorum.

şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

4. 3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenleri kaynaştırma öğrencileri ile yürüttükleri BEP sürecinin etkililiğine ilişkin bulgular sunulmuştur.

Ankette yer alan “Ders sonlarında hedeflediğiniz kazanımları öğrencileriniz tarafından kazanılıp kazanılmadığını ölçmek için nasıl bir yöntem uyguluyorsunuz?” sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 22’de sunulmuştur:

Tablo 22. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Sürecinin Etkililiğini Ölçmek Amaçlı Gerçekleştirdikleri Uygulamalar

BEP Sürecinin Etkililiğini Ölçmek Amaçlı Gerçekleştirilen Uygulamalar	Frekans (f)
Soru-cevap yöntemini kullanarak	31
Etkinlik, alıştırma ve eğitsel oyunlardan yararlanarak	14
Çoktan seçmeli sorular kullanarak	9
Kazanım testlerini kullanarak	5
Çalışma yaprakları kullanarak	5
Kısa cevaplı basit düzeyde sözlü sorular sorarak	5
Öğrencinin seviyesine uygun ölçme değerlendirme yöntemi seçerek	5
Doğru yanlış sorularını kullanarak	5
Eşleştirme soruları kullanarak	5
Yazılı yoklamalar yaparak	5
Ders sonu özetlemeler yaparak	4
Boşluk doldurma soruları kullanarak	4
Konu tekrarları yaptırarak	3
Performans kayıt tablosu (gözlem, kontrol listesi vb.) kullanarak	2
Kavram bulmacaları kullanarak	1
Görsel materyaller kullanarak	1
Ödevlendirmeler yaparak	1

Tablo 22 incelendiğinde ankete katılan 55 sosyal bilgiler öğretmenin kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri BEP sürecinin etkililiğini ölçmek amaçlı gerçekleştirdikleri uygulamaların başında “soru-cevap yöntemini kullanarak” BEP sürecinin etkililiği ölçtükleri görülmüştür. Ardından katılımcı öğretmenlerin BEP sürecinin etkililiğini ölçmek amaçlı uygulamalarını sırasıyla; etkinlik, alıştırma ve eğitsel oyunlardan yararlanarak, çoktan seçmeli sorular kullanarak, kazanım testlerini kullanarak, çalışma yaprakları kullanarak, kısa cevaplı basit düzeyde sözlü sorular sorarak, öğrencinin seviyesine uygun ölçme değerlendirme yöntemi seçerek, doğru yanlış sorularını kullanarak, eşleştirme soruları kullanarak, yazılı yoklamalar yaparak, ders sonu özetlemeler yaparak, boşluk doldurma soruları kullanarak, konu tekrarları yaptırarak, performans kayıt tablosu (gözlem, kontrol listesi vb.) kullanarak, kavram bulmacaları kullanarak, görsel materyaller kullanarak ve ödevlendirmeler yaparak gerçekleştirdikleri görülmüştür.

Geleneksel ölçme değerlendirme tekniklerini kullanarak BEP’in etkililiğini ölçen öğretmenlerin görüşlerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

K3: Soru cevap tekniği, kavram bulmacaları, çoktan seçmeli testler ve öğrenciler tarafında dersi özetleyerek bu sürecin etkililiğini ölçmeye çalışıyorum.

K8: Okulumuzda ortak sınav uygulaması yapılıyor. Kaynaştırma öğrencilerimizin de aynı dönemde akranlarıyla birlikte sınavlara katılmasını sağlamak için onlara özel hazırlanmış sınav

kağıtlarını, sınav torbasına koyarak gözetmen öğretmenlere bilgi veriyorum. Aynı anda sınav olmalarını sağlıyorum. Bu durum akranlarının adalet duygusuna da hitap ediyor. Böylece akran zorbalıklarının önüne geçilmiş oluyor. Yazılı sınavların dışında daha çok onlarla birlikte yaptığımız etkinlik ürünleri üzerinden değerlendirmeler yapıyorum.

Öğrenci merkezli ölçme değerlendirme tekniklerini kullanarak BEP'in etkililiğini ölçen öğretmenlerin görüşlerine ilişkin örnekler de şu şekildedir:

K40: Daha çok etkinlikler yaparak ölçme değerlendirmeyi yapıyoruz. Akıllı tahta üzerinden eşleştirme, soru-cevap, doğru-yanlış, boşluk doldurma gibi etkinlikler yaparak ölçme değerlendirme yapıyoruz. Bu öğrenciler için ayrıca öğrencinin seviyesine uygun bir yazılı sınavda uyguluyoruz.

K46: Soru cevap, konu ile ilgili online oyunlar çok dikkat çekici oluyor. Öğrendikleri ile ilgili öğrencinin hikâye oluşturmasını sağlayarak.

4. 4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine BEP uygularken karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Ankette yer alan “BEP’i sınıfta uygularken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?” sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP’i Sınıfta Uygularken Karşılaştıkları Sorunlar

BEP’in Sınıfta Uygulanması Sonucu Karşılaşılan Sorunlar	Frekans (f)
Yeterli düzeyde zamanın olmaması	19
Sınıftaki diğer öğrencilerle koordinasyon sağlayamama	13
Öğrencide dikkat eksikliği ve motivasyon düşüklüğü	10
Özel öğrencilerle birebir ilgilenememe	8
İletişim kopukluğu ve özgüven problemi	8
Sınıfların kalabalık olmasından kaynaklı sorunlar	6
Sınıf yönetimini sağlayamama	6
Kaynak ve materyal yetersizliği	4
Sürekli tekrar yapamama ve bundan kaynaklı unutmalar	3
Özel öğrencilerin arkadaşları tarafından dışlanması	2
Konuları yetiştirememe	1
Okuma yazma noktasında yetersizlikler	1
Özel öğrencinin derse devam problemi	1
Öğretmenin mesleki anlamda yetememesi	1

Tablo 23 incelendiğinde ankete katılan 55 sosyal bilgiler öğretmeninden 52’si BEP’i sınıfta uygularken sorunlar yaşadıklarını, 3’ü (K5, K13, K18) ise herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir. Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileriyle BEP’i sınıfta uygularken yaşadığı sorunların başında “yeterli düzeyde zamanın olmaması” geldiği görülmüştür. Ardından bu sorunların sırasıyla; sınıftaki diğer öğrencilerle koordinasyon sağlayamama, öğrencide dikkat eksikliği ve motivasyon düşüklüğü, özel öğrencilerle birebir ilgilenememe, iletişim kopukluğu ve özgüven problemi, sınıfların kalabalık olmasından kaynaklı sorunlar, sınıf yönetimini sağlayamama, kaynak ve materyal yetersizliği, sürekli tekrar yapamama ve bundan kaynaklı unutmalar, özel öğrencilerin arkadaşları tarafından dışlanması, konuları yetiştirememesi, okuma yazma noktasında yetersizlikler ve özel öğrencinin derse devam problemi olduğu görülmüştür.

BEP’i sınıflarında uygulayan sosyal bilgiler öğretmenlerinden zaman sıkıntısı yaşayan öğretmen görüşlerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

K2: Sınıfta yeterli vakit ayıramıyoruz. Ayrıca sınıftaki diğer öğrenciler de yaşlarından kaynaklı olarak durumu anlayamayabiliyorlar. Bize de özel ilgi gösterilsin, bizle de öyle etkinlik yapılsın diyebiliyorlar. Bazen BEP’li öğrencimizin de duru kullandığı gözlenebiliyor. Ders bütünlüğü bozulabiliyor.

K23: Zaman sorunu oluyor. Kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenirken sınıf yönetimi konusunda aksamlar olabiliyor.

Sınıflarında BEP uygularken sınıf yönetimi konusunda sorunlar yaşayan diğer öğrencilerle koordinasyon sağlayamayan öğretmen görüşlerine ilişkin örnek cümleler şu şekildedir:

K8: Benim yaşadığım en büyük sorun öğrenci ile BEP saatlerinde işlediğimiz kazanımlarla, sınıf arkadaşları ile ortak ders saatlerimizde işlediğimiz kazanımlar arasında fark olmasından kaynaklanan iki başlılık. Öğrenci sınıf arkadaşlarıyla birlikte bulunduğu ders saatlerinde ortak bir paylaşımda bulunamıyor. Kazanımlar ile konular, BEP planı ile ortak planda farklı olabiliyor. Bunun dışında ders saatlerinin yetersizliği nedeniyle BEP öğrencisine ayrı bir süre ayırmak bazen sınıfın geneline verilecek kazanımlarda ya da yapılacak etkinliklerde kısaltmalara gidilmesine neden oluyor.

K34: Diğer öğrencilerle aynı ortamda ders anlatırken kaynaştırma öğrencisi olmayana göre dersi anlatıyorsun. Özel öğrencilerle yeterince ilgilenmek mümkün olmuyor. Onların akranlarıyla aynı ortamda bulunması kaynaştırma açısından faydalı ama akademik anlamda (dersin konularını onların seviyelerine indirmek mümkün olamıyor) zorlukları var.

Sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dolayı sınıfta BEP uygularken sorun yaşayan öğretmen ise görüşlerini:

K55: Sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu, müfredatın yoğun ve ders saatlerinin yetersin oluşu, diğer öğrencileri ihmal etme durumu, kaynaştırma öğrencisi ve diğer öğrenciler arasındaki anlaşmazlıklar ve bu alanda eğitiminin yetersiz olması.
şeklinde belirtmiştir.

Ankette yer alan “ÖG olan kaynaştırma öğrencileriyle daha etkili ve verimli bir öğretim süreci geçirmek için sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin BEP Sürecine Yönelik Çözüm Önerileri

BEP Sürecine Yönelik Çözüm Önerileri	Frekans (f)
Destek eğitim odası iyileştirilmeli	12
Materyal imkanları arttırılmalı	10
Eğitimciler uzmanlaştırılmalı	10
Veliler ile işbirliği sağlanmalı	7
Öğretmenler arası (branş-rehber öğrt. ve özel eğitim öğrt.) işbirliği arttırılmalı	7
Ders saatleri uygun hale getirilmeli	7
Bireyselleştirilmiş eğitime daha fazla ağırlık verilmeli	7
Yaparak-yaşayarak ilkesine dayalı öğretime ağırlık verilmeli	6
Saygı, sevgi ve güven ortamı sağlanmalı	6
Etkili iletişim sağlanmalı	3
Donanımlı okul ve sınıflarda bu eğitim verilmeli	3
Ölçme uygulamaları basite indirgenmeli	2
Sınıf mevcutları azaltılmalı	2
Sosyal bilgiler branşı özelinde destek eğitime önem verilmeli	2
Öğrenciler yeteneklerine uygun alanlara ve projelere yönlendirilmeli	2
Planlamaların düzenli işlemesi gerekli	2
Ders öğretmeninden farklı bir öğretmenle bu süreç yönetilmeli	1
Yaşama dair beceriler temele alınmalı	1
Beceri atölyeleri oluşturulmalı	1
Denetlemeler olmalı	1
Öğrencinin dışlanmaması açısından destek eğitim, ders saatleri dışında verilmeli	1
Online destek eğitim dersleri yapılmalı	1
Pekiştireçler arttırılmalı	1
Kazanımlar basite indirgenmeli	1

Tablo 24 incelendiğinde ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileriyle etkili bir öğretim süreci geçirmek adına karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerilerinde bulunmuşlardır. Bu çözüm önerilerinin başında “destek eğitim odası iyileştirilmeli” önerisinin geldiği görülmüştür. Ardından bu çözüm önerilerinin sırasıyla; destek eğitim odası

iyileştirilmeli, materyal imkanları arttırılmalı, eğitimciler uzmanlaştırılmalı, veliler ile iş birliği sağlanmalı, öğretmenler arası (branş-rehber öğrt. ve özel eğitim öğrt.) işbirliği arttırılmalı, ders saatleri uygun hale getirilmeli, bireyselleştirilmiş eğitime daha fazla ağırlık verilmeli, yaparak-yaşayarak ilkesine dayalı öğretime ağırlık verilmeli, saygı, sevgi ve güven ortamı sağlanmalı, etkili iletişim sağlanmalı, donanımlı okul ve sınıflarda bu eğitim verilmeli, ölçme uygulamaları basite indirgenmeli, sınıf mevcutları azaltılmalı, sosyal bilgiler branşı özelinde destek eğitime önem verilmeli, öğrenciler yeteneklerine uygun alanlara ve projelere yönlendirilmeli, planlamaların düzenli işlemesi gerekli, ders öğretmeninden farklı bir öğretmenle bu süreç yönetilmeli, yaşama dair beceriler temele alınmalı, beceri atölyeleri oluşturulmalı, denetlemeler olmalı, öğrencinin dışlanmaması açısından destek eğitim, ders saatleri dışında verilmeli, online destek eğitim dersleri yapılmalı, pekiştireçler arttırılmalı ve kazanımlar basite indirgenmeli şeklinde olduğu görülmüştür.

Destek eğitim odalarının iyileştirilmesi yönünde çözüm önerileri geliştiren öğretmen görüşlerine ilişkin örnekler:

K7: Kaynaştırma öğrencileri destek eğitim sınıfında daha etkili eğitim alabilirler. Bunun için bu sınıfların iyileştirilmesinin süreci daha etkin kılacağını düşünüyorum.

K8: BEP eğitimi sürecinde benim önerim uygulama sürecine yönelik olur. Destek eğitim sınıfları tamamen beceri atölyeleri olarak tasarlanmalı ve bu eğitim sürecine aileler atölyelere olabildiğince dahil edilmeli.

Materyal imkanlarının arttırılmasına yönelik çözüm önerileri geliştiren katılımcı öğretmen görüşlerini:

K14: Bu öğrenciler mutlaka destek eğitim odasında takviye derslerle desteklenmeli. Bazen ders sürecinde BEP planındaki kazanımlarda değişiklik yapmak zorunda kalıyoruz. Kaynaştırma öğrencilerine yönelik ders materyali üretmekte zorlanabiliyoruz.
şeklinde ifade etmiştir.

Eğitimcilerin uzmanlaştırılmasına yönelik çözüm önerileri geliştiren katılımcı öğretmen görüşleri ise:

K29: Bireysel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin etkili ve verimli bir süreç geçirebilmeleri için öğretmenlerin hizmet içi kurslarla bu konuda bilgi sahibi olmaları sağlanabilir.

K43: Öğretmenlere hizmet içi kurlar verilerek kaynaştırma hakkında daha kapsamlı bilgilere sahip olmalarının öğrencilere yarar sağlayacağını düşünmekteyim.

şeklindedir.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde; sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri öğretim süreçlerini incelemeye yönelik katılımcı öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemleri göz önüne alınarak ve ilgili literatürdeki çalışmaların bulgularıyla tartışılarak sunulmuştur.

5. 1. Birinci Alt Probleme Yönelik Tartışma

Araştırmanın bu boyutunda “Sosyal bilgiler öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerine yönelik BEP hazırlarken nelere dikkat etmektedir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu doğrultuda yapılan çalışmada açık uçlu anket soruları ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile bulgular elde edilmiştir.

Açık uçlu anket sorularından elde edilen bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik BEP hazırlarken dikkate aldıkları unsurların genellikle; öğrencinin seviye ve yeteneğine dayalı uygulamalara yer vermek, öğrencinin dikkatini çekecek yöntem ve tekniklere yer vermek, görsel ve işitsel alana hitap eden materyaller kullanmak olduğu tespit edilmiştir. Görüşme formundan elde edilen sonuçlar da açık uçlu anket sonuçlarıyla paralellik göstermiş ve BEP hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin dikkate aldıkları unsurların başında öğrencinin seviyesine, hazır bulunuşluğuna ve ihtiyacına yönelik BEP hazırladıkları bulgularına ulaşılmıştır. Koç (2012), öğretmenlerin BEP sürecini planlarken öğrenci seviyesini dikkate aldıklarını, Avcıoğlu (2011) öğretmenlerin öğrenci performansını ve gereksinimlerini dikkate alarak BEP hazırladıklarını ortaya koymuş ve elde edilen sonuçlarla bu ifadelerin paralellik gösterdiği görülmüştür.

Er-Nas vd. (2018) özel eğitim öğretmenlerinin ÖG tanılı öğrencilerine fen ve doğa etkinlikleri planlarken öğrencilerin akademik düzeylerinin düşük olmasından ötürü daha çok somut ve anlaşılır etkinlikleri dikkate aldıklarını ifade etmiştir. Benzer şekilde Yüksel vd.,’de (2020) okul öncesi öğretmenleriyle yürütmüş oldukları çalışmada öğretmenlerin BEP hazırlarken çocuğun gelişim düzeyini ve ihtiyaçlarını dikkate aldıklarını ortaya koymuşlardır. Ancak yürütülen araştırma kapsamında bazı sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlamadıklarına rastlanılmış ve geçmişteki çalışmalardan derleme yaparak oluşturdukları BEP’leri kullandıkları görülmüştür. İlik ve Günay’ın (2020) kaynaştırma öğrencisine sahip sınıf öğretmenleri ile yürüttükleri çalışmalar sonucunda; öğretmenlerin hazır BEP kullandıkları görülmüştür. Bilen’in (2007) yapmış olduğu araştırma sonucu da bu ifadelerle paralellik göstermiş ve farklı olarak öğretmenlerin farklı materyaller kullanarak ve ayrı bir sınav uygulayarak hazır BEP’lerde belli değişiklikler yaparak bunları kullandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bu süreçte bu tür uygulamalara yer vermesi BEP’i amacından uzaklaştırdığını göstermektedir. Çünkü ÖEHY’ne (2018) göre BEP “bireyin gereksinimleri

doğrultusunda hazırlanan ve hedeflenen bir özel eğitim programı” şeklinde tanımlanmıştır. Her bireyin gereksinimi farklı olduğundan hazır BEP kullanılması veya geçmiş BEP’lerden derleme yapılması bu süreçte öğretmen ve öğrencileri amaçlarından uzaklaştıracağı düşünülmektedir. Öğretmenlerin bu süreçte bu tür uygulamalara yer vermesinin nedenleri lisans döneminde özel eğitim ve BEP hazırlama alanında yeterli düzeyde ders almadıkları veya yine bu alanlarda hizmet içi eğitim almamaları olabilir.

Kaynaştırma öğrencisine sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlarken genellikle dikkate aldıkları öğrenme alanlarının “Birey ve Toplum”, “Etkin Vatandaşlık”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” olduğu görülmüştür. Bu öğrenme alanlarını dikkate alma nedenlerinin; gündelik hayatta kullanılabilecek becerileri kapsamı, öğrencinin düzeyine uygun kazanımları ve basit düzeyde kazanımları kapsamı olduğu görülmüştür. Bu ifadelerin BEP hazırlarken öğrencinin ihtiyaçlarını dikkate aldıkları görüşlerini desteklediği görülmüştür. Bunların yanında bazı katılımcı öğretmenler ise tüm öğrenme alanlarına yönelik BEP hazırladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenme alanları içerisinde öğrencinin düzeyine uygun kazanımları seçerek BEP hazırladıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin öğrencinin seviyesine uygun ve gündelik hayatta kullanılabilecek kazanımlar içeren öğrenme alanlarını dikkate almalarının öğrencinin temel yaşam becerilerini kazanmasını ve toplumsallaşmasını amaçladıklarından ötürü olabilir.

Kaynaştırma öğrencisine sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlarken dikkate aldıkları konu ve kazanımların başında; hak ve sorumluluklara yönelik, tarihimize yönelik ve coğrafi konu ve kazanımlar olduğu görülmüştür. Görmez’in (2016) sosyal bilgiler öğretmenleriyle yürüttüğü çalışma sonucunda kaynaştırma öğrencilerinin kendini tanıma, çevresi hakkında bilgi verme gibi basit kavramları anladıkları; demokrasi, tarih, vatandaşlık, iklim gibi soyut kavramları anlayamadıkları görülmüştür. Bundan dolayı araştırmanın yürütüldüğü sosyal bilgiler öğretmenlerinin soyut konulara ağırlık vermelerinin bu süreci zorlaştıracağını ve öğrenme kayıplarının yaşanmasına sebebiyet vereceğini düşündürmektedir.

Kaynaştırma öğrencisine sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlarken genellikle dikkate aldıkları becerilerin; iletişim ve kendini ifade etme, sosyal katılım ve Türkçe’yi doğru ve güzel kullanma becerilerinin geldiği görülmüştür. Bu sonuçlara bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin ÖG olan kaynaştırma öğrencilerinin sosyal gelişimlerini dikkate aldıkları görülmektedir. Sözü edilen becerileri dikkate almalarının nedenleri arasında öğrencinin toplumsallaşması ve öğrencinin gündelik hayata uyumunu sağlamanın geldiği görülmüştür. ÖG olan bireylerin kendilerini ifade etme sıkıntıları yaşamalarından dolayı aktif öğrenme teknikleri kullanmak öğrencilerin; iletişim kurma, girişimcilik ve takım çalışması gibi becerilerinin geliştirilmesine olumlu katkılar sağlayacaktır (Er-Nas vd., 2022). Odluyurt ve Batu’nun (2009) çalışmasında okul öncesi dönemde kaynaştırma ortamına yerleştirilecek gelişimsel yetersizlik gösteren çocukların sahip olmaları beklenen öncelikli becerilerin öğretmenler tarafından; grup

etkinliklerine katılım, kendini ifade etme ve sınıf kurallarına uyma gibi becerilerin yer aldığı görülmüştür. Bu bulguları destekleyici olarak İlk ve Açıklan'ın (2018) çalışmasında da sosyal bilgiler dersinin kaynaştırma öğrencilerine bağımsız yaşama becerileri, toplumsallaşma ve sosyal katılım becerilerini kazandırdığına rastlanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda sosyal bilgiler dersinde, kaynaştırma eğitimi sürecinde kaynaştırmanın temel amaçlarından olan “bireyin olabildiğince çevresiyle etkileşim halinde olması” ifadelerini destekleyici becerilerin kazandırıldığı görülmektedir.

Kaynaştırma öğrencisine sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlarken çoğunlukla dikkate aldıkları doküman, materyal ve kaynakların; ders kitapları, harita, resim ve grafik olduğu sonucuna ulaşılmış ve kullanılan materyallerin görsel ve hazır materyallerden oluştuğu göze çarpmıştır. Yapılan bazı araştırmalarda da benzer şekilde öğretmenlerin bu süreçte görsel materyallerden yararlandığı görülmüştür (Denizli, 2015; Güner, 2019; Gür, 2018; Kanat, 2015; Kartalhoğlu, 2021). Ayrıca Demir ve Usta (2019) yapmış oldukları çalışma sonucu kaynaştırma öğrencilerine yönelik materyallerin yetersiz olduğu ve öğrenci seviyesine uygun materyal geliştirmenin gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Benzer şekilde Kanat'ın (2015) sosyal bilgiler öğretmenleriyle yürütmüş olduğu çalışma sonucunda da öğretmenlerin öğretimsel araç-gereç ve materyaller kullanırken yeterli düzenlemeler yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve ilgili alan yazın incelendiğinde öğretmenlerin çoğunun öğrenci seviyesine uygun materyal hazırlamadıkları, var olan materyalleri kullandıkları görülmüştür.

BEP hazırlama sürecinde yararlanılması gereken BEP Çerçeve Planı ve ÖEHY'nden sınırlı sayıda öğretmenin yararlandığına rastlanılmıştır. Bunların dışında sosyal bilgiler dersine yönelik kaynaklardan olan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve yıllık planlardan da benzer şekilde sınırlı sayıda öğretmenin yararlandığı görülmüştür. Bu sonuçlar da gösteriyor ki sosyal bilgiler öğretmenleri BEP hazırlarken yararlanmaları gereken dokümanlardan yeterince yararlanmamaktadırlar. Çerezci (2015) okul öncesi öğretmenleriyle yapmış olduğu araştırma sonucunda öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama da yetersiz oldukları sonucuna ulaşmış, benzer şekilde Anılan ve Kayacan (2015) araştırmalarını yürüttükleri on sınıf öğretmeninden yalnızca birinin kaynaştırma sürecinde BEP'ten yararlandığını belirtmiştir. Bunlara karşın Kartal (2015) ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders planı hazırlarken BEP'ten çok az da olsa yararlandıkları sonucuna ulaşmıştır. Tüm bu sonuçlar gösteriyor ki öğretmenler bireyselleştirilmiş Eğitim Programı hakkında bilgi eksikliğine sahiplerdir. Bunun sebebinin ise ilgili alanla ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaları ve bu alana yönelik eğitim almamış olmaları olabilir.

5. 2. İkinci Alt Probleme Yönelik Tartışma

Araştırmanın bu boyutunda “Sosyal bilgiler öğretmenleri ÖG olan kaynaştırma öğrencileri ile BEP uygulama sürecini nasıl yürütmektedirler?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu doğrultuda yapılan

çalışma sonucunda 39 sosyal bilgiler öğretmeninin ayrı bir destek eğitim sınıfının olduğu, 16 öğretmenin ise destek eğitim sınıfının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmaya katılan destek eğitim sınıfında kaynaştırma sürecini yöneten öğretmenlerin BEP sürecine ilişkin uygulamalarının genellikle görsel ve işitsel materyallerle öğretim sürecini desteklemek, BEP'teki mevcut kazanımlar doğrultusunda ilerlemek, yöntem-teknik ve etkinliklerle bu süreci desteklemek olduğu görülmüştür. Destek eğitim sınıfında eğitim öğretim faaliyetleri planlanırken; öğrenci seviyesinin belirlenmesi, gerekli materyal ve kaynakların temini, fiziki ortamın uygun hale getirilmesi gerekmektedir (Ekin-Kotil, 2019). Yazçayır'a (2020) göre destek eğitim sınıfı, öğretmenlerin ÖG olan öğrencilerin bireysel farklılıklarının farkına varmalarını sağlamasının yanında öğrencilere akademik katkı, özgüven, sorumluluk bilinci ve olumlu davranış kazandırma noktasında da birçok avantaj sunmaktadır. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin birçoğunun destek eğitim sınıfında bu ifadelerle örtüşen uygulamalara yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bilgiler ışığında destek eğitim sınıfında birebir yürütülen uygulamaların; öğrencinin bireysel farklılıklarının ortaya çıkması, sorumluluk bilinci ve özgüven kazanması, akademik gelişim ve olumlu davranış kazandırma noktasında önemli avantajlar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bunların dışında bazı öğretmenlerin destek eğitim sınıfının olmasına rağmen bu sınıfları yetersiz bulup destek eğitim sınıflarında uygulama yapmamaları da dikkate değer bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Nitekim alanyazında destek eğitim sınıflarına yönelik yönetici ve öğretmen görüşlerinin ifade edildiği diğer araştırmaların (Çağlar, 2016; Çevik & Yağcı, 2017; Pemik, 2017; Tunalı-Erkan, 2018; Yazıcıoğlu, 2020) sonuçlarında da destek eğitim odalarının fiziki koşullarının yeterli düzeyde olmadığı ifadelerine rastlanmıştır. Talas (2016) da benzer şekilde yapmış olduğu çalışmada; okullardaki destek eğitim sınıflarının fiziksel koşullar, materyal ve donanım eksikliği bakımından yeterli düzeyde olmadığını ifade etmiştir. İlgili alan yazın ve araştırma sonuçlarından hareketle destek eğitim odalarının kullanılmamasının yeterli fiziki donanıma sahip olmamasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Destek eğitim sınıfı bulunmayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin normal sınıflarda yürüttükleri uygulamaların; zaman buldukça birebir ilgilenmek, okuldaki boş sınıfları kullanmak, akranlarıyla aynı etkinliklere katılımını sağlamak, ders içi söz hakkı ve sorumluluklar vermek, akranlarından yardım almasını sağlamak, sınıfta ön sıraya oturarak ve birebir yazılı sınav yapmak olduğu görülmüştür. Okulların fiziki yetersizliğinden kaynaklı bazı okullarda öğretmenlerin destek eğitim uygulamalarını; müdür veya müdür yardımcı odası, kütüphane, okul aile birliği odası, rehberlik servisi, öğretmenler odası ve drama odası gibi çeşitli ortamlarda yürüttüklerine rastlanılmıştır (Aydın, 2015; Çağlar, 2016; Erkan, 2018; Pemik, 2017; Semiz, 2018; Yazarkan, 2020). Benzer şekilde Tamas (2019) da sınıf öğretmenleriyle yürütmüş olduğu çalışmada öğretmenlerin destek eğitim uygulamalarını; okullarında mevcut olan boş bir derslikte, rehberlik servisinde veya öğretmenler odasında yürüttüklerini ortaya koymuştur. Benzer sonuçlara bu araştırmada da

rastlanmış olup katılımcı öğretmenlerin boş sınıfları kullanarak bu süreci yürüttükleri görülmüştür. Saraç ve Çolak (2012) sınıf öğretmenleri ile yürüttükleri çalışmalarında normal sınıflarda öğretmenlerin genellikle kaynaştırma öğrencilerini ön sıralara oturttuklarını ve bunun dışında herhangi bir fiziksel düzenleme yapmadıkları sonuçlarına ulaşmış, Vural'da (2006) bu sonuca benzer şekilde öğretmenlerin sıra düzenlemelerine dikkat ettiklerinin altını çizmiştir. Kot vd., (2015), ilkokul 4. sınıf öğretmenleriyle yapmış olduğu çalışmasında öğretmenlerin sosyal bilgiler derslerinde kaynaştırma öğrencilerine yönelik uygulamalarının sınıf ortamında ve sınavlarda uyarlamalar yapmak olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmanın yürütüldüğü sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf düzenlemesi ve birebir sınav yapma konusunda ilgili alanyazın ile benzerlikler gösterdikleri sonucuna rastlanılmış ayrıca bu uygulamalar dışında “ders içi söz hakkı ve sorumluluklar verme” ile “akranlarından yardım almalarını sağlama” uygulamalarına yer vermelerinin sosyal bilgiler dersi açısından dikkate değer bir sonuç olduğu düşünülmektedir. Çünkü araştırmanın önemi bölümünde bahsedildiği üzere öğrencinin sosyalleşmesi ve sorumluluk bilinci kazanması açısından sosyal bilgiler dersi önem arz etmektedir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma sürecinde bu uygulamalara yer vermesi sosyal bilgiler dersine özgü becerileri dikkate aldıklarını ve kaynaştırma sürecinde bu becerilere yönelik uygulamalara yer verdiklerini göstermektedir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir kısmının özel eğitim öğretmeniyle iş birliği içerisinde olmadığı sonucu dikkate değer bir sonuçtur. Katılımcı öğretmenlerin bir kısmı özel eğitim öğretmeni olmasına rağmen iş birliği içerisinde olmadıklarını, bir kısmı da özel eğitim öğretmenin olmamasından kaynaklı okul rehber öğretmeni ile iş birliği içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Semiz (2018) de benzer şekilde sınıf öğretmenlerinin destek eğitim alan öğrenciye yönelik yasal düzenlemeler noktasında rehber öğretmen ve idareciden yardım aldıklarını ifade etmiştir. Nizamoğlu (2006) sınıf öğretmenleriyle gerçekleştirdiği çalışmasında katılımcı öğretmenler; okullarında uzman olarak sadece rehber öğretmenin bulunduğunu belirtmiş ve okul dışında RAM ile görüştiklerini ifade etmişlerdir. Bu durumun BEP uygulama sürecini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Çünkü Tabak'a (2022) göre özel eğitim programlarının uygulanması sürecinde okul idarecilerinin özel eğitim öğretmenleri ile iş birliği içinde olması öğrencinin performansını olumlu etkilediği görülmüştür. Özel eğitim öğretmeniyle iş birliği içerisinde olan katılımcı öğretmenlerin BEP uygulama sürecine ilişkin uygulamaların genellikle BEP hazırlama ve yürütme noktasında özel eğitim öğretmeniyle iş birliği içerisinde olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin özellikle BEP hazırlama ve yürütme noktasında özel eğitim öğretmeniyle iş birliği içinde olması öğrencilerinin performansını olumlu etkileyeceğini düşündürmektedir.

5. 3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Tartışma

Araştırmanın bu boyutunda “Sosyal bilgiler öğretmenleri ÖG olan kaynaştırma öğrencileri ile yürüttükleri BEP sürecinin etkililiğini nasıl ölçmektedirler?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar ilgili alanyazın ile tartışılarak bu bölümde sunulmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin BEP sürecini ölçmek amaçlı gerçekleştirdikleri uygulamaların başında; soru-cevap yöntemi, etkinlik, alıştırma ve eğitsel oyunlardan yararlanmak olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Vural’ın (2008) çalışmasında da rastlanılmış olup öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerini değerlendirirken performans ödevleri vererek gözlem tekniklerinden yararlandıkları, test ve klasik sınav gibi ölçme değerlendirme uygulamaları yaptıkları sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin uygulamaya yönelik ölçme yöntem ve tekniklerine çok az başvurdukları, bunun yerine geleneksel ölçme tekniklerinden olan soru cevap tekniğini sıklıkla kullandıkları dikkat çekmektedir. Er-Nas vd.,’nin (2018) özel eğitim öğretmenleri ile yürüttükleri çalışmalarında öğretmenler, ÖG tanıli öğrencileriyle yürütmüş oldukları eğitim sürecinde gerçekleştirdikleri deneyleri değerlendirirken sorular sorduklarını ve deney sonuçlarını tartıştıklarını belirtmişlerdir. Kırcaali-İftar ve Uzuner (2004), kaynaştırma öğrencilerine bir hafta önceden soruları vererek; Yıkmiş ve Bahar (2002) ise diğer öğrenciler gibi yazılı ve sözlü yaparak bu süreci ölçtüklerini ifade etmişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına benzer şekilde öğretmenlerin geleneksel yöntemlerin dışına çıkmadıkları görülmektedir. Bu durumun var olması kaynaştırma sürecinin başarıya ulaşmayı zorlaştıracaklarını düşündürmektedir. Çünkü Avcıoğlu’na (2011) göre tek bir yöntem tekniği her çocuğa uygun değildir. Bundan dolayı farklı yöntem ve tekniklerin kullanmasını önermektedir. Kargın (2007) ise eğitsel değerlendirme ve BEP hazırlama sürecinde özel gereksinimli bireylere yönelik düzenlenen destek eğitim hizmetlerinin sistemli ve bütün bir şekilde ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak yapılan araştırmalar gösteriyor ki kaynaştırma sürecinde öğretmenler farklı ölçme teknikleri kullanmak yerine benzer tekniklere başvurmaktadırlar.

Kartallıoğlu (2021) ise farklı olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma sürecinde en çok başvurdukları ölçme değerlendirme tekniğinin performans değerlendirme ve gözlem olduğu sonucuna rastlamış ve bazı öğretmenlerin normal öğrencilerle aynı ölçme değerlendirme yöntemlerine yer verdiklerini ifade etmiştir. Sanır (2009), sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerin öğrencileri değerlendirirken öğrenciye uygun ölçme değerlendirme aracı hazırlamadıkları, hazırlayanların ise hâlihazırdaki BEP’leri kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Saraç ve Çolak (2012) sınıf öğretmenleriyle yürüttükleri çalışmalarında araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilerin başarılarını ölçmeye dönük uygun yöntem, teknik, materyal hazırlama ve kullanmada yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıklarını ortaya koymuştur. Ayanoglu ve Erdoğan’ın (2019) okul yöneticileriyle yaptıkları çalışma sonucunda BEP’lerin tam manasıyla amacına ulaşmadığı ve bu nedenle de istenilen yararın sağlanamadığı görülmüş, bunun nedenlerinden biri olarak da hâlihazırda internette yer alan BEP’lerin kullanılıyor olması olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Her öğrencinin bilgiyi yapılandırma şekli ve zekâ düzeyi farklıdır. İlgili alan yazın dikkate alındığında öğretmenlerin hâlihazırdaki BEP'leri kullanmalarının nedeni alan hakkında yeteri düzeyde bilgiye sahip olmadıklarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenleriyle yürütülen bu çalışmada katılımcı öğretmenlerin bazılarının ölçme değerlendirme sürecinde okul personeliyle iş birliği içerisinde yer almaması da bu noktada dikkate değer bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Işıkdogan-Uğurlu ve Kayhan (2018) yapmış oldukları çalışmalarında sınıf öğretmenlerinin öğrencilerini “gözlem” yoluyla değerlendirdiklerini ve aileleri bu sürece katmanın oldukça zor olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca bu süreçte okul personeliyle iş birliği içerisinde olmanın bu süreci başarıya ulaştıracağını ifade etmişlerdir. Deniz ve Çoban (2018) kaynaştırma sürecinde iş birliğinin sağlanamamasının beraberinde birtakım sorunlar getirdiğini tespit etmişlerdir. İlgili alan yazın ışığında kaynaştırma sürecinde birtakım sorunların var olmasının nedeninin öğretmenlerin okul personeliyle iş birliği içerisinde olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

5. 4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Tartışma

Araştırmanın bu boyutunda “Sosyal bilgiler öğretmenleri ÖG olan kaynaştırma öğrencileri ile yürüttükleri BEP sürecinde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu doğrultuda ortaya çıkan sonuçlar ilgili alan yazın ile tartışılarak bu bölümde sunulmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ÖG olan kaynaştırma öğrencileriyle BEP'i sınıfta uygularken yaşadığı sorunların başında “yeterli düzeyde zamanın olmaması” geldiği görülmüştür. Öğretmenlerin hâlihazırda BEP kullanmalarının ve ölçme yöntem ve teknik uygulamalarında geleneksel yöntemler kullanmalarının temel sebebinin yeterli düzeyde zamanlarının olmaması olduğu düşünülmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde öğretmenlerin bu süreçte karşılaştıkları sorunların içerisinde de “yeterli düzeyde zamanın olmaması” geldiği görülmüştür (İlik & Günay, 2020; Koç, 2012; Kuyumcu, 2011; Saraç & Çolak, 2012). Bunların aksine Avcıoğlu'nun (2011) zihinsel engelliler öğretmenleriyle yürütmüş olduğu çalışmasında öğretmenlerin herhangi bir sorunla karşılaşmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Zihinsel engelliler öğretmenlerinin bu noktada herhangi bir sorunla karşılaşmamalarının nedeninin bu alanda uzman olmalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Branş ve sınıf öğretmenleri ile yapılan çalışmalarda birçok sorunla baş başa kaldığı görülmüş ve öğretmenlerin alanla ilgili bilgi yetersizlikleri olduğuna rastlanılmıştır (Anılan & Kayacan, 2015; Çetinkol-Sarı, 2019; Denizli, 2015; Johnsud, 2002; Kuyumcu, 2011; Ünal, 2020). Yılmaz (2013), okul yöneticilerinin BEP uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunları; eğitim, materyal, fiziki yapı ve destek personel eksikliği olarak sıralamış, BEP uygulama sürecinde en büyük engelin veli, öğretmen ve okul yöneticilerinin BEP hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olmamaları olduğunu ifade etmiştir. Ünal (2020) öğretmenlerin özel eğitim ile ilgili verilen eğitim ile hizmet içi eğitimin yetersiz

olduğundan kaynaklı bilgi yetersizliği yaşadıklarını ve yeterli deneyimlerinin olmadıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakınının ÖEHY hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığına da değinmiştir. Benzer sonuçlara bu araştırmada, Çetinkol-Sarı (2019) ve Kuyumcu'nun (2011) araştırmasında da rastlanmış olup katılımcı öğretmenler özel eğitim alanında yeterli düzeyde eğitim almadıklarını ifade etmişlerdir. Çetinkol-Sarı (2019) bu bilgi yetersizliğinin öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik olumsuz görüş geliştirmelerine neden olduğunu da belirtmiştir. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin BEP sürecine ilişkin yeterli düzeyde bilgiye sahip olmamalarının nedeninin lisans ve mesleki hayatları sürecince alana yönelik yeteri düzeyde eğitim almamalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu süreçte karşılaştıkları bir diğer önemli sorunun ise sınıftaki diğer öğrencilerle koordinasyon sağlayamama olduğu görülmüştür. Bu sorunun asıl nedeninin sınıfların kalabalık olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü katılımcı öğretmenler bu süreçte sınıflarının kalabalık olmasından kaynaklı da sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Benzer sonuçlara ilgili alanyazında da rastlanılmıştır (İlik & Günay, 2020; Kuyumcu, 2011; Sadioğlu, 2011; Saraç & Çolak, 2012). Öğretmenlerin koordinasyon sağlayamama sorunlarını ortadan kaldıracak bir öneride bulunan Anılan ve Kayacan (2015), özel gereksinimli bireylerin genel olarak sınıf ortamını olumsuz etkilemediğini ancak zaman zaman bazı öğrencilerin problem davranışlar sergilediğini ve bu davranışların iyi bir sınıf yönetimi stratejisiyle önlenilebileceğini ifade etmiştir. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin normal öğrencilerle kaynaştırma öğrencileri arasında koordinasyon sağlayamamalarının nedeninin sınıf yönetimi noktasında eksikliklere sahip olmalarından kaynaklı olduğunu düşündürmektedir.

Kartallıoğlu (2021), sosyal bilgiler öğretmenleriyle yürütmüş olduğu çalışmasında öğretmenlerin öğrenci seviyesine ve ihtiyacına uygun materyal kullanılmadıkları sonucuna ulaşmıştır (Denizli, 2015; Kuyumcu, 2011; Sadioğlu, 2011; Yılmaz, 2013). Sosyal bilgiler öğretmenleriyle yürütülen bu araştırmada da benzer soruna rastlanılmış olup öğretmenler kaynak ve materyal yetersizliği yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Sadioğlu (2011), araştırması sonucu öğretmenlerin materyalleri kendilerinin temin ettiği sonucuna ulaşmış ve bu sonuçlar gösteriyor ki materyal temini noktasında ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Öğretim ortamının vazgeçilmezi olan materyallerin eksik olması veya olmaması öğrenme noktasında ciddi sıkıntılar doğuracağını düşündürmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri ile yürüttükleri BEP sürecine yönelik çözüm önerilerinin başında; destek eğitim odasının iyileştirilmesi, materyal imkanlarının artırılması ve eğitimcilerin uzmanlaştırılmasının geldiği görülmüştür. Bu süreçte yönelik sorunlarla çözüm önerilerinin tutarlı bir şekilde ifade edilmiş olması dikkat çekmektedir. Destek eğitim odalarının iyileştirilmesi sonucu öğretmenlerin bu odalarda daha verimli ders işleyebilmelerine ve öğrencileriyle birebir ilgilenebilme imkanına sahip olmalarını sağlayabilir. Materyal imkanlarının

arttırılması öğrencilerin kalıcı öğrenmelerine olanak sağlarken eğitimcilerin uzmanlaştırılmasının ise bu süreci daha verimli yönetmelerini sağlamaya olanak sağlayacağını düşündürmektedir. İlgili literatür incelendiğinde Ayvaz-Öztürk (2020) araştırması sonucunda kaynaştırma uygulamalarında okul yönetimi kaynaklı, fiziki alt yapı yetersizliği, veli ve program bazında birtakım problemlerin varlığına rastlamıştır. Bu bilgiler ışığında kaynaştırma eğitime yönelik çalışmaların arttırılması, örnek bir çerçeve kaynaştırma programının resmi kanallarda paylaşılması, ders kitaplarının öğrenci açısından niteliğinin arttırılması gibi önerilerde bulunmuştur.

Eser (2019), araç-gereçlerin ve materyal ihtiyaçlarının giderilmesi, okul ortamında ve sınıf içinde fiziksel düzenlemelerin yapılması, öğretmenlerin, okul personellerin, ailelerin kaynaştırma eğitimi hakkında bilgilendirilmesi, öğrencinin yetersizliğine göre öğretimsel düzenleme ve değerlendirmelerin yapılması kaynaştırmanın başarılı bir şekilde gerçekleştirileceğini ifade etmiştir. Er-Nas vd. (2022), öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilere somut örnekler sunulması ve süreç içerisinde sürekli tekrarlardan ve kavram haritalarından yararlanılması gerektiğinden bahsetmiştir. Anılan ve Kayacan (2015) ise araştırmaları sonucu öğretmenlerin fakültelerde ki ders sayılarının arttırılması, ders içeriklerinin zenginleştirilmesi, özel eğitim alanında deneyim ve staj imkanlarının sağlanması gibi önerilerde bulunmuştur. İlgili alan yazın incelendiğinde genellikle öğretmenlerin alana yönelik eğitim almaları gerektiğine yönelik öneriler göze çarpmaktadır. Bu bilgilerden hareketle öğretmenlerin kaynaştırma alanına yönelik ciddi eksikliklerinin olduğu düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu başlık altında araştırmadan elde edilen sonuçlar ve elde edilen sonuçlardan hareketle araştırmacının süreç içerisinde kazandığı deneyimlere dayalı sunulan öneriler yer almaktadır.

6. 1. Sonuçlar

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri ile yürüttükleri derslere yönelik BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme sürecindeki deneyimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde bulgulardan hareketle edilen veriler tartışılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlarken dikkate aldıkları uygulamaların çoğunlukla; öğrencinin seviyesine, hazır bulunuşluğuna ve ihtiyaçlarına dikkat ettikleri sonucuna ulaşılmış ve bu sonuca göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlarken öğrencilerinin özelliklerini dikkate aldıkları görülmüştür. BEP hazırlamayan öğretmenlerin ise bu süreçte dikkate aldıkları uygulamaların; geçmişteki çalışmalardan derleme yapmak, okul rehber öğretmeni ile iş birliği yapmak ve somut kazanımlar üzerinden ilerlemek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin geçmişteki çalışmalardan derleme yapmaları ve özel eğitim öğretmeni ile iş birliği sağlamamaları BEP hazırlama noktasında yeterli düzeyde bilgiye sahip olmamalarından kaynaklı olabilir. Somut kazanımlar üzerinden ilerlemelerinin nedeninin ise öğrenci seviyesinden ve kolay kazandırılabilir olmalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

2. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlarken dikkate aldıkları öğrenme alanlarının çoğunlukla; “Birey ve Toplum” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin bu öğrenme alanlarını dikkate alma nedeninin çoğunlukla; toplumsallaşmaya yönelik kazanımları kapsaması olduğu görülmüştür Bunların yanında bazı katılımcı öğretmenler tüm öğrenme alanlarına göre BEP hazırladıklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin bu öğrenme alanlarını dikkate alma nedenlerinin başında ise öğrenme alanlarının içinden öğrencinin ihtiyacına yönelik konu ve kazanımları seçmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

3. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlarken dikkate aldıkları konu ve kazanımların genellikle; hak ve sorumluluklara yönelik, tarihimize yönelik ve coğrafi bilgilere yönelik konu ve kazanımlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin büyük bir kısmının hak ve sorumluluklara yönelik konu ve kazanımları dikkate alarak BEP hazırlamaları öğrencinin topluma uyum sağlamasını amaçladıklarından ötürü bu konu ve kazanımları dikkate aldıkları düşünülmektedir.

4. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlarken dikkate aldıkları becerilerin başında; “iletişim ve kendini ifade etme becerisi”nin geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcı öğretmenlerin bu beceriyi tercih etme nedenlerinin başında öğrencinin toplumsallaşmasını amaçlamak olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencilerinin genellikle sosyal gelişimlerinin dikkate alındığı düşünülmektedir.

5. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP hazırlarken yararlandıkları doküman, materyal ve kaynakların başında; ders kitaplarının, haritaların, resim, fotoğraf ve grafiklerin geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Kaynaştırma sürecinin planlanmasında yararlanılması gereken BEP Çerçeve Planı ve ÖEHY’nden sınırlı sayıda katılımcı öğretmenin yararlandığı tespit edilmiştir. Katılımcı öğretmenlerden çok az bir kısmının bu dokümanlardan yararlanıyor olması öğretmenlerin ilgili alan hakkındaki kaynak ve dokümanlar hakkında yeterince bilgiye sahip olmadıklarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

6. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri ile destek eğitim sınıfında yürüttükleri BEP sürecine ilişkin uygulamaların genellikle; görsel ve işitsel materyallerle desteklemeler, BEP’teki mevcut kazanımlar doğrultusunda ilerlemek, yöntem-teknik ve etkinliklerle desteklemenin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunların yanında destek eğitim sınıfı olmasına rağmen bu sınıfları yetersiz bulup destek eğitim sınıflarında uygulama yapmayan katılımcı öğretmenlerin olması destek eğitim sınıflarının yeterli donanıma sahip olmadığından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Destek eğitim sınıfı bulunmayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin normal sınıflarda yürüttükleri BEP uygulamalarının başında; zaman buldukça birebir ilgilenmek ve okullardaki boş sınıfları kullanarak bu süreci ilerletmek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçtan hareketle öğretmenlerin BEP uygulamalarını yürütebilecekleri uygun fiziki koşulların sağlanamadığı düşünülmektedir.

7. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin birçoğunun özel eğitim öğretmeniyle iş birliği içerisinde olmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın bir kısmının özel eğitim öğretmeni olmasına rağmen iş birliği içerisinde olmadıkları, bir kısmı da özel eğitim öğretmenin olmamasından kaynaklı okul rehber öğretmeni ile iş birliği içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Kaynaştırma sürecinde alanında uzman öğretmenin öğrenciye uygun amaç, yöntem, teknik, ölçme aracı belirleme noktalarında uzman desteği alması bu süreci daha verimli kılacağı düşünüldüğü için öğretmenlerin özel eğitim öğretmenleriyle iş birliği içerisinde olması durumunda kaynaştırma sürecinin daha verimli olacağı düşünülmektedir.

8. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP uygulama sürecinin etkililiğini ölçmek amaçlı gerçekleştirdikleri uygulamaların çoğunlukla; soru-cevap yöntemini kullanmak, etkinlik, alıştırma ve eğitsel oyunlardan yararlanmak ve çoktan seçmeli sorular kullanmak olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcı öğretmenlerin öğrenci merkezli tekniklerinden çok az

yararlandıkları ve çoğunlukla geleneksel ölçme tekniklerinden yararlandıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin birçoğunun geleneksel ölçme tekniklerinden yararlanmasından kaynaklı öğretmenlerin BEP uygulama sürecinde öğrenci özelliklerine uygun ölçme yöntem ve teknikleri kullanmadıkları düşünülmektedir.

9. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin BEP'i sınıflarında uygularken karşılaştıkları sorunların genellikle; yeterli düzeyde zamanlarının olmaması, sınıftaki diğer öğrencilerle koordinasyon sağlayamama, öğrencilerde dikkat eksikliği ve motivasyon düşüklüğünden kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin bu süreçte zaman ve sınıf yönetimi konusunda eksikliklerinin olması üniversitede veya mesleki süreçlerinde kaynaştırma eğitimim alanında yeteri düzeyde eğitim almamalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin ise genellikle; destek eğitim odalarının iyileştirilmesi, materyal imkânlarının artırılması ve eğitimcilerin uzmanlaştırılmasının olduğu tespit edilmiştir.

6. 2. Öneriler

Bu bölümde yürütülen araştırma sonuçlarına yönelik öneriler ile ileride yapılabilecek araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler

1. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ÖG olan kaynaştırma öğrencilerine BEP hazırlarken; geçmişteki çalışmalardan derleme yapmaları, okul rehber öğretmeni ile iş birliği sağlamaları, BEP uygulanma sürecinde ise zaman ve sınıf yönetimi konusunda eksikliklerinin olması BEP hazırlama ve yürütme noktasında yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıklarını sonucuna ulaşılmıştır. Bundan dolayı öğretmen adaylarının üniversitedeki eğitim süreçlerinde özel eğitim alanında daha kapsamlı ve uygulamaya yönelik eğitimler alması ve öğretmenlerin çalışma süreçleri boyunca bu alandaki hizmet içi mesleki eğitim çalışmalarına katılımlarının teşvik edilmesi önerilebilir.

2. Katılımcı öğretmenlerin ÖG olan kaynaştırma öğrencilerinin genellikle sosyal gelişimlerini dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin, öğrencilerinin sosyal gelişimlerinin yanı sıra bilişsel ve devinışsel gelişimlerinin de dikkate alınması önerilebilir.

3. Katılımcı öğretmenlerden çok az bir kısmının özel eğitim alanındaki kaynak ve dokümanlardan yararlandığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı BEP hazırlama ve uygulama sürecinde kullanılacak form ve dokümanların öğrenciye özgü olacak şekilde oluşturulmasını sağlayacak yazılımın Milli Eğitim Bakanlığı'na tasarlanarak online olarak öğretmenlere sunulması ve

kaynaştırma eğitimi sürecinde ihtiyaç duyulan gerekli materyallerin karşılanmasının kurumların inisiyatifinden çıkarılıp Milli Eğitim Bakanlığı'na okullara tedarik edilmesi önerilebilir.

4. Öğretmenlerin BEP uygulamalarını yürütebilecekleri uygun fiziki koşulların sağlanamadığı sonucundan hareketle kaynaştırma sürecinin daha verimli yürütülebilmesi için okulların fiziki altyapılarının iyileştirilmesi, destek eğitim sınıflarının daha işlevsel hale gelecek şekilde düzenlenmesi ve her okulda destek eğitim sınıfının açılması önerilebilir.

5. Öğretmenlerin birçoğunun özel eğitim öğretmenleriyle iş birliği içerisinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin kaynaştırma sürecini daha profesyonelce yönetebilmesi adına ilgili uzmanlarla iş birliği içerisinde olması gerekmektedir. Bu sebeple her okulda özel eğitim öğretmeni veya okul rehber öğretmenin bulunması önerilebilir.

6. Öğretmenlerin birçoğunun geleneksel ölçme tekniklerinden yararlandıkları ve BEP uygulama sürecinde öğrenci özelliklerine uygun ölçme-değerlendirme araç ve yöntemleri kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kaynaştırma sürecinde ölçme değerlendirme faaliyetlerinin sonuç odaklı ölçme değerlendirme araç ve yöntemlerinin kullanılmasından ziyade süreç odaklı ölçme değerlendirme araç ve yöntemlerinin kullanılması ve bu araçların çeşitlendirilmesi önerilebilir.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Kaynaştırma öğrencileriyle sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma süreçlerini daha derinlemesine incelemesi adına öğretim faaliyetlerinin gözlemlenmesi önerilebilir.

2. Araştırmanın örneklem grubunu sadece öğretmenler oluşturmuştur. İleride yapılacak araştırmalara öğretmenlerle beraber kaynaştırma öğrencileri ve velilerin de dahil edilmesi önerilebilir.

3. Kaynaştırma sürecinde kullanılan dokümanlar incelenerek bu süreçle ilişkin daha kapsamlı veriler elde edilebilir.

7. KAYNAKLAR

- Akay, E. (2011). *Kaynaştırma ortamındaki işitme engelli ilköğretim öğrencilerine sunulan destek eğitim odası sürecinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Akbulut, E. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlilik algıları ile kaynaştırma eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Akcan, E. (2018). *Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi davranışlarının karşılaştırılması* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alan, Ş. (2019). *Özel eğitim okullarında geliştirilmiş olan bireyselleştirilmiş eğitim Programlarının (BEP) kalitelerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Altun, T., & Filiz, T. (2020). Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 1-22.
- Anılan, H., & Kayacan, G. (2015). Sınıf öğretmenlerinin gözüyle kaynaştırma eğitimi gerçeği [Özel sayı]. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 74-90.
- Arık, R. S. (2019). Araştırma yöntemleriyle ilgili temel kavramlar ve ilkeler. K. Yılmaz & R. S. Arık (Ed.). *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (s. 1-26). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Arslan, K. (2020). *Kaynaştırma eğitime ilişkin fen bilimleri öğretmenlerinin ve öğrencilerin görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Amasya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Amasya.
- Ateş, M. (2017). Bilim ve sanat merkezlerinde görev yapan Türkçe öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim planı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(42), 211-225.
- Avcı, A. (2020). *Matematik öğrenme güçlüğü tanımlı ilköğretim öğrencilerine yönelik eğitim uygulamalarının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Avcıoğlu, H. (2011). Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamaya ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12(01), 39-56.
- Ayanoğlu, Ç., & Gür-Erdoğan, D. (2019). Okul yöneticilerinin özel gereksinimli öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) hazırlanması/uygulanması hakkındaki görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(4), 677-706.
- Aydın-Dalga, R. (2019). *Destek eğitim odasında görev alan öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle yaptıkları eğitim öğretime ilişkin görüş ve önerileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Ayvaz-Öztürk, S. (2020). Kaynaştırma eğitime ilişkin sosyal bilgiler alanında yapılan çalışmaların incelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 3(1), 70-89.
- Balçın, M., Coştu, F., & Mertoğlu, H. (2019). Bireyselleştirilmiş öğretim planı hazırlama becerisine sahip farklı branşlardaki öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamaları hakkındaki görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1194-1217.
- Batu, E. S. (2019). Kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetleri. İ. H. Diken (Ed.), *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* içinde (s. 104-123). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Batu, S., & Kırcaali-İftar, G. (2006). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Batu, S., İftar, G. K., & Uzuner, Y. (2004). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02), 33-50.
- Bayram, A. (2019). Eğitimle ilgili temel kavramlar. V. Sönmez (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 1-19). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilen, E. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri ve çözüm önerileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Brown, P. M., & Foster, S. B. (1991). Integration hearing and deaf students on a college campus; successes, and harriers as perceived by hearing students. *American Aimols of the Deaf*, 136(1), 21-27.
- Bryant, B. R., & Bryant, D. P. (2008). Introduction to the special series: Mathematics and learning disabilities, *Learning Disability Quarterly*, 31(1), 3-11.
- Büyükalın, S., & Yaylacı, Z. (2018). Normal gelişim gösteren öğrenciler ile kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler kavramına ilişkin metafor algıları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(4), 679-697.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, E. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (29. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canbazoğlu-Bilici, S. (2019). Örneklem yöntemleri. H. Özmen & O. Karamustafaoğlu (Ed.). *Eğitimde araştırma yöntemleri* içinde (s. 55-80). Ankara: Pegem Akademi.
- Cavkaytar, A. (2015). *Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim*. İ. H. Diken (Ed.). Ankara: Pegem.
- Çepni, S. (2018). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (8. bs.). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çerezci, Ö. (2015). *Okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan kaynaştırma eğitimi uygulamalarının kaynaştırma kriterleri açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, M. (2020). *Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime yönelik görüşlerinin ve yeterlik düzeylerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

- Çetinkol-Sarı, A. (2019). *Branş öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Chung, Y. C., Douglas, K. H., Walker, V. L., & Wells, R. L. (2019). Interactions of high school students with intellectual and developmental disabilities in inclusive classrooms. *American Association on Intellectual and Developmental Disabilities*, 54(4), 307-322.
- Çıkılı, Y., Gönen, A., Aslan-Bağcı, Ö., & Kaynar, H. (2020). Özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama konusunda yaşadıkları güçlükler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 5121-5148.
- Çoğaltay, N., & Çetin, İ. (2020). Sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğüne ilişkin yeterlilikleri: Nitel bir araştırma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 126-140.
- Dede, Ş. (1996). Özel eğitim hakkında salamanca bildirisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(02), 91-94.
- Demir, E., & Usta, M. (2019). Kaynaştırma eğitime yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri: Karaman ilinde bir araştırma. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 80-98.
- Deniz, E., & Çoban, A. (2019). Kaynaştırma eğitime ilişkin öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70), 734-761.
- Deniz, S. (2019). *Özel öğrenme güçlüğüne sahip öğrencilerle çalışan öğretmenler için geliştirilen öğretmen yeterliği eğitim programının etkililiği* (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Denizli, H. (2015). *Fen bilimleri dersi öğretmenlerinin ve fen bilimleri dersini alan kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitimi uygulamaları sürecine ilişkin görüş ve önerileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Giresun Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Giresun.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2016). *Destek eğitim odası kılavuzu*. <https://orgm.meb.gov.tr/www/destek-egitim-odasi-ve-ozel-egitim-sinifi-kilavuzlari-guncellendi/icerik/765>. Adresinden erişilmiştir.
- Diken, İ. H., & Batu, S. (2010). Kaynaştırmaya giriş. İ. H. Diken (Ed.), *İlköğretimde kaynaştırma* içinde (s. 2-25). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dilber, Y. (2017). *Fen bilimleri öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü tanılu kaynaştırma öğrencileri ile yürüttükleri öğretim sürecinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Doğaroğlu, T., & Bapoğlu-Dümenci, S. (2015, Mayıs). *Sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ve erken müdahale hakkındaki görüşlerinin incelenmesi*. III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi'nde sunulmuş bildiri. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Dunn M., & Rice M., (2022). Practicing teachers' use of online tools for IEP goal writing and instructional support. *Journal of the American Academy of Special Education Professionals*, 49-65.

- Düz, Y. N. (2019). *Fen bilimleri öğretmenlerinin yapılandırmacı öğrenme ve kaynaştırmaya dair algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ekin-Kotil, B. (2019). *Destek eğitim odası uygulamalarının ve fiziki koşullarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Antalya.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkuş, A. (2019). *Bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Er-Nas, S., Çalık, M., İpek-Akbulut, H., Şenel-Çoruhlu, T., Ergül, C., Tatlı, Z., & Gülay, A. (2022). Fen deney kılavuzunun öğrenme gücüyle yaşayan öğrencilerin kavramsal anlamalarına etkisi: Dünya ve evren örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 100-123.
- Er-Nas, S., Gülay, A., Pehlevan, M., & Delimehmet-Dada, Ş. (2018). Özel eğitim öğretmenlerinin fen ve doğa etkinlikleri öğretim sürecinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 60-77.
- Eser, Ş. (2019). *Ortaöğretimdeki özel gereksinimli öğrencilerin ve öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Fırat, T., & Koçak, D. (2018). Sınıf öğretmenlerinin öğrenme gücünün tanımına ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 915-931
- Gezer, M. S. (2017). *Sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik rol algılarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Görgün, B., & Melekoğlu, M. (2019). Review of studies on specific learning disabilities in Turkey. *Sakarya University Journal of Education*, 9(1), 83-106.
- Görmez, E. (2016). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik performans düzeyleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35), 144-158.
- Gümüş, M. M., Ekdi, E., Acar, H., Demir, M. C., Taruk, M. Ağaçhanlı, S., & Demir, Y. (2021). Türkiye’de kaynaştırma eğitimi, uygulamaları, tarihi ve yıllara göre kaynaştırma eğitimi öğrenci sayıları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(68), 903-914.
- Gün-Şahin, Z., & Gürbüz, R. (2016). Kaynaştırma öğrencilerini eğiten ortaokul öğretmenlerinin yeterlikleri üzerine. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 6(1), 138-160.
- Gürgür, H. (2005). *Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı ilköğretim sınıfta iş birliği ile öğretim yaklaşımının incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güven, D. (2021). Destek eğitim odası hizmeti. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 533-555.

- Hopcan, S. (2013). *Öğrenme güçlüğü tanılı 1.-3. sınıf öğrencileri için web destekli uyarlanabilir öğrenme sistemi geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Işıkdogan-Uğurlu, N., & Kayhan, N. (2018). Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel değerlendirme süreçlerine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 626-669.
- İdin, Ş. (2016). Individualized education programs in teacher practices. *SDU International Journal of Educational Studies*, 3(1), 1-7.
- İlik, Ş. Ş. (2009). *Hafif düzeyde öğrenme güçlüğüne sahip öğrencilerde doğrudan öğretim yönteminin fen ve teknoloji dersine ilişkin kavramların öğretiminde etkililiğinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İlk, G., & Açıkalin, M. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerinin ve deneyimlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(219), 57-88.
- Kamens, M. W. (2004). Learning to write IEPs: A personalized, reflective approach for preservice teachers. *Intervention in School and Clinic*, 40(2), 76-80.
- Kanat, H. (2015). *Kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaptıkları eğitim öğretim faaliyetlerine ilişkin görüş ve önerileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02), 1-13.
- Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(01), 1-15.
- Kargın, T. (2019). Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama ve öğretimin bireyselleştirilmesi. İ. H. Diken (Ed.), *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* içinde (s. 70-101). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kartallıoğlu, A. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu.
- Kaşdemir, B. (2020). *Özel öğrenme güçlüğü olan bir öğrencinin okuduğunu anlama becerisinin tahmin-inceleme-özetleme-örgütlenme- değerlendirme (TİÖD) okuduğunu anlama stratejisi ile geliştirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Kavale, K. A. (2005). Identifying specific learning disability: Is responsiveness to intervention the answer? *Journal of Learning Disabilities*, 38(6), 553-562.
- Kaya, E., & Öner, G., (2017). 100. yaşındaki sosyal bilgiler dersini sosyalleşme ve toplu öğretim ekseninde yeniden düşünmek. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-25.
- Kesiktaş, A. D. (2006). Ders çalışma becerileri ve özel gereksinimli öğrenciler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 7(1), 37-48.

- Kızık, M. M. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları sosyal bilgiler eğitimi gelenekleri ile ilgili görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Koç, B. (2012). *Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerine yönelik uygulamalarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Koçak, A., & Arun, Ö. (2013). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28.
- Kot, M., Sönmez, S., Yıkmış, A., & Çiftçi-Tekinarslan, İ. (2015). İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisine yönelik uygulamaları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 231-246.
- Kusuma, A., & Ramedevi, K. (2013). Inclusive education-teacher competencies. *Shanlax International Journal of Education*, 1(3), 24-40.
- Kuyumcu, Z. (2011). *Bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) geliştirilmesi ve uygulanması sürecinde öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mather, N., & Gregg, N. (2006). Specific learning disabilities: Clarifying, not eliminating, a construct. *Professional Psychology: Research and Practice*, 37(1), 99-106.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2008). *Kaynaştırma eğitimi uygulamaları*. 02.09.2008 tarih ve 3601 sayılı 2008/60 nolu Genelge.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017). *Destek eğitim odası'nın açılması*. 18.05.2015 tarih ve 10096465 sayılı 2015/15 nolu Genelge.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018b). *Sosyal bilgiler öğretim programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden tarihinde erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018a). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeli_07072018.pdf adresinden erişilmiştir.
- Minke, K. M., Bear, G. G., Deemer, S. A., & Griffin, S. M. (1996). Teachers' experiences with inclusive classrooms: Implications for special education reform. *The Journal of Special Education*, 30(2), 152-186.
- National Council for the Social Studies [NCSS]. (1994). *Curriculum standards for social studies: Expectations of excellence*. Washington DC.
- Nizamoğlu, N. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarındaki yeterlilikleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Odluyurt, S., & Batu, S. (2009). Okulöncesi dönemdeki kaynaştırmaya hazırlık becerilerinin öğretmen görüşlerine ve alanyazın taramasına dayalı olarak belirlenmesi. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(4), 1819-1851.

- Özan, S., & Sarıca, A. (2020). Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Sınıf ve rehberlik/psikolojik danışmanlık öğretmenlerinin deneyimleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(1), 147-174.
- Özdemir, E. (2019). *Öğrenme güçlüğü tanısı almış öğrencilerin ders çalışma becerilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2000). **T. C. Resmi Gazete**, 23937, 18 Ocak 2000.
- Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu. (1983). **T. C. Resmi Gazete**, 18192, 15.10.1983.
- Özçelik, Z. M. (2019). *Kaynaştırma uygulamalarında öğretmenlere göre okul desteği: Karma yöntem araştırması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Özmen, E. R. (2017). *Öğrenme güçlüğü hakkında temel bilgiler ve uygulamalar 1*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Özmen, E. R. (2019). Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler. İ. H. Diken (Ed.), *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim içinde* (s. 366-400). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, D., & Akdal, D. (2022). Sınıflarında özel gereksinimli öğrencileri olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 61, 453-484.
- Öztürk, Ş. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü tanılı öğrencilere yönelik uygulama yeterliliklerinin incelenmesi (Afyonkarahisar örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Özyürek, M. (2019). Özel eğitime muhtaç çocuklar ve eğitimleri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 16(1), 17-26.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Büyün & S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi
- Pehlevan, M. (2020). *Dördüncü sınıf öğrenme güçlüğü tanılı kaynaştırma öğrencilerine yönelik fen kılavuzunun hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Pektaş, H. (2008). *Özel eğitim programlarından ve farklı programlardan mezun öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı kullanma durumlarının saptanması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pierangelo, R., & Giuliani, G. (2008). *Teaching students with learning disabilities: A Step-by-step Guide for Educators*. USA: Corwin Press
- Polat, E. (2013). *Özel öğrenme güçlüğü tanılı öğrenciler için web destekli uyarlanabilir öğretim sistemi tasarımı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Polat, M. (2020). *2005 ve 2017 Sosyal bilgiler öğretim programlarına göre yayınlanmış 5.sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Sanır, H. (2009). *Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin akademik öğrenme ile ilgili karşılaştıkları sorunların öğretmen ve aile görüşleri açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Saraç, T., & Çolak, A. (2012). Kaynaştırma uygulamaları sürecinde ilköğretim sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüş ve önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 13-28.
- Scanlon, D. (2012). Specific learning disability and its newest definition. *Journal of Learning Disabilities*, 46(1), 26-33.
- Schulz, J. B., Carpenter, C. D., & Turnbull, A. P. (1991). *Mainstreaming exceptional students: A guide for classroom teachers* (3rd Ed.). Boston: Allyn and Bacon Inc.
- Smith, S. W., & Brownell, M. T. (1995). Individualized education programs: Considering the broad context for reform. *Focus on Exceptional Children*, 28(1), 1-12.
- Smith, S., Slattery, W., & Knopp, T. (1993). Beyond the mandate: Developing individualized education programs that work for students with autism. *Focus on Autistic Behavior*, 8(3), 1-15.
- Smith, T. E. C., Polloway, E. A., Patton, J. R., & Dowdy, C. A. (2004). *Teaching students with special needs in inclusive settings*. Boston: Allyn and Bacon.
- Semiz, N. (2018). *Özel gereksinimli öğrencilere yönelik destek eğitim odası uygulamalarına ilişkin öğretmen ve aile görüşlerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Söğüt, D., & Deniz, S. (2018). Sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamada karşılaştıkları güçlükler ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 423-443.
- Sökmen, Y., Yıldırım, G., & Kök, M. (2019). Kaynaştırma öğrencilerinin öğrenme ortamlarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Temel Eğitim*, 1(2), 30-39.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. (2019). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Sucuoğlu, B., & Kargın, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma: Yaklaşımlar, stratejiler ve yöntemler*. İstanbul: Morpa yayınları.
- Sucuoğlu, B., & Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(01), 41-65.
- Şahin, A., & Gürler, B. (2018). Destek eğitim odasında ve kaynaştırma ortamlarında çalışan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecinde yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 594-625.
- Şahin, S. (2017). *İlköğretim kaynaştırma ortamlarında eğitim alan özel gereksinimli öğrencilerin veli ve sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Tabak, M. (2021). *Okul idarecileri ve özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim programlarının uygulanmasında idareci-öğretmen iş birliğine yönelik görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Talas, S., Kaya, F., Yıldırım, N., Yazıcı, L., Nural, H., Çelebi, İ., ... & Nugay, E. (2016). Destek eğitim odaları ve öğretmenler üzerine betimsel bir çalışma: Tokat ili örneği. *Journal of European Education*, 6(3), 31-52.
- Tamas, G. (2019). *Sınıf öğretmenleri ve velilerin destek eğitim odası uygulamalarına ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bayburt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bayburt.
- Tekin-Ersan, D., & Ata, S. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmasına ilişkin görüşleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 162-177.
- Timothy, S., & Agbenyega, J. S. (2022). Insider perspectives on catalysing the development and use of individualised education plans. *International Journal of Inclusive Education*, 26(2), 160-174.
- Türer, C. (2013). Eğitimde içerik analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 321-327.
- Uçgun, A. (2003). Türkçe öğretimi açısından özel öğrenme güçlüğü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 203-217.
- Uzun, G. (2009). *Kaynaştırma uygulamalarında ilköğretim okulu müdürlerinin rolü ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Vural, M. (2008). *Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öğretimin uyarlanmasına ilişkin yaptıkları çalışmaların belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Vuran, S., Bozkuş-Genç, G., & Sani-Bozkurt, S. (2017). İş birliği ile bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme süreci: Durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(02), 165-184.
- Yaralı, D. (2016). Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 431-455.
- Yaylacı, Z., & Aksoy, B. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlilikleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2016(6), 19-40.
- Yazçayır, G. (2020). *Özel gereksinimli öğrencilere yönelik destek eğitim odası uygulamalarının incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yazıcıoğlu, T. (2018). Kaynaştırma uygulamalarının tarihsel süreci ve Türkiye’de uygulanan kaynaştırma modelleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 8(1), 92-110.
- Yazıcıoğlu, T. (2020). Destek eğitim odalarında görev yapan öğretmenlerin gözüyle destek eğitim odaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(2), 273-297.

- Yener, C. (2019). Kaynaştırma öğrencileri ile çalışma yapan uzmanlar arasındaki bep sürecindeki iş birliğinin uzman ve aile görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıkımlı, A., & Bahar, M. (2002). Kaynaştırma sınıflarında çalışan öğretmenlerin kaynaştırma becerilerini gerçekleştirme durumlarının saptanması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(3), 85-95.
- Yıldırım, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlilikleri: Samsun ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, G., & Yılmaz, S. (2022). Sınıf öğretmenleri ve velilerin destek eğitim odası uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1175-1197.
- Yılmaz, İ., Yılmaz, E., & Savas, B. (2021). Destek eğitim odalarına ilişkin hazırlanmış lisansüstü tez çalışmalarına genel bir bakış. *Turkish Journal of Educational Studies*, 8(3), 419-442.
- Yılmaz, M. F. (2013). *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının (bep) uygulanmasında ilköğretim kurumlarında görev yapan yöneticilerin karşılaştıkları engellerin incelenmesi: Gaziantep ili merkez ilçeleri örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

8. EKLER

EK 1. MEB Onaylı İzin Belgesi

T.C.
TRABZON VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 82438636-605.99-E.18180164
Konu : Araştırma İzni
(Selin Gül AYDIN)

17/12/2020

VALİLİK MAKAMINA

Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitimi Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Selin Gül AYDIN'ın **"Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrenme Güçlüğü Tanılı Kaynaştırma Öğrencileriyle Eğitim Süreçlerinin İncelenmesi"** isimli çalışması kapsamında İlimizde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleriyle çalışma yapma isteği Müdürlüğümüz Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiştir.

Araştırmanın, yüz yüze eğitime ara verilmesi göz önüne alınarak örgün eğitimin tam olarak başlamasıyla eğitim öğretimi aksatmayarak yarıyıl veya yaz tatilinden 3 hafta öncesine kadar bitecek şekilde Valilik izni ile ilgili okul/kurum idaresinde olmak üzere kurum faaliyetlerini aksatmadan bir ders saati içinde gönüllülük esasına göre; 2020-2021 eğitim öğretim yılında genelgede belirtilen korona virüs kapsamında alınan önlemlere riayet edilerek yapılması gerekmektedir.

Araştırmacının 2020/2 sayılı genelge çerçevesinde hareket etmesi, **izinsiz herhangi bir ses ve görüntü kaydı yapılmasına kesinlikle izin verilmemesi**, elde edilen verilerin çalışma kapsamı dışında kullanılmaması, sadece **mühürlü ölçme araçlarının kullanılması** ve sonuçların bir örneğinin Ar-Ge birimine teslim edilmesi kaydıyla, çalışmanın okul müdürlerinin de uygun göreceği zamanlarda ve kontrolünde uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Hızır AKTAŞ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
17/12/2020

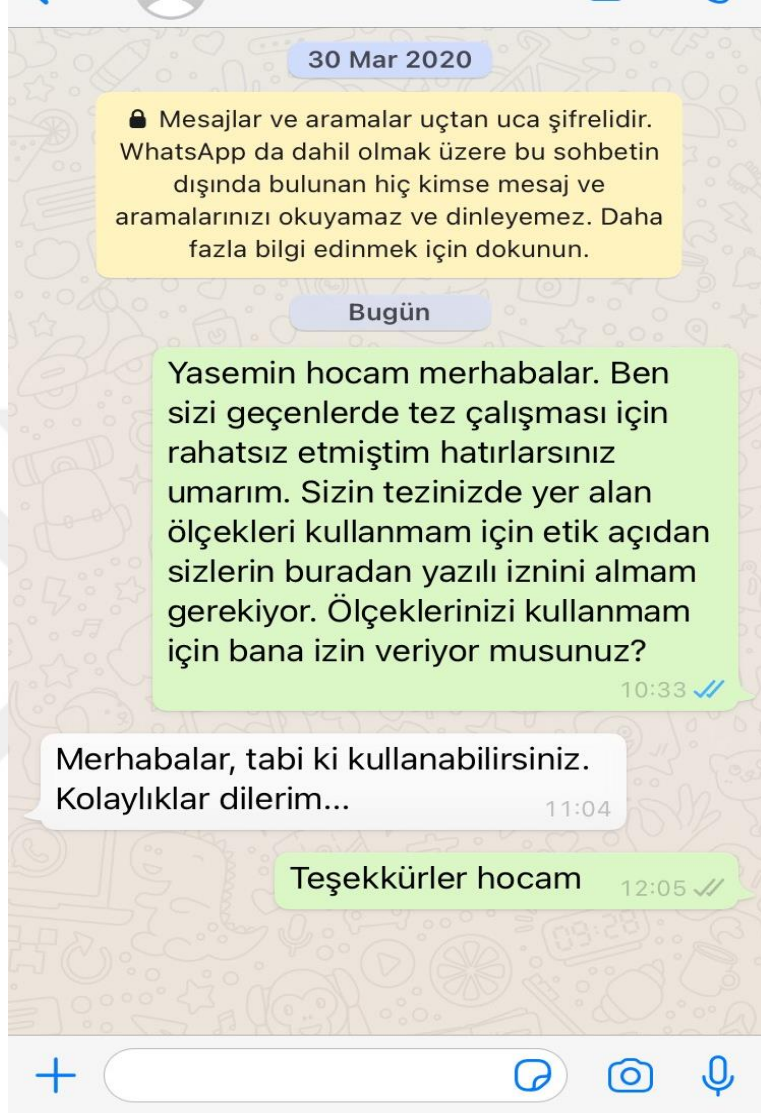
Emin Sait KARAHALİLOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: Trabzon İl Millî Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Şubesi
(Ar-Ge Birimi)
Elektronik Ad: <http://trabzonarge.meb.gov.tr>
e-posta: argetrabzon@gmail.com

Bilgi için: Fatma ER (Öğretmen)
Serkan HARPUT (Şube Müdürü)
Tel: 0 (462) 223 55 52
Faks: 0 (462) 230 20 94

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 526c-7d59-3c12-a860-807f kodu ile teyit edilebilir.

EK 2. Ölçeklerin Kullanım İzni

EK 3. Anket ve Mülakat Sorularının Düzenlenme Şekilleri

1. Dilber (2017)'in Oluşturmuş Olduğu Anket Soruları ve Uzman Görüşleri Işığında Yeniden Düzenlenerek Oluşturulan Anket Soruları

Dilber (2017)'in Oluşturmuş Olduğu Anket Soruları	Uzman Görüşleri Işığında Yeniden Düzenlenerek Oluşturulan Anket Soruları
3. Şu anda ‘‘öğrenme güçlüğü tanılı’’ kaynaştırma öğrencim/öğrencilerim var. () Daha önceden ‘‘öğrenme güçlüğü tanılı’’ kaynaştırma öğrencim/öğrencilerim oldu. ()	3.Şu anda öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrenciniz/öğrencileriniz var mı? Evet () Hayır () 4.Daha önceden öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrenciniz/öğrencileriniz oldu mu? Evet () Hayır ()
4.Öğrenme güçlüğü tanılı kaynaştırma öğrencilerine fen bilimleri dersine yönelik ‘‘Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı’’ (BEP) hazırlıyor musunuz? Evet () Hayır ()	6. Öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersine yönelik ‘‘Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı’’ (BEP) hazırlıyor musunuz? Evet () Hayır ()
4. a. Cevabınız evet ise; BEP hazırlarken nelere dikkat ediyorsunuz? Açıklayınız. 4.b. Cevabınız hayır ise; BEP sürecini nasıl yürütüyorsunuz? Nasıl bir süreç izliyorsunuz? Açıklayınız	6.a. Cevabınız ‘‘evet’’ ise; BEP hazırlarken yaptığınız uygulamalar nelerdir? (yöntem/teknik/ materyal/ölçme vb) 6.b. Cevabınız ‘‘hayır’’ ise; bu süreçte yaptığınız uygulamalar nelerdir? (yöntem/teknik/ materyal/ölçme vb). Açıklayınız.
5.a. Eğer destek eğitim sınıfınız varsa öğrenme güçlüğü tanılı kaynaştırma öğrenciniz ile destek sınıfınızda nasıl bir öğretim süreci izliyorsunuz? Açıklayınız. 5.b. Eğer destek eğitim sınıfınız yoksa BEP’i sınıfta (diğer öğrencilerle birlikte) nasıl uyguluyorsunuz?	7. Görev yaptığınız okulda destek eğitim sınıfınız var mı? Evet () Hayır () 7.a. Eğer cevabınız ‘‘evet’’ ise; öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrenciniz ile destek sınıfınızda nasıl bir öğretim süreci izliyorsunuz? Açıklayınız. 7.b. Eğer cevabınız ‘‘hayır’’ ise; BEP’i sınıfta (diğer öğrencilerle birlikte) nasıl uyguluyorsunuz?

2. Anket Sorularının İlk ve Son Hali

Anket Sorularının İlk Hali	Anket Sorularının Son Hali
Uzman görüşleri doğrultusunda bu soru ankete eklenmiştir.	8.Özel eğitim öğretmeniyle nasıl bir işbirliği yapıyorsunuz?
9.BEP'i sınıfta uygularken ne tür sıkıntılarla karşılaşıyorsunuz? Açıklayınız.	9. BEP'i sınıfta uygularken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz? Açıklayınız.
Uzman görüşleri doğrultusunda bu soru ankete eklenmiştir.	10. Ders sonlarında hedeflediğiniz kazanımların öğrencileriniz tarafından kazanılıp kazanılmadığını ölçmek için nasıl bir yöntem uyguluyorsunuz?
11.Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencileriyle daha etkili ve verimli bir öğretim süreci geçirmek için ne önerirsiniz?	11.Öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencileriyle daha etkili ve verimli bir öğretim süreci geçirmek için sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir? (hazırlık/uygulama süreci /değerlendirme vb)

3. Dilber (2017)'in Oluşturmuş Olduğu Mülakat Soruları ve Uzman Görüşleri Işığında Yeniden Düzenlenerek Oluşturulan Mülakat Soruları

Dilber (2017)'in Oluşturmuş Olduğu Mülakat Soruları	Uzman Görüşleri Işığında Yeniden Düzenlenerek Oluşturulan Mülakat Soruları
1.Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencilerine fen bilimleri dersine yönelik "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı" (BEP) hazırlıyor musunuz? (Evet: 1a'ya yönlendirilecek, Hayır: 1b'ye yönlendirilecektir.)	1.Öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencilerin için sosyal bilgiler dersine yönelik "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı" (BEP) hazırlıyor musunuz? (Evet: 1a'ya yönlendirilecek, Hayır: 1b'ye yönlendirilecektir.)
1a. BEP hazırlarken nelere dikkat ediyorsunuz? Açıklayınız.	1a.BEP hazırlarken nelere dikkat ediyorsunuz? Açıklayınız.
1b. BEP sürecini nasıl yürütüyorsunuz? Nasıl bir süreç izliyorsunuz?	1b. BEP sürecini nasıl yürütüyorsunuz? Nasıl bir süreç izliyorsunuz?
2.Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencilerine fen bilimleri dersinde BEP hazırlarken hangi öğrenme alanlarını (bilgi, beceri, duyuş, fen-teknoloji-toplum-çevre) dikkate alıyorsunuz? Neden?	2.Öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde BEP hazırlarken hangi öğrenme alanlarını(birey ve toplum, insanlar, yerler ve çevreler, üretim, dağıtım ve tüketim, bilim, teknoloji ve toplum, kültür ve miras, etkin vatandaşlık, küresel bağlantılar) dikkate alıyorsunuz? Neden?
3.Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencilerine fen bilimleri dersinde BEP hazırlarken hangi konuları ve kazanımları dikkate alıyorsunuz? Belirtiniz.	3.Öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde BEP hazırlarken hangi konuları ve kazanımları dikkate alıyorsunuz? Belirtiniz.

4. Mülakat Sorularının İlk ve Son Hali

Mülakat Sorularının İlk Hali	Mülakat Sorularının Son Hali
3.Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde BEP hazırlarken hangi konuları ve kazanımları dikkate alıyorsunuz? Belirtiniz.	3.Öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde BEP hazırlarken daha çok hangi konuları ve kazanımları dikkate alıyorsunuz? Belirtiniz.
4.Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde BEP hazırlarken hangi becerileri dikkate alıyorsunuz? Neden?	4. Öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde BEP hazırlarken daha çok hangi becerileri dikkate alıyorsunuz? Neden bu becerileri dikkate alıyorsunuz?
5.Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde BEP hazırlarken nerelerden yararlanırsınız?	5.Öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde BEP hazırlarken yararlandığınız doküman, materyal vb. kaynaklar nelerdir? Açıklayınız.

EK 4. Açık Uçlu Anket Formu

ANKET SORULARI

Saygıdeğer Meslektaşlarım;

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri öğretim sürecinin incelenmesine yönelik yüksek lisans tez çalışmamı yürütmekteyim. Bu amaç doğrultusunda sizlerin fikirlerinden ve deneyimlerinden yararlanmam gerekiyor. Aşağıda verilen soruları içtenlikle cevaplamanız yürütmüş olduğum araştırmanın güvenilirliği açısından son derece önemlidir. Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi

Selin Gül Aydın

Cinsiyet: () Erkek () Kadın

Mesleki Deneyiminiz: () 0-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21 yıl ve üzeri

Mezun Olduğunuz Bölüm:

Görev Yaptığınız İl/Okul:

1. Üniversite de kaynaştırma ile ilgili dersler aldınız mı?
Evet () Hayır ()
2. Kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?
Evet () Hayır ()
3. Şu anda öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrenciniz/öğrencileriniz var mı?
Evet () Hayır ()
4. Daha önceden öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrenciniz/öğrencileriniz oldu mu?
Evet () Hayır ()
5. Kaynaştırma eğitimini kaç yıldır yürütüyorsunuz?

() 0-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21 yıl ve üzeri

6. Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersine yönelik “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı” (BEP) hazırlıyor musunuz?

Evet () Hayır ()

6.a. Cevabınız “evet” ise; BEP hazırlarken yaptığınız uygulamalar nelerdir?

6.b. Cevabınız “hayır” ise; bu süreçte yaptığınız uygulamalar nelerdir? (*yöntem/teknik/ materyal/ölçme vb*).Açıklayınız.

7. Görev yaptığınız okulda destek eğitim sınıfınız var mı?

Evet () Hayır ()

7.a. Eğer cevabınız “evet” ise; öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrenciniz ile destek sınıfınızda nasıl bir öğretim süreci izliyorsunuz? Açıklayınız.

7.b. Eğer cevabınız “hayır” ise; BEP’i sınıfta (diğer öğrencilerle birlikte) nasıl uyguluyorsunuz?

8. Özel eğitim öğretmeniyle nasıl bir iş birliği yapıyorsunuz?

9. BEP’i sınıfta uygularken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz? Açıklayınız.

10. Ders sonlarında hedeflediğiniz kazanımların öğrencileriniz tarafından kazanılıp kazanılmadığını ölçmek için nasıl bir yöntem uyguluyorsunuz?

11. Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencileriyle daha etkili ve verimli bir öğretim süreci geçirmek içinsorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir? (*hazırlık/uygulama süreci /değerlendirme vb*)

EK 5. Mülakat Formu

MÜLAKAT SORULARI

Bu görüşme formu, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri öğretim sürecinin incelenmesine yönelik hazırlanmıştır. Görüşme formu ile toplanacak bilgiler sadece bilimsel amaçlarla kullanılacak olup başka kişi ya da kuruluşlarla paylaşılmayacaktır. Araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşabilmesi için görüşme sorularını dikkatle ve içtenlikle yanıtlamanızı rica ederim. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi

Selin Gül Aydın

1. Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencileriniz içinsosyal bilgiler dersine yönelik “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı” (BEP) hazırlıyor musunuz? (Evet: 1a’ya yönlendirilecek, Hayır: 1b’ye yönlendirilecektir.)

1a. BEP hazırlarken nelere dikkat ediyorsunuz? Açıklayınız.

1b. BEP sürecini nasıl yürütüyorsunuz? Nasıl bir süreç izliyorsunuz?

2. Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde BEP hazırlarken hangi öğrenme alanlarını(*birey ve toplum, insanlar, yerler ve çevreler, üretim, dağıtım ve tüketim, bilim, teknoloji ve toplum, kültür ve miras, etkin vatandaşlık, küresel bağlantılar*) dikkate alıyorsunuz? Neden?

3. Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde BEP hazırlarken daha çok hangi konuları ve kazanımları dikkate alıyorsunuz? Belirtiniz.

4. Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde BEP hazırlarken daha çok hangi becerileri dikkate alıyorsunuz? Neden bu becerileri dikkate alıyorsunuz?

5. Öğrenme güçlüğü tanıli kaynaştırma öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde BEP hazırlarken yararlandığınız doküman, materyal vb. kaynaklar nelerdir? Açıklayınız.

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Araştırmacı *** tarihinde ***'da doğdu. İlköğretimini *** 23 Şubat İlköğretim Okulu'nda, lise eğitimini ise *** Anadolu Öğretmen Lisesi'nde tamamladı. 2014 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'ne yerleşti. 2018 yılında lisans eğitimini tamamladıktan sonra 2019 yılında Trabzon Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. *** yılında ** ilinin ** ilçesindeki *** Ortaokulu'na sosyal bilgiler öğretmeni olarak atandı. Araştırmacı mesleğine bu okulda devam etmektedir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : ***

E-Posta : ***

Tel : ***